2-1126

1-8
59

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՃԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բ. ՏԱՐԻ

(ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՏԱՐՐ. ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ

Բերականութիւն. — Հրահանգ. — Բառագիտութիւն. —
Ձրուցատրութիւն. — Շարադրութիւն. — Ցասկարանութիւն։

Վաւերացեալ յՈւսում. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

ՅՕՐԻՆԵՑ

Ե. Թ. ՀԻՆԳԼԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ — ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

1899

ԳԻՆ 6 ՂՐՇ.

Օտար լեզուաց ուսուցման նորագոյն եւ ընտրելագոյն մեթոտներու կիրառութիւն

Այս դասագրքին համապատասխանն եւ լրացուցիչն է **Նոր դասագիրք Ֆրանս.-է ի Հայ թարգմանութեան**, Բ. Տարի. (Տես էջ 207)։

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԸՆԹԱՑՔ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ
ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բ. ՏԱՐԻ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆՈՎԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽԵԱԼ

Վաւերացեալ յՈւսումն. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

ՅՕՐԻՆԵՑ
Ե. Թ. ՀԻՆԳԼԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
1899

12349

1 ... 1912

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ ԵՒ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

27, Ֆինճանճըլար Եօգուշու, Կ. Պոլիս

7856-57

معارف عموميه نظارت جليله‌سنك ١٧ رجب ٣١٦ و ١٩ تشرين ثانى ٣١٤ تاريخلى و ٦٧٦ نومرولى رخصتنامه‌سيله طبع اولنمشدر

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Բ. ՏԱՐԻ

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ

Երբ կ'ըսենք La terre tourne autour du soleil, *գաղափար մը կը յայտնենք, նախադասութիւն* (proposition[1]) *մը կ'արտայայտենք։ Այս նախադասութիւնը խօսք* (phrase) *մըն է։*

Վերի նախադասութեան յայտնած գաղափարը բացարձակ է, անկախ՝ խօսքին ուրիշ ոեւէ մէկ մասէն որ սկսած ըլլայ mais, car, parce que, quoique(2) *եւայլն*

---

(1) *Մի շփոթէք* proposition *բառը* préposition (*նախադրութիւն*) *բառին հետ։* — (2) *Այս եւ ասոնց նման բառերով* (*յայտնի դրուած կամ լռելեայն իմացուած*) *կապուած նախադասութիւնները կը կոչուին համակարգեալ նախադասութիւն* (proposition coordonnée). Nous ne haïssons pas seulement les méchants parce qu'ils nous nuisent, mais parce qu'ils sont méchants. *կամ թէ* L'arbre tient bon, le roseau plie; le vent redouble ses efforts *խօսքերը համակարգեալ նախադասութիւններէ կազմուած են։*

բառերով ։ Այս տեսակ նախադասութիւն մը կը կոչուի բացարձակ կամ անկախ (proposition absolue ou indépendante) ։

Երբ կ'ըսենք Pendant que nous le cherchions par la route qu'il avait suivie en sortant, il était rentré à la maison par un autre chemin, զանազան գաղափարներ կը յայտնենք, զանազան նախադասութիւններ կ'արտայայտենք, որոնք մէկ խօսքի մէջ ամփոփուած են ։ Ընդհանուր կերպով խօսելով, խօսքի մը մէջ այնքան նախադասութիւն կայ՝ որքան գլխաւոր բայ կը գտնուի ։ Այս զանազան նախադասութիւններուն մէջէն Il était rentré à la maison par un autre chemin միւս նախադասութիւններուն հետ բաղդատմամբ ամենէն կարեւոր, գլխաւոր գաղափարը կը յայտնէ . գլխաւոր նախադասութիւն (proposition principale) մըն է ։

Սա խօսքերուն մէջ՝ Je souhaite que vous veniez. — Nous voulons que vous étudiiez — que vous veniez, que vous étudiiez նախադասութիւնները կ'ամբողջացնեն Je souhaite, nous voulons նախադասութիւններուն իմաստը ։ Ստորադաս նախադասութիւններ (proposition subordonnée) են ։ Ստորադաս նախադասութիւնները կ'սկսին que, si, comme, lorsque, quand, quoique, ainsi que, եւայլն բառերէն մէկով ։

L'homme, qui n'a pourtant que peu d'années à vivre, abrège souvent son existence par des excès խօսքին մէջ՝ qui n'a pourtant que peu d'années à vivre ստորադաս նախադասութիւնը որ ուրիշ նախադասութեան մը մէջ մտած է կը կոչուի միջանկեալ նախադասութիւն (proposition incidente) ։

L'homme indifférent est souvent aussi coupable que le méchant խօսքին մէջ երկրորդ նախադասութիւնն

անկատար է . պէտք էր ըսել que le méchant est coupable ։ Այս նախադասութիւնը կը կոչուի զեղչեալ (proposition elliptique) ։

Վերջապէս, կրնայ պատահիլ որ ստորադաս նախադասութեան մը բայը աներեւոյթ կամ ընդունելութիւն դրուած ըլլայ ։ Այդ տեսակ նախադասութիւնները կը կոչուին proposition infinitive, proposition participe ։

Ամէն նախադասութիւն կը բաղկանայ երեք մասերէ (terme) . ենթակայ (sujet), բայ (verbe), ստորոգելի (attribut) ։

Նախադասութեան մը ենթական այն էակը կամ իրն է որուն կը վերաբերի յատկութիւն մը, կամ որ կը կատարէ գործողութիւն մը ։

Բայը այն բառն է որ կը ցուցնէ խօսքի նիւթ եղող էակներուն կամ իրերուն գործողութիւնները կամ վիճակը ։

Ստորոգելին այն բառն է որ ենթակային յատկութիւնը, ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ ։

L'homme est mortel. — Les hommes sont mortels խօսքերուն մէջ ենթական՝ որ միայն մէկ բառէ կը բաղկանայ՝ կը կոչուի պարզ (sujet simple) ։

Le lion et le tigre sont féroces խօսքին մէջ, ենթական՝ որ մէկէ աւելի բառերէ կը բաղկանայ՝ կը կոչուի բաղադրեալ (composé) ։

Le cheval de mon oncle est malade խօսքին մէջ, ենթական՝ որ իր հետ ունի խնդիր՝ կը կոչուի բազմամասն (complexe) ։

Տրամաբանական լուծման մէջ այնպէս կ'ընդունուի թէ ամէն բայ կազմուած է être բայէն եւ ստորոգելիէ մը ։ Այսպէս, je mange կը նշանակէ je suis mangeant ։ Այս պատճառաւ être բայէն զատ, մնացեալ բոլոր բայերը կը կոչուին ստորոգելի բայ (verbe attributif) ։

Ենթակային պէս, ստորոգելին ալ կը կոչուի պարզ, երբ միայն մէկ բառէ կազմուած է, բաղադրեալ՝ երբ մէկէ աւելի բառերէ կազմուած է, բազմամասն՝ երբ հետը խնդիր ունի ։

ԿԻՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Կէտը (point [.]) կը դրուի խօսքի մը վերջը, ցուցնելու համար թէ անոր իմաստն ամբողջ է ։ — Կարդալու ատեն, կէտէն վերջ պէտք է բաւական երկար դադար մ'ընել ։

Ստորակէտը (virgule [,]) կը գործածուի՝ 1° Նախադասութեան մը կամ խօսքի մը նման մասերը զատելու համար (ենթակայ, բայ, ստորոգելի, խնդիր). 2° Միջանկեալ նախադասութիւնները գլխաւորէն զատելու համար. 3° Շատ երկար չեղող անկախ նախադասութիւնները զատելու համար. — On naît, on vit, on meurt. 4° Կոչական բառերէ (mots mis en apostrophe) վերջ՝ Voulez-vous, *mes amis*, qu'on dise du bien de vous? n'en dites pas. 5° Ստորադաս նախադասութենէ մը վերջ, որ անհրաժեշտ չէ խօսքին իմաստին. Nous les estimons, parce qu'ils sont bons. — 6° Լռելեայն իմացուած բայի մը տեղ. Celui qui rend un service doit l'oublier; celui qui le reçoit, s'en souvenir. — Ստորակէտը սովորաբար կարճ դադար մը կը ցուցնէ ։

Կէտ-ստորակէտը (point-virgule [;]) կը դրուի խօսքի մը գլխաւոր մասերուն մէջտեղ, երբ այդ մասերն ստորաբաժնուած են ստորակէտերով ։ Parler beaucoup et bien, c'est le talent du bel esprit; parler peu et

bien, c'est le caractère du sage; parler beaucoup et mal, c'est le défaut du sot. — Կէտ-ստորակէտը ստորակէտէն աւելի եւ կէտէն նուազ երկար դադար մը կը ցուցնէ ։

Երկու-կէտը (deux points [:]) նշան մըն է որ կը դրուի՝ 1°. Երբ մասերը պիտի թուենք. Nous avons cinq sens: l'ouïe, l'odorat, le goût, la vue, le toucher. 2°. Երբ մէկուն խօսքը մէջ պիտի բերենք. Archimède disait: Donnez-moi un point d'appui et je soulèverai la terre. 3°. Նախադասութենէ մ'առաջ որ առջի նախադասութեան իմաստը կ'ընդարձակէ. Laissez dire les sots: le savoir a son prix. — Երկու-կէտը ստորակէտին պէս կարճ դադար մը կը ցուցնէ ։

Գալով **հարցման կէտին** (point d'interrogation [?]), **զարմացման կէտին** (point d'exclamation [!]), **կախման կէտին** (points de suspension [...]), **գիծին** (tiret [—]), **չակերտին** (guillemets [« ... »]) եւ **փակագիծին** (parenthèse [( )]), ասոնցմէ առաջինը կը գործածուի հայերէն **հարցման նշանին** (°) եւ երկրորդը՝ **երկարին** (´) տեղ[1], իսկ միւսները համանման են հայերէնին թէ ձեւի եւ թէ գործածութեան մասին ։

---

(1) Դիտելի է թէ ? եւ ! նշանները խօսքին վերջը կը դրուին ։

I. Ա.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը

ԱՆՈՐՈՇ ՅՕԴ

1. Սահմանական ներկան (présent de l'indicatif) *կը գործածուի* 1°. *բացատրելու համար գործողութիւն մը որ կը կատարուի խօսուած պահուն, եւ կամ ամեն ժամանակի մէջ ճշմարիտ է ։* 2°. *Երբեմն ալ ապառնիի կամ անցեալի տեղ. օրինակի համար,* Attendez-moi, je *reviens* à l'instant *փոխանակ* je *reviendrai*, *ինչպէս որ հայերէն ալ նոյն պարագային կ'ըսենք կեցիր, հիմա* **կուգամ**. — Hier, en revenant de la gare, je vois sur le quai mon ami Laurent, vous jugez de ma joie, *փոխանակ* je vis *կամ* j'ai vu*ի ։*

Դիտողութիւն. — *Պատմութիւն մը պատմած ատեն, շատ անգամ անցեալի տեղ ներկայ կը գործածեն, որով ունկնդիրը կարծես հանդիսատես կ'ըլլայ պատմուած տեսարանին ։*

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՊԶՏԻԿ ԱՅԾԱՐԱԾԸ

Պզտիկ մանչ մը իր այծը մարգագետնի մը մէջ կը ճարակեցնէր ։ Պտղալից (chargé de fruits) *կեռասենի մը կը նշմարէ. փորձութիւնը մեծ է. կը մօտենայ* (s'approcher de . . .) *կեռասենիին, վրան* (y) *կը մագլցի եւ գրպանները կեռասներով կը լեցնէ* (remplir de . . .) ։

Այծը, որ մինակ մնացած էր(1), *պարտէզ մը կը մտնէ, ծաղիկները կը ճարակէ, բանջարեղէնները կ'եղծանէ ։*

Տղան՝ տեսնելով այծին պատճառած վնասը՝ (dégât) *շուտով կ'իջնէ ծառէն եւ կը վռնտէ խեղճ անասունը՝ զայն նախատելով եւ ծեծելով*(2) ։

Իր հայրն ամեն բան տեսած էր. դէպի նա յառաջացաւ եւ ըսաւ անոր. «Ձեր երկուքէն ո՞րը արժանի է(3) *պատժոյ. ա՞յծը՝ որ ըրածը չգիտէ թէ* (ou) *դու* (4) *որ գիտես* (connaître) *պարտականութիւնդ ։»*

Ի՞նչ կը կարծէք որ տղան պատասխանեց ։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. *Վերի հրահանգը վերածեցէք անցեալի ։ Բաղդատեցէք ։*

Բ. Կեռասենին *կը մօտենայ ։* Կեռասենի *գոյականին տեղ յարմար անձնական դերանուն մը դրէք ։*

Գ. *Սա բայերուն Սահմ. ներկան խոնարհեցէք.* faire, paître, apercevoir, remplir, s'avancer, voir, descendre, injurier, battre, dire, savoir, connaître ։ *Սահմ. ներկայի յոգնակի երեք դէմքերը ո՞ր ժամանակէն եւ ի՞նչպէս կը կազմուին ։*

---

(1) Rester *չէզոք բայը հոս* être*ով պէտք է խոնարհուի, քանի որ վիճակ* (état) *կը ցուցնէ ։* (2) *Իւրաքանչիւր բայի առջեւ պէտք է կրկնել դերանուն խնդիրը՝ պարզ ժամանակներու մէջ ։* (3) *Արժանի ըլլալ չէզոք բայ է.* mériter *ներգործական բայ է. ուստի պէտք է բնութեան խնդիրը սեռի խնդիրի փոխել ։* (4) *Գիտենք թէ* je, tu, il, ils *դերանուններուն տեղ պէտք է գործածել* moi, toi, lui, eux 1°. *երբ իրենցմէ վերջ բայ չունին.* 2°. *երբ իրենց բայէն բաժնուած են յարաբերական դերանունով,* même, seul, aussi, *եւայլն բառերով ։*

Դ. Ըսէք ինչ որ գիտէք Աներեւոյթի մէջ ger, cer *եւ* ître *վերջաւորող բայերուն վրայ։*

Ե. Որո՞նք են վերի հատուածին մէջ պարունակուած չէզո՞ք եւ փոխադարձ բայերը։ Ի՞նչ գիտէք չէզոք եւ փոխադարձ բայերու խոնարհումին վրայ։

Զ. Հետեւեալ ասացուածներուն վարժուիլ։ Հարցումներուն պատասխանել ամբողջ նախադասութիւններով։

Celui qui n'est pas avancé en âge est *jeune*. Ce mot a pour dérivés *jeunet* (féminin?), *jeunesse*, etc. *Être à jeun*, c'est n'avoir pas mangé depuis le matin. Quels sont les animaux qui paissent? Qu'est-ce qu'ils paissent? Comment appelle-t-on celui qui fait paître le troupeau? Quel nom donne-t-on aux animaux herbivores, dont l'estomac a quatre poches? Citez-en quelques-uns. *Où la chèvre est attachée, il faut qu'elle broute* est un proverbe signifiant: «il faut accepter sa situation». Qu'est-ce que la chèvre? Comment est sa barbe? Qu'est-ce qu'elle nous donne? Qu'est-ce qu'on fait avec son lait? Qu'est-ce que le chevreau? Qu'est-ce qu'on fait avec sa peau? Qu'est-ce que le bouc? Qu'est-ce que le cerisier? Connaissez-vous un fruit qui ressemble beaucoup à la cerise? Est-ce qu'on mange la cerise avec la queue et le noyau? Avec la cerise on fait du *kirsch*. Citez tous les arbres fruitiers que vous connaissez. — Qu'est-ce que vous faites quand je vous dis: Approchez-vous. Approchez du tableau. Approchez cette chaise. Éloignez-vous de la table. Éloignez ce bouquet, son odeur me fait mal à la tête? La liane est une plante grimpante. — La poche est une sorte de petit sac cousu à un vêtement et dans lequel on met ce qu'on veut avoir toujours sur soi. — On *mérite* par ses actions; on est *digne* par ses qualités.

Է. Խմբագրութեան Նիւթ. — **Le poirier et le cerisier.** *Ressemblances:* arbres fruitiers de plein vent, — fleurs avant les feuilles, — feuilles caduques, — bois de service. — *Différences.* L'un fruit à pépins, l'autre à noyau, — l'un à écorce rugueuse, l'autre à écorce lisse, — l'un à feuilles lisses et brillantes, l'autre à feuilles rudes et ternes. — Le fruit du premier est sucré, le fruit du second est plutôt acidule. — L'un sert à faire du cidre, l'autre du kirsch.

II. Բ.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (*Շար.*)

ԱՆՈՐՈՇ ՅՕԴ

Զ. Սահմ. Անկատար (Imparfait de l'indic.) *գործածութեան մասին՝ մէկ պարագայի մէջ երբեմն կը սխալին աշակերտները, այն է՝* si *շաղկապին հետ գործածուած ատեն, Թէականի տեղ։ Այսպէս, փոխանակ ըսելու* si tu *étais* plus studieux, tu travaillerais davantage, *կ'ըսեն* si tu «serais» plus studieux *եւայլն. ինչ որ անհեթեթ սխալ մըն է։ Ուրեմն՝*

Si *շաղկապին հետ պէտք է գործածել Սահմ. Անկատար փոխանակ Թէականի։ — Բայց եթէ* si *նշանակէ թէ, պէտք է Թէական գործածել. Օր.* Je ne savais pas s'il partirait.

Այս առթիւ, սա ալ պէտք է գիտել թէ՝ երբ խօսքի մը մէկ անդամին մէջ siով Անկատար գործածուած է, միւս անդամին մէջ պէտք է գործածել Սահմանական Ներկայ. Թէեւ հայերէնի մէջ այս վերջին ժամանակը Անկատար կը դրուի երբեմն, բայց իմաստը թէական է դարձեալ։

* * *

3. Ֆրանսերէնի մէջ ամէն գոյական, որոշեալ ըլլայ թէ անորոշ, միշտ յօդով կը գործածուի, ի բաց առեալ մէկ երկու պարագաներու մէջ՝ զորս պիտի նշանակենք։ Որոշեալ իմաստով գործածուած գոյականները կ'ուզեն որոշիչ յօդ (եթէ որոշիչածականով գործածուած չեն), անորոշ իմաստով գործածուած գոյականները կ'ուզեն անորոշ յօդ։ Նախ խօսինք անորոշ յօդին վրայ։

Արդէն սոված ենք թէ անորոշ իմաստով գործածուած գոյականներուն առջեւ կը դնեն du (եզակի արական անուններու առջեւ), de la (եզակի իգական), de l' (ձայնաւորով կամ անձայն h ով սկսող), des (յոգնակի)։

Պէտք չէ շփոթել du, de la, de l', des որոց մէջ de նախադրութիւնը միացած է le, la, l', les որոշիչ յօդին, du, de la, de l', des անորոշ յօդին (article partitif indéfini) հետ։ Այսպէս, երբ կ'ըսեմ La couleur *du* lait est blanche, հոս duն անորոշ յօդ չէ, այլ le lait որոշեալ գոյականին քով դրուած է de նախադրութիւնը յատկացուցիչը (déterminatif) կապելու համար իր բառին (յատկացեալին) հետ։ (Գիտենք թէ de նախդիրը le յօդին հետ ամփոփուելով կ'ըլլայ du)։ Մինչդեռ երբ ըսեմ j'ai bu *du* lait, հոս du անորոշ յօդ է. կաթ, այսինքն՝ «կաթ» ըսուած հեղուկէն մաս մը խմեցի։ Նոյնպէս, երբ ըսեմ j'ai donné *du* pain à *des* mendiants, թէ՝ du եւ թէ des անորոշ յօդ են։

ԸՆԹԵՐՑԱՆՔ

ՀԱՒԵՐՆ ՕԳՏԱԿԱՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ ԵՆ

Հաւը մեզ կուտայ միս եւ հաւկիթ(1)։ Եթէ հաւերը լաւ չխնամենք՝ շատ չեն ածեր։ Այս կենդանիները կ'ուտեն ցորեն, հաճար, եգիպտացորեն, վարսակ։ Մէկ հաւը կրնայ տալ մէկ տարուան մէջ (par année) յիսունէն ութսուն (de 50 à 80. գիրով գրել այս թիւերը) հաւկիթ։ Չորրորդ տարիէն սկսեալ (à partir de . . .) հաւկիթներուն թիւը կը նուազի, եւ իններորդ տարին հաւը կ'ածէ տասը հաւկիթ։ Շատ պարարտ հաւերը քիչ կ'ածեն։ Ամէն մարդ (chacun) գիտէ թէ հաւկիթները շատ սննդարար եւ շատ առողջարար սնունդ մը կը կազմեն. Հաւկիթները կը մտնեն նաեւ ջրդեղներու բաղադրութեան մէջ։ Հաւերու փետուրներով երեսի բարձ(2) կը շինեն։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Հետեւեալ բառերը շարադասելով նախադասութիւններ կազմել՝ բայերուն մէկը միշտ Սահմանական Ներկայ դնելով. — Կէտերուն տեղ անորոշ յօդ դնել. Je . . . œufs donner te, si tu être malade. — La poule pondre beaucoup, si la nous soigner. — Tu manger . . . pain, si tu avoir faim. — Ces poules ne pas être malades, si nous soigner les. — Vous pouvoir vendre nous . . . lait ou . . . crème, si vous avoir en.

(1) Դիտելի է թէ հաւկիթ բառը յոգնակի իմաստով գործածուած է, թէեւ ձեւով ըլլայ եզակի. (2) Դիտելի է թէ բարձ բառը յոգնակի իմաստով գործածուած է, թէեւ ձեւով ըլլայ եզակի.

Բ. Հետեւեալ բայերը Սահմ. Անկատար խոնարհել, manger, pondre, pouvoir, savoir, faire. — *Ո՞ր ժամանակէն եւ ի՞նչպէս կը կազմուի Սահմ. Անկատարը։*

Գ. Ո՞ր բառերուն ծայրի f *ը չարտասանուիր։* Neuf *(ինը) բառին* f *ը ե՞րբ չարտասանուիր։ Ե՞րբ* v *ի պէս կը հնչուի։ — Դեղագիրներու մէջ* f. s. a. *տառերը լատիներէն երեք բառերու սկզբնատառերն են եւ կը նշանակեն արուեստին պահանջումներուն, օրէնքին համաձայն շինեցէք. — Ե՞րբ* s *գիրը* z *ի ձայն կը հանէ։ Բացառութիւններ։ Ո՞ր բառերուն մէջ* z *ի ձայն կը հանէ թէեւ երկու ձայնաւորներու մէջտեղ չգտնուի։ Ո՞ր բառերուն ծայրի* s *ը կը կարդացուի։* Manges-en la moitié. — Touches-y. *Այս բայերուն ծայրը գտնուող* s *ը ի՞նչպէս կը բացատրէք։ — Մէկ երկու համառօտագրութիւններ*. S. E. (Son Eminence *կամ* Son Excellence). S. M. (Sa Majesté). s. v. p. (s'il vous plaît). s. /c. (son compte). s. o. (sauf omission). s. e. (sauf erreur).

Դ. **Յատկաբանութիւններ** (idiotismes). Il gagne cinq francs *par* jour. Qu'est-ce que vous gagnez *par* semaine? Combien de mètres pouvez-vous marcher *par* heure? — Je resterai de quatre *à*(1) six heures. — Cela vaut de quatre *à*(2) cinq francs. — Achetez-moi sept *à* huit mètres de ruban. — Je gagnerai trois francs *par* jour *à partir du* mois prochain. — *A partir d'*aujourd'hui, je pourvoirai à tous vos besoins.

Ե. Où perchent (juchent) les poules? Où est-ce qu'elles pondent? Où pondent les oiseaux? Où est-ce qu'on met les oiseaux qu'on garde pour l'agrément? Où vivent les chevaux? les bœufs? les moutons? les volailles? Où sont élevées les abeilles? Où sont logés les vers à soie? (**magnanerie**). — Où est-ce qu'on enferme les animaux féroces? (**ménagerie**). — Citez tous les gallinacés que vous connaissez. — *Cela vous donne la chair de poule* signifie: Cela vous donne le frisson. — *C'est une poule mouillée* signifie: C'est un homme sans courage, sans résolution.

Զ. **Խմբագրութեան նիւթ. — L'oiseau et le poisson.** Vertébrés, — ovipares, — membres analogues: ailes, nageoires, queue. — *L'oiseau*: Vit (où?), respire (par quoi?), — il est couvert (de quoi?), — a le sang (chaud ou froid?), — il chante. — *Le poisson*: Vit (où?), respire (par quoi?), — couvert (de quoi?), — son sang est (chaud ou froid?). — Le poisson est muet.

(1) *Ուր յաջորդական թիւերու մէջտեղ* à *կը դրուի սովորաբար*.
(2) *Յաջորդական թիւերու մէջ ալ* à *կը գործածուի սովորաբար, եթէ վերջի թիւէն ետքը դրուած գոյականը կրնայ կոտորակներու բաժնուիլ*.

III. Դ.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (*Շար.*)

ԱՆՈՐՈՇ ՅՕԴ (*վերջ*).

Ա. *Անցեալ որոշեալը* (passé défini) *կը գործածուի բացատրելու համար գործողութիւն մը որ կատարուած է որոշ ժամանակի մը մէջ եւ բոլորովին անցած այն միջոցին որ կը խօսինք.* Je partis hier, la semaine dernière, le mois passé *եւայլն*.

Դիտ. — *Անցեալ որոշեալը շատ կը գործածուի պատմութիւն մը գրուցուած ատեն. բայց պէտք չէ ծայրայեղութեան մէջ իյնալ։*

5. *Անցեալ անորոշը* (passé indéfini) *անցած գործողութիւն մը կը բացատրէ, ժամանակը* թողլով անցած ըլլայ թէ ոչ, փոյթ չէ։

Անցեալ անորոշը կրնայ գործածուիլ նաեւ շատ մօտաւոր ապառնիի մը տեղ. Attendez-moi, j'ai bientôt fini. Սպասէ, լմնցայ *(այսինքն՝ մէկ պահէն կ'աւարտեմ)*։

* * *

6. *Երբ անորոշ-մասնական իմաստով գործածուած գոյականէն* առաջ ածական *մը գտնուի, կամ երբ այդ գոյականը* բացասական *բայի մը սեռի խնդիրն ըլլայ, իբր անորոշ յօդ* de *կը դրուի, փոխանակ* du, de la, de l', des*ի։ Օրինակ.* J'ai *de* bon papier. — Vous n'aurez pas *de* fruits.

Դիտ. — *Անորոշ յօդով գործածուած գոյականէն վերջ եկող ընդունելութիւն անցեալէն առաջ, նոյնպէս անորոշ-մասնական մտքով գործածուած գոյականի մը տեղ բռնող* en *դերանունէն վերջ դրուած ածականէն կամ ընդ. անցեալէն առաջ* de *կը դրուի։* Il y a eu des fruits *de* perdus; j'en ai trouvé *de* beaux.

7. *Երբ անորոշ գոյականէն առաջ դրուած ածականը գոյականին հետ տեսակ մը բարդ գոյական կը կազմէ, նոյնպէս, երբ անորոշ գոյականը իր հետ խնդիր մ'ունի,* du, de la, de l', des *կը դրուի։* J'ai mangé *des* petits pois. — Il n'a pas mangé *des* fruits qu'il avait cueillis.

Դիտ. — *Երբեմն կը պատահի որ բացասական բայը՝ զեղչուած* հաստատական *նախադասութեան մը բային*

տեղը կը բռնէ. այն ատեն ընդհանրապէս du, de la, de l', des *կը գործածեն։* Je *n'*ai *pas* reçu *de* l'argent pour le gaspiller *(այս խօսքը կը նշանակէ* դրամ ընդունեցայ, *բայց մսխելու համար դրամ չընդունեցայ. չնշանակեր «դրամ չընդունեցայ»։*

8. *Քանակական մակբայները* (adverbe de quantité) *կամ այն իմաստով գործածուած բառերն իրենց գոյականէն առաջ* de *կ'ուզեն.* beaucoup *de* vin, un verre *de* vin. — Bien *քանակական մակբայէն վերջ՝ բացառաբար՝* յօդով de *կը դրուի.* bien *du* vin.

9. *Երբ բայ մը իր անորոշ խնդիրը* de*ով ուզէ, այն ատեն անորոշ յօդը կը վերցուի.* Il se passe *de* vin. — Il s'était couvert *de* boue *(փոխանակ ըսելու* il se passe de du vin, il était couvert de de la boue).

10. Sans*ով գործածուած բայերը իրենց անորոշ խնդիրէն առաջ ընդհանրապէս առանց յօդի* de *կ'ուզեն երբ ժխտական նախադասութեան մը մէջ չգտնուին. իսկ եթէ ժխտական նախադասութեան մը մէջ գտնուին՝* de*էն ետքը յօդ ալ կը դրուի։* Il *ne* peut parler sans faire des fautes. — Il peut parler sans faire de fautes.

———

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՏՂԱՔ, ԳԹԱՍԻՐՏ ԵՂԷՔ

Կէս օրուան զբօսանքին (à . . .) *էր* (c'était)։ *Աշակերտուհիները բերած էին իրենց սակառները, ուրկէ աղջիկները դուրս կը հանէին թարմ հաց, համեղ կերակուրներ, զովացուցիչ պտուղներ։ Յանկարծ վարժուհին ըսաւ. «Աղջիկներս, եթէ ձեր ընկերուհիներէն մէկը*

անօթի ըլլար (avoir faim) եւ (et que) ուտելու բան (de quoi manger) չունենար (Ստոր. Ծնթ.[1]) ի՞նչ պիտի ընէիք : » — Ձայն մասնակից պիտի ընէինք մեր ճաշին (պիտի բաժնէինք անոր հետ), — Լա՛ւ ուրեմն (eh bien !), աս անկիւնը (dans . . .) նայեցէք», եւ վարժուհին ցուցուց աղջիկ մը որ տրտմութեամբ կը դիտէր իր ընկերուհիներուն ճաշը : Մէկ վայրկենի մէջ (en . . .), բոլոր աղջիկները դէպի նա վազեցին . ամենքն անոր մատուցին իրենց ուտելիքներուն (provision) մէկ մասը :

Երեկոյին, բոլոր աղջիկները կրնային ըսել իրենց ծնողաց . «Այսօր բարի գործ (action) մը կատարեցինք (faire) : »

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. (Ֆրանսերէնի թարգմանել). Յովհաննէս քարէ գնդակ ունէր, բայց չանչան չունէր : Պարտէզնիդ աղէկ կեռաս ունի՞ք : — Ոչ, միայն տանձ եւ խնձոր ունինք : Որսորդները որսի շուն չունէին . Նապաստակ չսպաննեցին . Գիշատիչները հում միս կ'ուտեն : Պէտք է որ այս հիւանդը քիչ մը միս ուտէ : Այս ատուան կարկանդակէն կտոր մը տուէք ինծի . Կտոր մը կարկանդակ տուէք ինծի : Կաթ կը խմեմ : Կաթ չեմ խմեր : Ստակ չեմ վատնիր, բայց վարպետս զիս կը կերակրէ : Գինետունը ծախսելու համար ստակ չեմ վատնիր : Բարեկամ չունի՞ք . Լա՛ւ ուրեմն, ինչո՞ւ ձեզ չեն օգներ : Սատ մը գինի լեցուցէք գաւաթիս մէջ : Այս մարդն ողջամիտ է (ողջամտութիւն ունի) : Կան երիտասարդներ

(1) Երբ si շաղկապը չկրկնելու համար que գործածուի անոր տեղ, բայը պէտք է Ստորադասական դնել :

որ ողջամտութիւն չունին : Այս լուրը երէկ առաւօտ առի (recevoir) : Այս առաւօտ հասայ եւ այս երեկոյ կը մեկնիմ :

Բ. Être, *sortir*, avoir, *faire*, dire, *partager*, regarder, courir, pouvoir բայերուն Անց. որոշեալը եւ Անցեալ անորոշը խոնարհե՛լ շեղագիր բայերուն քով դնելով aujourd'hui, hier, cette année-ci, l'année passée բառերը ըստ պատշաճութեան :

Գ. **Յատկաբանութիւններ.** J'ai faim, mais je n'ai pas *de quoi* manger. Nous avions soif et nous n'avions pas *de quoi* boire. Il n'y a pas *de quoi* me remercier. Donnez-moi *de quoi* écrire. Nous avons *de quoi* vivre: nous ne sommes pas si pauvres que vous vous l'imaginez. Vous avez *de quoi* vous amuser. C'est un homme qui a *de quoi* (դիւրակեաց է). J'écrirais volontiers si j'avais *de quoi*. Ne me remerciez pas tant: il n'y a pas *de quoi*.

Դ. *Récréation*. Citez un verbe et un adjectif de la même famille. *Midi*, c'est le milieu du jour. Comment s'appelle le milieu de la nuit? Expliquez de la même manière: *mi-carême*, *mi-août*, une étoffe *mi-fil* et *mi-coton*. Qu'est-ce que vous faites à l'heure de midi? — Combien avez-vous de maîtres, de maîtresses? Avez-vous un maître de piano, d'écriture? — Combien de fois mangez-vous par jour? De quoi est-ce que vous déjeunez le matin? Quels sont les mets que vous préférez? Quand est-ce que vous mangeottez (vous mangez du bout des dents, sans appétit)?

Ե. **Խմբագրութեան նիւթ.** Reproduisez le texte, en le mettant à la première personne du pluriel.

IV. Դ.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (Շար.)

ՈՐՈՇԻՉ ՅՕԴ

11. *Անցեալ յառաջագոյնը* (passé antérieur) եւ *Սահմ. գերակատարը* (plus-que-parfait de l'indicatif) երկուքն ալ անցած գործողութիւն մը կը ցուցնեն, կատարուած՝ ուրիշ գործողութեան մը հետ որ նոյնպէս անցած լմնցած է արդէն՝ այն միջոցին երբ անոր վրայ կը խօսուի։

12. Երկուքին մէջ եղած տարբերութիւնը սա է որ Անց. յառաջագոյնը կը ցուցնէ գործողութիւն մը որ ուրիշ գործողութենէ մը անմիջապէս առաջ կատարուած է, մինչդեռ Սահմ. Գերակատարի համար այնպէս չէ. կրնայ ժամանակ անցած ըլլալ երկու գործողութիւններուն իրարու չյաջորդած. Dès que l'on *eut entendu* le premier coup de tonnerre, la pluie tomba à torrents. — *J'avais entendu* un coup de tonnerre dans l'après-midi, je ne fus donc pas surpris de voir arriver la pluie.

Դիտ. — Ընդհանրապէս Անց. յառաջագոյնէն առաջ կը դրուի dès que, aussitôt que, à peine, lorsque, bientôt, եւայլն բառերէն մէկը։

* * *

13. Գիտենք թէ որոշիչ յօդը (le, la, l', les) գոյականէն կամ ածականէն առաջ կը դրուի։

Այս յօդը (ինչպէս նաեւ որոշիչ ածականները) բացառաբար tout, monsieur, madame, mademoiselle, monseigneur բառերէն ետքը կը դրուի. Tout *le* monde. Monsieur *le* directeur. Madame *votre* mère, եւայլն։

14. Գիտենք նաեւ թէ le, la յօդերուն e եւ a ձայնաւորները կը կրճատուին ձայնաւորով կամ անձայն h ով սկսող բառի մ'առջեւ։

Սակայն սովորութիւն չէ կրճատում ընել onze, onzième, oui (իբր գոյական գործածուած) եւ շատ անգամ ալ ouate բառերուն առջեւ։

Դիտ. — Միայն le, la (յօդ կամ դերանուն) բառերը չեն որ կրնան կրճատուիլ։ Կրճատում կը կատարուի նաեւ՝

1°. Je, me, te, se, ce, de, ne, que բառերուն մէջ։
2°. Lorsque, puisque, quoique բառերուն մէջ՝ un, une, il, ils, elle, elles, onի առջեւ։
3°. Quelqueի մէջ՝ un, autreի առջեւ։
4°. Entre, presque, jusque, grande բառերուն մէջ՝ բարդ բառ կազմած ատեննին։
5°. Siի մէջ՝ il, ils բառերուն առջեւ։

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՄԱՐՄՆՈՅՆ ՄԱՍԵՐԸ

Մարդուն մարմինը կը բաղկանայ գլուխէն, իրանէն եւ անդամներէն։ Գլխուն մասերն են գանկը եւ երեսը։ Գանկը ոսկրեղէն տուփ մըն է որ կը պարունակէ ուղեղը։ Երեսին մասերն են աչքերը, քիթը՝ երկու ռնգունքով, շրթունքն՝ որ կը կազմեն բերնին բացուածքը. բերանը[1] կը պարունակէ ակռաները եւ լեզուն։ Երեսը

[1] Բերանը կրկնուած գոյականին տեղ յարմար ցուցական դերանուն մը դրէք։

կ'երթայ ճակատէն ծնօտը ։ Գլխուն իւրաքանչիւր կողմը (de chaque côté) կայ ականջ մը ։ Գլուխը իրանին կը միանայ (se rattacher) վիզին միջոցով (au moyen de . . .) ։

Մսական մը կամարին նման անջրպետ (cloison) մը իրանին ներքնակողմը (intérieur) երկու խորշերու (en . . .) կը բաժնէ ։ Վերին խորշն է կուրծքը, որուն մէջ կը գտնուին թոքերը եւ սիրտը ։ Ստորին խորշն է փորը ։ Ստամոքսը, լեարդը, աղիքը, երիկամունքը որովայնին մէջ են ։

Վերի անդամները կը կոչուին թեւ ։ Թեւին մասերն են ուսը, բազուկը, արմուկը, նախաբազուկը, դաստակը եւ ձեռքը՝ հինգ մատներով. ասոնք (ce) են՝ բթամատը, ցուցամատը, միջնամատը, մատնեմատը եւ ճկոյթը ։

Ստորին անդամներն են ոտքերը ։ Ոտքին մասերն են ազդրը, ծունկը, ոտքի ոլը եւ ոտքը՝ հինգ մատներով (orteil) ։ Ոտքին ետեւի կողմը (derrière. արական) կը կոչուի կրունկ ։ Ոտքի ոլին կողմնակի ցցուածքը (saillie) կը կոչուի պճեղ (cheville) ։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Երբ բոլոր աշակերտներն իրենց պարտականութիւնները գրեցին, պարտէզ գացին ։ Տիկին տնօրէնուհին գալուն պէս, աշակերտուհիներն երգել սկսան (se mettre à . . .) ։ Տղաք մէկ վայրկենի մէջ բոլոր պտուղները կերան(1) ։ Տասն եւ մէկերորդ գլխուն տասն եւ մէ-

(1) Անց. յառաջագոյն կրնայ գործածուիլ նաեւ ժամանակի ցուցնող բառի մը հետ, առանց ուրիշ գործողութենէ մ'առաջ կատարուած գործողութիւն մը ցուցնելու ։

կերորդ էջն աւարտած էի արդէն, երբ պարոն հայրերնիդ զիս կանչեց ։

Բ. Խոնարհեցէք se composer, être, avoir, contenir, former, aller բայերուն Անց. յառաջագոյնը եւ Սահմ. Գերակատարը ։

Գ. Comment reconnaît-on que *corps* s'écrit avec un *p*? Citez un homonyme de *corps*. Citez un dérivé de *face*. Citez les dérivés de *nez*. Citez des mots de la même famille que *bouche*. Citez les dérivés de *cœur*. Citez les homonymes de *foie*. Citez le verbe dérivé de *genou*. — Dans quel sens est employé le mot *tête* dans: la tête d'un chou, d'un clou, de la classe, c'est une bonne tête (il est intelligent), il fait la mauvaise tête (il ne veut pas obéir), il y a une préface en tête de mon livre? — Qu'est-ce qu'un *tronc d'*arbre? un *tronc* dans les églises? — On dessine, on prend une figure *de face* ou à profil. Un dérivé de *face* signifiant la partie antérieure d'un bâtiment? — Combien avons-nous d'yeux? Comment les yeux peuvent-ils être? A quoi servent les yeux? Quand est-ce que vous fermez les yeux? Pourquoi souvent les myopes ferment à demi les paupières, c'est-à-dire clignent les yeux? De quoi se servent les myopes? Quels soins devez-vous prendre de vos yeux pour ne pas devenir myopes? — A quoi sert chacun des cinq sens? — Quels sont les organes de la respiration? Ceux de la circulation du sang? Ceux de la digestion?

Դ. **Խմբագրութեան նիւթ.** Soins relatifs à la tête, aux dents, aux oreilles, aux mains.

V. Ե.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (Շար.)

ՅՕԴ (Շար.)

15· *Ապառնիի* (futur) *գործածութիւնը մասնաւոր բացատրութիւններու չկարօտիր*։ *Ետքը, պարզապէս ըլլալիք գործողութիւն մը կը ցուցնէ միշտ*։

Դիտ. Ա. — Si *շաղկապին հետ պէտք է գործածել Սահմ. ներկայ փոխանակ Ապառնիի*։ Si vous *m'écrivez*, je vous écrirai aussi.

Դիտ. Բ. — *Շատ անգամ Ապառնիի տեղ Սահմ. ներկայ կը գործածենք հայերէնի մէջ. Վաղը կը գրեմ դասս, այսօր ժամանակ չունիմ*. J'écrirai ma leçon demain, aujourd'hui je n'en ai pas le temps.

16· *Անցեալ ապառնին* (futur passé *ou* antérieur) *ալ ետքը ըլլալիք գործողութիւն մը կը ցուցնէ, որ ուրիշ կատարուելիք գործողութենէ մ'առաջ*. Dès que *j'aurai achevé* mes préparatifs, je partirai. *Այս օրինակէն կը տեսնուի թէ խօսքի մը մէկ անդամին մէջ Անց. ապառնի կը գործածեն, ընդհանրապէս ժամանակական շաղկապի կամ մակբայի հետ, երբ խօսքին միւս անդամին մէջ Ապառնի գործածուած է*։ *Այս պարագային, Անց. ապառնին հայերէն աշխարհաբարի մէջ իմաստով միայն ապառնի է, ոչ ձեւով*[1]։

---

(1) Aller եւ devoir բայերուն Սահմ. ներկան բայի մը Աներեւոյթին կցուելով՝ այդ բային ապառնիի իմաստ կուտայ. Je *vais*, je *dois* écrire. Այս պարագային, aller եւ devoir բայերը օժանդակ բայի գործ կը տեսնեն։

17· *Անցեալ ապառնին կը գործածուի նաեւ Անց. անորոշի տեղ, երբ բան մը որոշ, վճռական կերպով հաստատել չուզուի*. S'il n'a pas réussi, c'est qu'il *aura* mal *pris* ses mesures (*յարմար միջոցները ձեռք առած ըլլալու չէ որ չէ յաջողեր*)։

* * *

18· Plus, mieux, moins *մակբայներուն հետ գործածուելով՝ յօդը կը ծառայէ ածականներուն գերադրական աստիճանը կազմելու*։ *Այս պարագային, յօդը երբեմն կը փոխուի երբեմն չփոխուիր*։ *Կը փոխուի՝ երբ գերադրականը յառաջ եկած է զանազան առարկաներու նոյն յատկութիւնը բաղդատելով*. De toutes ces fleurs, voici *la* plus belle. — *Անփոփոխ կը մնայ, երբ մէկ առարկայի յատկութեան զանազան աստիճանները բաղդատելէն յառաջ եկած է գերադրականը*. C'est au printemps que la nature est *le* plus belle.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՑՆՈՐԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔ

(CHATEAUX EN ESPAGNE)

Օր մը, մանկամարդ գեղջկուհի մը իր գլխուն վրայ կը տանէր մեծ աման մը կաթ (un grand pot au lait)։ *Ճամբան գացած ատեն* (chemin faisant), *կ'ըսէր ինքնիրեն* (se). «*Կաթիս ստակովը կը գնեմ քանի մը հաւ եւ զանոնք կը բուծանեմ ագարակիս շուրջը*։ *Հաւերս կ'ածեն եւ կը թխսեն, եւ քիչ ատենէն կ'ունենամ շատ մը ձուեր*։ *Մեծ հաճոյք մը չը՞ պիտի իմանամ* (avoir) *երբ*

լսել անոնց պզտիկ ձայները դրանս առջեւ ։ Ճետերս շուտով կը մեծնան . քանի մ'ամիսէն (au bout de . . .) վաթսուն եօթանասուն վառեակ կը ծախեմ եւ բաւական առակ կ'ունենամ երկու երեք ոչխար գնելու համար ։ Բաւական խոտ կայ սնուցանելու համար այս կենդանիները . քիչ ատենէն կ'ունենան թաւ բուրդ մը եւ կը պարարտանան ։ Զանոնք կը խուզեմ , յետոյ կը ծախեմ մսավաճառին ։ Ու այն ատեն , ո՛վ երջանկութիւն , ո՞վ պիտի արգիլէ զիս (défendre de . . .) կով մը գնելէ ։ Երկար ատենէ ի վեր կ'ուզեմ կով մ'ունենալ ։» Այս խօսքերուն վրայ (à) , երջանիկ գեղջկուհին կ'սկսի պարել ճամբուն մէջտեղ . ամանը կ'իյնայ եւ կտոր կտոր կ'ըլլայ (se briser en mille morceaux).

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Սկսեցէք աշխատիլ , եւ երբ պարտականութիւնդ լմնցնէք , միասին պարտէզ պիտի երթանք ։ Այս աշակերտը աշխատած ըլլալու չէ , քանի որ պատժուեցաւ ։ Երբ լերան ամենէն բարձր մասը հասնինք կանգ կ'առնենք ։ Բոլոր ըմպելիներէն՝ ջուրը ամենէն առողջարարն է ։ Երբ իր զաւակներուն քով ըլլայ , այս մայրը մայրերուն ամենէն երջանիկն է ։ Իր զաւակներուն քով (c'est auprès de ses enfants que . . .) այս մայրն ամենէն աւելի երջանիկ է ։ Ձմռա՛ն գիշերները (c'est pendant les nuits d'hiver que . . .) աստղերն ամենէն աւելի փայլուն կ'ըլլան ։

Բ. Հետեւեալ բայերը խոնարհել իրենց խնդիրներով միասին . Si acheter des poules, les élever sans peine (առաջին բայը Սահմ. Ներկ. միւսը Ապառնի) . Lorsque soigner bien mes poules, elles pondre bien (առաջին բայը Ապառնի անցեալ . մի՞ւսը) ։ — Ո՞ր ժամանակէն եւ ի՞նչպէս կը կազմուի ապառնին ։

Ի՞նչ գիտէք Աներեւոյթը eler եւ eter վերջաւորող , Աներեւոյթին վերջընթեր վանկին մէջ համր (e) կամ գոց (é) ունեցող բայերուն խոնարհման վրայ ։ Ի՞նչ կը խորհիք այս վերջին տեսակ բայերու գոց é-ն ապառնիի եւ ըղձականի մէջ գոց é մնալու բացառութեան վրայ ։

Գ. Un pot de lait կը նշանակէ կաթով լեցուն աման մը , աման մը լեցուն կաթ . un pot à lait կը նշանակէ կաթի աման մը , որուն մէջ կաթ չկայ . իսկ un pot au lait կաթի աման մը , որուն մէջ կաթ կայ ։ Այս բացատրութիւններուն համաձայն , հետեւեալ ասացուածներուն տարբերութիւնները ցոյց տուէք . Une bouteille à encre, à l'encre, d'encre. Une boîte à tabac, au tabac, de tabac.

Դ. Le féminin *paysanne* n'est-il pas irrégulier? Expliquez. — Assez d'argent, assez *d'*herbe, beaucoup *de* poussins. Justifiez l'emploi de la préposition *de*. — Le féminin *épaisse* n'est-il pas irrégulier? Citez d'autres adjectifs ne suivant pas les règles de la formation du féminin. — Expliquez pourquoi le mot voix ne change pas au pluriel; pourquoi *morceau* prend un *x* au pluriel. Justifiez la forme *animaux* au pluriel. Citez les exceptions à cette règle. — Le féminin de *boucher*? Déduisez-en la règle. — Expliquez l'emploi de la préposition *de* après *défendre;* l'emploi de la préposition *à* après *commencer* (ou *se mettre*).

Ե. **Շաղկաբանութիւններ.** Il y avait dans la maison du paysan où je logeais cinq *ou* six femmes. Il y a onze *ou* douze vaisseaux dans le port. Je n'ai que neuf *ou* dix volumes dans ma bibliothèque.

Զ. Quelle est la durée d'une journée? Les jours sont-ils d'égale durée? Un dérivé de *jour* signifiant remettre à un autre jour? On souhaite à quelqu'un le bonjour. Le milieu du jour? Le milieu de la nuit? Un adverbe signifiant pendant la nuit? *Bonne nuit* se dit, en manière d'adieu, aux personnes qu'on quitte le soir pour aller se coucher. Expliquer: *Je me suis levé matin. J'ai dormi la grasse matinée. Vous êtes bien matinal aujourd'hui. Je suis matineux.* — Qu'est-ce qu'un paysan? Comment s'appelle celui qui habite la ville? Celui qui vit dans les montagnes? Comment s'appellent ceux qui vivent dans les îles? — Citez des mots de la même famille que *pot*. *Tourner autour du pot*, c'est user de détours, ne pas aborder nettement le sujet. *Payer les pots cassés*, c'est supporter les frais d'un dommage qui a été causé. — Remplacez les points par le mot *lait* ou par un homonyme: Cet enfant est . . . Cette jupe est trop étroite, il lui aurait fallu un . . . de plus. Le . . . de poule est administré contre la toux. La . . . est la femelle du sanglier. Citez des mots de la même famille que *lait*.

Է. **Խմբագրութեան ճիւղ**. Imaginez une petite historiette dans le même genre que l'historiette ci-dessus.

Ը. *Դասարանին մէջ կարդալ Լաֆոնդէնի հետեւեալ առակը.*

LA LAITIÈRE ET LE POT AU LAIT

Perrette, sur sa tête ayant un pot au lait
Bien posé sur un coussinet,
Prétendait arriver sans encombre à la ville.
Légère et court vêtue, elle allait à grand pas,
Ayant mis ce jour-là, pour être plus agile,

Cotillon simple et souliers plats.
Notre laitière ainsi troussée
Comptait déjà dans sa pensée
Tout le prix de son lait; on employait l'argent;
Achetait un cent d'œufs, faisait triple couvée;
La chose allait à bien par son soin diligent.
«Il m'est, disait-elle, facile
D'élever des poulets autour de ma maison;
Le renard sera bien habile
S'il ne m'en laisse assez pour avoir un cochon.
Le porc à s'engraisser coûtera peu de son:
Il était, quand je l'eus, de grosseur raisonnable;
J'aurai, le revendant, de l'argent bel et bon.
Et qui m'empêchera de mettre en notre étable,
Vu le prix dont il est, une vache et son veau,
Que je verrai sauter au milieu du troupeau?»
Perrette, là-dessus, saute aussi, transportée:
Le lait tombe; adieu veau, vache, cochon, couvée.
La dame de ces biens, quittant d'un œil marri
Sa fortune ainsi répandue,
Va s'excuser à son mari,
En grand danger d'être battue.
Le récit en farce en fut fait:
On l'appela le pot au lait.

VI. Զ.

Բայերուն եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (Շար.)

ՅՕԴ (Շար.)

19. *Թեական Ներկան* (Conditionnel présent) *որ կը ցուցնէ թէ բան մը պիտի ըլլար, պիտի կատարուէր այս ինչ պայմանով՝ կը համապատասխանէ Սահմ. Անկատարին.* S'il *faisait* beau, je **partirais** aujourd'hui.

20. *Թէական ներկան իր սովորական գործածութենէն զատ ունի նաեւ հետեւեալ մասնաւոր գործածութիւնները.* 1° *Փափաք մը, մաղթանք մը յայտնելու համար.* Je *voudrais* vous prouver mon amitié. 2° *Հետեւեալ խօսքերուն պէս հարցական կամ բացագանչական խօսքերու մէջ,* *Oserais*-je vous demander de venir? — *Pourrais*-je ne pas obéir! (1),

21. *Թէական անցեալը՝* (Cond. passé) *որ երկու ձեւ ունի՝ կը համապատասխանէ Սահմ. Գերակատարին.* S'il *avait fait* beau, je **serais parti** hier.

22. *Վերջապէս թէական եղանակ կը գործածուի նաեւ՝*

1° *Տարակուսական խօսքերու մէջ.* Il *aurait donné*, dit-on, *կամ* on dit qu'il aurait donné sa démission. *Կ'ըսեն թէ հրաժարականը տուեր է, հրաժարականը տուեր է եղեր:*

2° Quand même(2) (*նոյն իսկ եթէ*) *ի հետ:* *Quand même* **vous auriez** de la fortune, vous ne seriez pas plus heureux. *Եթէ նոյն իսկ հարստութիւն ալ ունենայիք, եւայլն:*

* * *

23. *Յատուկ անուններու* (nom propre) *հետ ընդհանրապէս յօդ չգործածուիր: Սակայն հետեւեալ գլխաւոր պարագաներուն մէջ յօդ կը գործածուի յատուկ անուններու հետ.*

1° *Երկիրներու, լեռներու, ծովերու, գետերու*

(1) Aller *բային Սահմ. Անկատարը բայի մը Աներեւոյթին կցուելով՝ այդ բային թէական իմաստ կուտայ.* j'allais partir *պիտի մեկնէի, մեկնելու վրայ էի.* — (2) Quand même *ի տեղ լոկ* quand *ալ կրնայ գործածուիլ նոյն իմաստով:*

անուններուն հետ. *la* Turquie, *les* Alpes, *l'*Océan, *le* Danube.

2° *Կղզիներէն շատերուն, մանաւանդ կարեւոր կղզիներու անուններուն հետ.* *la* Corse, *la* Sardaigne, *la* Sicile.

Մարդու եւ քաղաքի անուններուն հետ յօդ չգործածուիր. բայց զարտուղութիւններ կան, ինչպէս *le* Caire, *le* Mans, *le* Havre, *le* Hérissé, le Tasse(1).

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻԱ

(TURQUIE D'EUROPE ET TURQUIE D'ASIE[2])

Եւրոպական Թուրքիոյ սահմաններն են՝ (la Turquie d'Europe a pour bornes) *հիւսիսէն* (au nord) *Ռումանիա, Սերպիա եւ Աւստրիա–Հունգարիա. արեւմուտքէն՝ Աւստրիա–Հունգարիա, Գարատաղ, Ադրիական. հարաւէն՝ Յունաստան, Արշիպեղագոս, Ջանաքքալէ, Մարմարա եւ Վոսփոր. արեւելքէն՝ Սեւ ծով:*

Ասիական Թուրքիոյ սահմաններն են՝ հիւսիսէն Ջանաքքալէ, Մարմարա, Վոսփոր, Սեւ ծով. արեւելքէն Պարսկաստան եւ Կովկասիա. հարաւէն՝ Արաբիա. արեւմուտքէն՝ Միջերկրական եւ Արշիպեղագոս:

Թուրքիոյ հանքային հարստութիւնները բազմաթիւ

(1) *Մի ըսէք* le Dante, *ըսէք* Dante: — (2) *Երբ երկրին անունը իգական է, ինչ ինչ պարագաներու մէջ կրնայ յօդ չառնել, բայց երբ արական է, անպատճառ յօդ կ'առնէ:*

են ։ Անատոլուի մէջ(1) կը գտնուին (on trouve) գետնածուխ, գեղեցիկ մարմարիններ, թանկագին քարեր, աղուճակի, քարձէթի, նաֆթի, բորակի, արծաթի, կապարի, պղինձի, երկաթի հանքեր ։ Իզմիրի մօտ՝ ծովափրփուր, եւայլն ։

Թուրքիոյ հողն ալ շատ բարեբեր է, ի բաց առեալ Պալքաններու, Մանասթըրի մէկ երկու մասերուն մէջ եւ քանի մը ուրիշ տեղեր ։ Մայրին, կաղնին, բեկոնը, բամպակենին, նարնջենին, նռնենին, թզենին, ձիթենին, որթը, կեռասենին, խնձորենին, տանձենին, թթենին, դեղձին, նշենին, զկեռին, եղրեւանին, յասմիկը, վարդենին, տոլոնը, խաշխաշը, ձմերուկը, սեխը, ցորենը, գարին, հաճարը, վարսակը, բրինձը, կանեփը, ծխախոտը առատօրէն կ'աճին Թուրքիոյ մէջ ։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Խահուէի մշակութիւնը Պրազիլիոյ մէջ ամենէն աւելի(2) տարածուած է ։ Ձեր բարեկամը պիտի ըլլամ. Նոյն իսկ եթէ չուզէք (զայն չուզէք) ։ Կուգար՝ եթէ ուզէի ։ Կը կարծէի թէ զիս տեսնելու պիտի գայիք ։ Նոյն իսկ եթէ աւելի ժամանակ ունենայինք, չպիտի կրնայինք լմնցնել այսօր ։

(Բայերը յարմար ժամանակը դնել) Il voulait savoir si vous l'*attendre*. Nous ne savions pas si nous *finir* à temps. S'ils mangeaient trop, ils *être* malades. Je *vouloir* bien vous écrire, mais je ne sais trop comment faire. *Oser*-je vous demander cette faveur? Si vous aviez écrit votre devoir, vous *être récompensé*. On dit que les voleurs *être arrêtés*.

Բ. *Si je trouver le crayon, je vous l'apporter* (Conjuguer ces deux verbes, l'un à l'Imparf. de l'Ind., accompagné de *si*, l'autre, au temps correspondant; l'un au Plus-que-parf. de l'Ind., accompagné de *si*, l'autre, au temps correspondant). — De quel temps est formé le *conditionnel présent*?

Գ. **Idiotismes.** *On dirait qu*'il va pleuvoir կարծես պիտի անձրեւէ. *On dirait* d'un fou, d'un homme ivre խենդի, գինովի բաներ կ'ընէ, կ'ըսէ ։ *On ne saurait* énumérer tous les maux qu'entraîne la paresse à sa suite կարելի չէ թուել, եւայլն ։ *Je ne saurais trop* vous répéter qu'on ne peut être heureux sans la vertu առանց առաքինութեան կարելի չէ երջանիկ ըլլալ. աս ճշմարտութիւնն որքան ալ կրկնեմ՝ նորէն քիչ է ։ C'est un marchand de vin de la Champagne Շամբանեացի գինեվաճառ է. C'est un marchand de vin de Champagne Շամբանեա գինիի վաճառական է. Il est bachelier ès (1) lettres et ès sciences. *Rail* se prononce րէյլ à l'anglaise (2) et րայլ à la française.

Դ. Comment appelle-t-on: les habitants de la Roumanie? Ceux de la Serbie? Ceux de l'Autriche? Ceux de la Hongrie? Ceux du Monténegro? Ceux de

(1) Մէջ, երկրի անուններու քով, en ով կը թարգմանուի ։ — (2) Plus, mieux, moins բառերուն քով le յօդը անփոփոխ կը մնայ, երբ այդ բառերն առանձին կամ իրենցմէ վերջ մակբայով գործածուած են ։

(1) ès, զոր շատեր կ'արտասանեն էս, ամփոփումն է en les բառերուն. ըսել է հին ամփոփեալ յօդ մըն է որ վերի եւ մէկ երկու ուրիշ ասացուածներու մէջ միայն կը գործածուի հիմա ։ — (2) à l'anglaise, à la française, այսինքն՝ à la manière, à la façon française, anglaise.

la Grèce? (féminin?) Ceux de l'Archipel? Ceux de la Perse moderne? Ceux du Caucase? Ceux de l'Arabie? Ceux de Smyrne? Citez quelques chaînes de montagnes, cours d'eau, îles, golfes, ports, villes principales dans la Turquie d'Europe et la Turquie d'Asie. — Qu'appelle-t-on mines proprement dites? Qu'est-ce qu'un mineur? Quels sont les pays où l'industrie *minière* est dans un état prospère? Quel nom donne-t-on à tout ce qui n'est ni un animal ni un végétal? Quel nom donne-t-on aux mines d'ardoises? Aux mines de pierres? aux mines de plâtre? Aux mines de houille? Aux mines de marbres? Au moyen de quoi est-ce qu'on exploite une carrière à ciel ouvert? Citez quelques pierres précieuses. — Quels sont les principaux appareils d'éclairage? — Quelles sont les quatre parties d'un végétal complet? Tous les végétaux possèdent-ils ces quatre parties? Exemples?

Ե· *Rédaction.* **Constantinople.** (Capitale. — Position. — Commerce. — Principaux monuments et curiosités. — Faubourgs).

VII. Է.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (*Շար.*)

30 Դ· (*Շար.*)

24· *Հրամայականի* (impératif) *գործածութիւնը շատ դիւրին է ։ — Դիտելի է որ թէեւ հրամայականը ներկայ ժամանակ կը նկատուի, բայց իրօք՝ ապառնի կը ցուցնէ ։*

25· *Հրամայականը միշտ հրամայող եղանակ մը չէ ։ Երբեմն ալ կը գործածուի Սահմանականի կամ Ստորադասականի տեղ.* *Soyez* sévère avec lui, vous le rebutez, *այսինքն՝* Si vous êtes sévère, *եւայլն ։* — *Suivez* mes conseils ou ne les *suivez* pas, je ne m'en offenserai pas, *այսինքն՝* que vous suiviez mes conseils ou que vous ne les suiviez pas, *եւայլն ։*

26· *Երբեմն, քաղաքավարութեան համար, յոգնակի երկրորդ դէմքի տեղ յոգնակի առաջին դէմք կը գործածուի.* Voyons, Messieurs, *soyons* plus sages.

27· *Երրորդ դէմքի հրամայականը Ստորադասականով կը բացատրուի.* Qu'il vienne! *թող գայ ։ Իսկ եզակի Ա. դէմքի հրամայականը յոգնակի Ա. դէմքով.* Ecrivons cette lettre, *այս նամակը գրեմ ։ Կամ Ստորադասականով.* Que je n'oublie pas de vous remercier, etc. *չմոռնամ ձեզ շնորհակալ ըլլալ, եւայլն ։*

* * *

28· *Ընդհանրապէս յօդը չկրկնուիր երկու ածականներու առջեւ որ միեւնոյն գոյականին կը վերաբերին.* J'ai parcouru *la* belle et grande ville (*միեւնոյն քաղաքն է թէ՛ մեծ եւ թէ գեղեցիկ եղողը*)։ — *Բայց պէտք է ըսել* *le* dix-huitième et *le* dix-neuvième siècle, *որովհետեւ 18րդ եւ 19րդ դարերը տարբեր են ։ Սակայն այս պարագային, յոգնակի գործածելով կրնանք յօդը չկրկնել.* *Les* dix-huitième et dix-neuvième siècles.

29· *Երբ Գերադրական ածականը գոյականէն վերջը դրուի, յօդը պէտք է կրկնել թէ՛ գոյականին եւ թէ ածականին առջեւ.* *Les* professeurs *les* plus distingués. *Առաջ դնելով պիտի ըսէինք* *Les* plus distingués professeurs.

30. Ou *շաղկապով կապուած երկու գոյականներու վերջինին առջեւ յօդը չեն կրկներ, եթէ այդ վերջին գոյականը առաջինին հոմանիշ է կամ առաջինին իմաստը կը մեկնէ.* Le Bosphore *ou* canal de Constantinople.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Սկիւտար, 7 ապրիլ 1898

Պարոն բժիշկ,

Մայրս հիւանդ է, շատ հիւանդ, եւ հոս ինծմէ զատ մէկը չկայ զինքը խնամելու համար: Շատ յուսահատած եմ, որովհետեւ չեմ գիտեր ինչ (ce que) *պէտք է ընել: Ուստի շատ կ'աղաչեմ, պարոն բժիշկ, որ բարեհաճիք* (de vouloir bien) *գալ տեսնել մայրս՝ կարելի եղածին չափ շուտ* (le plus tôt possible), *անոր դեղ յանձնարարելու* (prescrire) *եւ միեւնոյն ատեն* (en même temps) *ինծի քանի մը խորհուրդ տալու համար: Անհամբեր* (impatiemment) *կ'սպասեմ* (attendre *ներգ. բայ*) *Ձեր*(1) *այցելութեան:*

Պատիւ ունիմ (avoir l'honneur de) *ըլլալու, պարոն բժիշկ, Ձեր ամենախոնարհ ծառան:*

* * *

---

(1) Հայերէնի մէջ սովորութիւն է Դուք, Ձեր, եւայլն գլխագրով գրել՝ քաղաքավարութեան համար։ Ֆրանսերէնի մէջ այդ սովորութիւնը չկայ։

Չորեքշաբթի առաւօտ

Պրն . . . իր յարգանքները կը մատուցանէ առ Տիկին . . . եւ կը խնդրէ որ բարեհաճի(1) *իրեն ղրկել իր երաժշտութեան ուսուցիչին հասցէն, որովհետեւ կը փափաքի այս ամառ դաս առնել:*

* * *

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Դրամ ունիս. տուր(2) *(անկէ տուր) եղբօրդ: Մի՛ մոռնար աս պարագան. խօսէ անոր վրայ* (en) *բարեկամներուդ: Պարտէզը շատ գեղեցիկ է. հոն գնա: Պաշտեցեալ մօրս քաղցր եւ բարի դէմքը կը քաջալերէ զիս: Ճեմարաններու մէջ յունարէն եւ լատիներէն լեզուները կը սորվեցնեն: Վարագահաւին այտերը կամ գլխուն քովերը սեւ աղուամազով մը* (de . . .) *ծածկուած են: Ամենակատարեալ հաւանութիւն մը ստացանք* (obtenir)*: Ձեր հայրը մարդոց ամենէն բարին, ամենէն վեհոգին եւ ամենէն հաճոյականն է*(3)*. Թող տուներնին ծախեն: Ապերախտ չըլլամ:*

Expliquer l'emploi ou le non emploi de l'article: Envoyez-moi la vieille ou la jeune servante que vous avez vues. Envoyez-moi la vieille ou jeune servante que vous avez vue. Envoyez-moi la servante jeune ou

---

(1) Ամէն անգամ որ Ստորադասականը Աներեւոյթով բացատրել կարելի ըլլայ, այս վերջինը նախամեծար համարելու է։ — (2) Երբ Հրամայականէն վերջ en (դերանուն) եւ y գտնուին, որոնք հրամայականէն ետքը գտնուող բայի մը խնդիրը չըլլան, հրամայականին ծայրը s կը դրուի։ — (3) plus, mieux, moins մակբայներուն առջեւ յօդը կը կրկնուի։

vieille que vous avez, mais envoyez-la-moi. Envoyez-moi la servante jeune ou vieille(1), mais envoyez-m'en une des deux. L'enfant faible et le timide sont intéressants. L'enfant faible et timide n'osait répondre au médecin. Les premier et second étages sont détruits.

Բ. *Conjuguer à l'Impératif*: Être, prier, savoir, faire, vouloir, venir, voir, prescrire, attendre, avoir, envoyer, prendre. — De quel temps est formé l'Impératif?

Գ. **Idiotismes** (*Quelques formules pour terminer les lettres familières*). Je te salue cordialement. Ton ami dévoué. Mes affectueuses salutations. Tout à toi. Au revoir. Ton ami. — A bientôt. Ton affectionné. — Je t'envoie, au nom de toute la famille, les plus affectueuses salutations. Ton frère bien-aimé. — Votre fils obéissant et affectueux.

Դ. Qu'est-ce qu'un médecin? Qu'est-ce qu'il prescrit? Comment appelle-t-on l'écrit par lequel le médecin ordonne quelque chose? Chez qui est-ce qu'on l'apporte? Quelques abréviations usitées dans les ordonnances? (*a. a.* signifie: de chaque. *f. s. a*: faites selon l'art. *m*: mêlez. *q. s.*: quantité suffisante. etc.) Quelques plantes médicinales? Pourquoi *il vaut mieux aller chez le boulanger que chez le médecin*? Comment appelle-t-on les médecins qui soignent les blessés, remettent les membres cassés? Ceux qui soignent, arrachent et posent les dents? Ceux qui soignent les maladies des yeux? Ceux qui soignent les maladies des chevaux? Etes-vous maladif? Qui est maladif dans votre

(1) Երբ ou ով բաժնուած երկու ածականները գոյականէն վերջը դրուած ըլլան, կարելի է, ամէն պարագայի մէջ, յօդը չկրկնել։

famille, dans votre classe? Qui est (*ou* a été) malade? De quelle maladie? Où? Quand? Par suite de quoi? Qui est-ce qui le (*ou* la) soigne (*ou* l'a soigné, soignée)? Qui est en convalescence? En quels termes demandez-vous l'état de la santé de quelqu'un? La façon de parler dont on se sert à table, lorsqu'on boit à quelqu'un?

Ե. *Rédaction*: Lettre à un médecin pour le prier de venir visiter votre père qui est malade.

VIII. Ը.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (Շար.)

ՅՕԴ (*վերջ*)

31. *Ստորադասական եղանակ* (mode Subjonctif) *դրուած բայը կը ցուցնէ գործողութիւն մը որ ուրիշ գործողութենէ մը կախում ունի։ Ըսել է Ստորադասականը տարակոյս, անստուգութիւն ցուցնող եղանակ մ'է։*

32. *Բայը* միշտ *Ստորադասական եղանակ կը դրուի* (1)՝

1° *Երբ գլխաւոր նախադասութեան* (proposition principale) *բայը վախ, կամք, իղձ, ցաւ, տարակոյս, յոյս, հրաման, աղաչանք, զարմանք, զգուշաւորութիւն կը ցուցնէ.* Je *désire* que vous **fassiez** des progrès. — Je *regrette* que ces écoliers ne **soient** pas plus appliqués.

(1) *Թէեւ Ստորադասականը ստորադաս նախադասութեան* (proposition subordonnée) *մը կը պատկանի, սակայն ատկէ չհետեւիր թէ Ստորադաս նախադասութեան բայն անպատճառ, ամէն պարագայի մէջ ստորադասական կը դրուի։ Ո՛չ։*

Դիտ. *Այս կարգի բայերուն մէջ կը մտնեն* il faut que, il importe que, il convient que, il est juste que, il est probable que, il est impossible que, *եւայլն միադէմ բայերը* ։ Il faut que je m'en *aille*. — Il est temps que vous *arriviez*.

2°. *Հետեւեալ շաղկապական ասացուածներէ* (locution conjonctive) *վերջ՝* avant que, jusqu'à ce que(1), en attendant que; afin que, pour que; de crainte que, de peur que, en cas que, au cas que, non pas que, non que, bien loin que, loin que; à moins que, hors que, pour peu que, si peu que, si loin que, quoique, malgré que, quoi que, si . . . que, encore que, sans que, bien que, pourvu que, où que, soit que . . . soit que, qui . . . que, qui que ce soit que, quel que, quelque . . . que, que (si *շաղկապին տեղ, չկրկնելու համար*) ։

33. *Ստորադասական եղանակի որ ժամանակը գործածել պէտք է. այս մասին ամենէն ապահով առաջնորդն իմաստն է ։ Ընդհանրապէս Ստորադասական ներկան եւ Անցեալը կը համապատասխանեն Սահմ. ներկային, Անցեալ անորոշին եւ Ապառնիին ։ Իսկ Ստորադասական Անկատարը եւ Գերակատարը կը համապատասխանեն Սահմ. անցեալներուն եւ Թէական եղանակին .* Je ne *suis* pas certain que tu *saches* ta leçon. — Il faut que tu *saches* ta leçon quand je *reviendrai*. — Je *voudrais* qu'il *étudiât* sa leçon.

* * *

(1) Jusqu'à ce que *երբեմն Սահմ. եղանակով ալ կը գործածուի* ։

34. *Հետեւեալ պարագաներու մէջ յօդ չգործածուիր՝*

1° *Կոչական բառերու առջեւ .* *Garçon*, servez-moi du café.

2° Avoir, faire, rendre, entendre, *եւայլն բայերու հետ գործածուած այն գոյականներուն առջեւ՝ որոնք տեսակ մը բարդ բայ կը կազմեն .* Il *eut peine* à parvenir à cet emploi. — Je me *fais gloire* d'être l'ami de cet homme de bien. — Il *n'entend* pas *raison* (*խօսք չհասկնար*) ։

3° *Առակական խօսքերու մէջ .* *Pauvreté* n'est pas *vice*. — Qui n'a *santé*, il n'a rien; qui a *santé*, il a tout.

4° *Կուտակումներու մէջ .* *Femmes, moines, vieillards*, tout était descendu.

Դիտ. — *Սովորական լեզուի մէջ, յօդի յապաւումը հետզհետէ կ'սկսի ընդարձակիլ* ։

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Մաքուր ջուրը ամենէն աղէկ ըմպելին է ։

Ալքոլամոլութիւնը միայն վտանգ մ'է մարդկային արժանապատուութեան, ընտանիքներու խաղաղութեան եւ պատուոյն համար ։ Ալքոլական ըմպելիները շատ աղիտաբեր են առողջութեան ։ Ամէն օր օղի խմել, որքան որ ալ (si *կամ* quelque . . . que) *քիչ ըլլայ, ինքզինքը դանդաղօրէն եւ ապահովօրէն թունաւորել է* (c'est) ։ *Այս ըմպելիներու ստէպ եւ կանոնաւոր գործա*

ծութեամբ (usage), զգայնութիւնը խորապէս կ'եղծանի (être altéré) . շօշափելիքը, տեսանելիքը, լսելիքը կը կորսնցունեն իրենց ճշդութիւնը (précision) : Շարժումները անկարգ (incoordonné) կ'ըլլան . ալքոլամոլին անդամներն անդադար կը դողան : — Յիշողութիւնը կը տկարանայ եւ կը խանգարի : Գիշերները, որ գրեթէ անքուն (sans sommeil) կ'անցնին (se passer), կը խռովին (être agité) տաժանելի երազներով : Վերջապէս (à la longue) իմացականութիւնը կը մթագնի, եւ ալքոլամոլութիւնը կը յանգի ընդհանուր անդամալուծութեան կամ յիմարութեան, եւ ապա մահուան :

Պէտք չէ որ տղաք խմեն ո՛չ գինի, ոչ գարեջուր :

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Պէտք է որ քաղաքավարօրէն ներկայանաս դաստիարակիդ : Պէտք չէր որ նախատէիր այս մարդը : Հաւանական է որ ամէն բան ըսած ըլլայ : Թէեւ շատ գինի խմեց, բայց չգինովցաւ : Պէտք չէ որ օղի խմէք, որպէս զի հիւանդ չըլլաք :

Mettre chaque verbe à l'infinitif au temps convenable: Je craindre (Ind. prés.) que vous *n'être*(1) dans l'erreur. Je ne désire pas qu'on *m'obéir* aveuglément. Il est bon que vous *savoir* quels sont vos devoirs. Pensez-vous qu'on vous *rendre* justice? Nous marcherons jusqu'à ce que nous vous *apercevoir*. J'étais surpris que vous *donner* ainsi le mauvais exemple. Je suis charmé que vous *réussir*. Je suis fâché que vous ne

(1) Craindre բայէն վերջ եկող բայը neով կը գործածուի՝ Թէեւ իմաստը հաստատական է,

pas *réussir*. Je doute que vous *réussir*. Si votre ami était dans la peine et qu'il *venir* vous demander secours, que faire (Cond. prés.)?

Expliquer le non emploi de l'article: Tu as soif, et moi, j'ai faim. Vertu passe richesse. Adieu veau, vache, cochon, couvée. Venez ici, minet; il faut que je vous gronde.

Բ. *Conjuguer à tous les temps du Subjonctif en changeant de verbe à chaque personne:* Se présenter, outrager, dire, aller, mourir, pouvoir, faire, tuer, vouloir, boire, s'enivrer, commettre. — Quels sont les temps primitifs qui servent à former le *Présent* et l'*Imparfait du Subjonctif*?

Գ. **Idiotismes.** On dit *tous deux* ou *tous les deux*, *tous trois* ou *tous les trois*, *tous quatre* ou *tous les quatre*. Au-delà de ce dernier nombre jusqu'à *dix*, on supprime rarement l'article; et au-delà de «dix» on l'emploie toujours. — L'ami(1), comment t'appelles-tu? Je partirai *le* 9 ou *le* 10 du mois prochain. — Vous ne sentez pas cela comme moi, *vous êtes d'un tranquille*(2) (շատ անտարբեր էք) : — Qu'il vienne ou ne vienne pas, *c'est tout un* (փոյթ չէ). — Comptez ces objets *un à un* (մէկիկ մէկիկ). — Ces livres coûtent trois francs, *l'un portant l'autre* ou *l'un dans l'autre* (իրարու վրայ) . — Il n'entend pas raillerie (կատակ չվերցներ) . — Il n'entend pas la raillerie (կատակ ընելու կերպը չգիտեր) :

Դ. Avec quoi fait-on l'eau-de-vie? Le vin? On dis-

(1) Ընտանեկան լեզուի մէջ երբեմն կոչական բառին վրայ յօդ կը դրուի, մանաւանդ երբ չենք գիտեր անունն անոր՝ որուն կ'ուղղենք խօսքերնիս : — (2) Արտասանեցէք դռանքիլ :

tingue le raisin à faire le vin et le *raisin de treille*, qu'on sert sur la table. On cueille, on mange une grappe de raisin. Avec quoi fait-on le cidre ? La bière ? Le kirsch ? Qu'appelle-t-on liqueurs spiritueuses ? *Il ne faut pas abuser des spiritueux.* Qu'est-ce qu'une personne alcoolique ou simplement un alcoolique ? Comment est-ce qu'on devient alcoolique ? Lorsque vous serez devenu grand, ferez-vous usage des spiritueux ? Montrez toute la laideur de l'ivrognerie. *Il est dans les vignes du Seigneur* ou simplement *il est dans les vignes* signifie : il est ivre. — Quand est-ce que votre maître de français vous dit : *Vous avez fait votre devoir à la diable.* — Il y a aujourd'hui en classe 45 présents sur 47 inscrits : deux élèves sont . . . Adverbe de manière formé de *présent* ? — Citez des mots de la même famille que *forme*. — *Dire* n'est-il pas aussi nom ? Citez d'autres exemples d'infinitifs employés substantivement. — Que remarquez-vous quant à l'orthographe des dérivés des mots *grâce* et *disgrâce* ? — Donner le sens de : *grand-père* (féminin ?), *beau-père* (fém. ?), *petit-fils* (fém. ?). *gendre* (fém. ?), *beau-fils* (fém. ?) *neveu* (fém.?) *parrain* (fém. ?), *filleul* (fém. ?). On dit d'un homme qui a de l'embonpoint : *C'est un gros père*; on le dit également d'un enfant gros et joufflu.

IX. Թ.

Բայերու եղանակներուն եւ ժամանակներուն գործածութիւնը (վերջ)

ՅՕԴ (քաղ)

35. Երբ իմաստին մէջ անստուգութիւն ըլլայ՝ Ստորադասական կը գործածուի, իսկ եթէ անստուգութիւն չըլլայ՝ Ստորադասական չգործածուիր հետեւեալ պարագաներու մէջ.

1° Մէկ երկու բայերէ վերջ, որոց գլխաւորներն են՝ commander, ordonner, décider, prétendre, supposer. Օրինակ, Je *prétends* que vous fassiez cela կ'ըսուի՝ երբ կրնայ ըլլալ որ հրամաննիս, կամքերնիս չգործադրուի ։ Je *prétends* que vous ferez cela կ'ըսուի՝ երբ հրամաննիս, կամքերնիս անպատճառ պիտի գործադրուի, երբ այդ գործադրութիւնը բացարձակապէս անկախ է ուրիշին կամքէն ։

2° Երբ գլխաւոր նախադասութեան մէջ բացասական կամ հարցական բայ մը կայ. Je *ne* crois *pas* qu'il est sincère կ'ըսենք՝ երբ համոզուած ենք որ անկեղծ չէ. Je *ne* crois *pas* qu'il soit sincère կ'ըսենք՝ երբ վստահ չենք անկեղծ չըլլալուն ։

3° Երբ գլխաւոր նախադասութեան մէջ գտնուի il semble եւ նոյն իմաստով on dirait, on croirait que, նոյնպէս le plus qui կամ que, le moins qui կամ que, le seul qui կամ que, le meilleur . . . qui կամ que, le premier . . . qui կամ que եւայլն, եւ վերջապէս երկու նախադասութիւններն իրար կապող բաղհիւսական դերանուն մը (où, qui, quoi, dont, եւայլն), կամ շաղկապական հետեւեալ ասացուածներէն մէկը, de manière

que, en sorte que, de sorte que, si ce n'est que, sinon que, tellement que.

36· *Ստորադասական Անկատարը կարելի եղածին չափ քիչ գործածելու է, մանաւանդ Ա. ընդգուժեան բայերու Ստորադաս. Անկատարին յոգնակի Ա. եւ Բ. դէմքերը* ։

37· *Ստորադասականի միւս ժամանակներն ալ քիչ գործածելու է ։ Շատ անգամ Ստորադասականի տեղ Աներեւոյթ գործածել կարելի է ։ Այսպէս, փոխանակ ըսելու* Il fallait que vous *entrassiez* tranquillement en classe. *լաւագոյն է ըսել* vous deviez *կամ* devriez entrer.

38· *Բացագանչական կամ ըղձական խօսքերու մէջ բայը Ստորադասական կը գործածուի առանց շաղկապի եւ ենթական բայէն վերջ կը դրուի ․* *Puissé*-je le voir de mes yeux! *(ո՜ւր էր որ, իցի՛ւ թէ զայն տեսնէի աչքերովս)* ։

Վերջապէս Ստորադ. Անկատար կը գործածուի Թէական տեղ նոյն իսկ (quand même) *իմաստով.* J'irai vous voir, *dussé*-je être malade *(նոյն իսկ եթէ հիւանդ ըլլամ)* ։

Ք Ա Ղ (RÉCAPITULATION)

Ա. Երբ համարս ըմնցնեմ, պիտի երթամ խաղալու ։ Համարս ըմնցնելուս պէս՝ գացի խաղալու ։ Եթէ համարս ըմնցուցած ըլլայի, խաղալու կ'երթայի ։ Համարդ ըմնցուր․ գնա՛ խաղա ։ Պէտք է որ համարս շուտով ըմնցնեմ, որպէս զի երթամ խաղամ ։ Կ'սպասէի որ անձրեւը դադրէր՝ որպէս զի մեկնէի ։ Պէտք է որ վաղը մեկնիմ, պէտք էր որ արդէն մեկնած ըլլայի ։ Ուզածնիդ բերէք ։

Երբ ուզէք՝ եկէք ։ Եթէ ջուր ունենային՝ կը խմէին ։ Կ'ըսէր որ(1) *եթէ պաշար գտնէիք կը բերէիք*(2) ։ *Չէինք գիտեր թէ* (si) *ձուկ պիտի բռնէինք ։ Շատ պտուղ քաղեցինք երէկ ։ Երէկ բան մը չկերայ․ այսօր քիչ մը միս կերայ եւ մատ մը գինի խմեցի ։ Կ'ուզէր որ պարոն խմբագիրն իրեն հետեւէր* (suivre *Աերգ. բայ*) ։ *Չեմ կարծեր որ շատ աշակերտ ըլլայ* (y avoir) *դպրոցը ։ Կը փափաքի՞ր որ իր օրինակին հետեւինք ։ Չկարծեր թէ մոլորած ենք ։ Կը կասկածիմ որ լաւագոյն ժամացոյց մը գտնէք, նոյն իսկ եթէ քաղաքին բոլոր վաճառատուները մտնէք ։ Կը փափաքէր որ իր որդին Ֆրանսերէն լեզուն գիտնար, խորհելով թէ այս լեզուն օգտակար էր ։ Արդար է որ ձեր հօր օրինակին հետեւիք ։ Այս խորհուրդները ձեզ տուի՝ որպէս զի խոհեմ ըլլաք, թէեւ երբեք չէք ուզած խորհուրդներուս անսալ ։ Կը զարմանամ թէ մինչեւ տասն եւ մէկերորդ գլուխը կարդացեր էք երկու երեք ժամուան մէջ ։ Կ'ըսեն թէ չարագործները բռնուեր են․ Կ'ենթադրեմ թէ վարդը ծաղիկներուն ամենէն գեղեցիկն է ։ Իտալիան որքան որ ալ գեղեցիկ է, ես նախամեծար կը համարեմ Զուիցերիա* ։

Բ. **Questions et exercises.** Doit-on dire : *J'ai mis ma chemise* **la** plus blanche ou **le** plus blanche ? Déduisez-en la règle. Exprimez la même phrase en mettant l'adjectif avant le substantif. — *La plupart de ces hommes vous* **rendent justice.** *Beaucoup d'ouvriers finissent par*(3) **faire fortune.** Expliquez le non emploi de l'article devant *justice, fortune.* Énumérez les divers

---

(1) *Որ՝ շաղկապ՝ կը թարգմանուի* que*ով. դերանուն՝ կը թարգմանուի* qui*ով.* — (2) *Լռելեայն իմացուած անձնական դերանունը դրէք.* — (3) Finir par . . . , *վերջապէս* . . .

cas du non emploi de l'article. Citez des exemples. — *Les carnassiers mangent* **de la** *viande crue. Il faut que ce malade mange un peu* **de** *viande crue. Servez-vous une tranche* **de** *pâté. Je ne bois pas* **d'***huile de foie de morue. Je ne bois* **de** *l'huile de foie de morue qu'à contre-cœur :* Expliquez l'emploi de l'article partitif indéfini dans ces divers exemples. Récapitulez les règles.

Գ. *Exercise sur les* **homonymes**. Remplacer les points par les mots **chair** *et* **saint** ou *par l'un de leurs homonymes. Mettre chaque verbe au temps convenable.*

LE BON PRÊTRE

Dans un village des environs de Lucerne, vivre jadis un prêtre qui, au dire[1] de chacun, être un . . . homme. Souvent en monter en . . . , il donnait à ses paroissiens les . . . conseils suivants:

1⁰ Mes . . . amis, qu'il n'y avoir jamais de querelles au . . . de vos familles.

2⁰ Pour conserver vos corps . . . , fuir la bonne . . .

3⁰ N'apposer jamais votre . . . au bas d'un écrit avant de le lire.

4⁰ Ne présumer pas trop de vos propres forces, car, comme dire l'Évangile, l'esprit est prompt, mais la . . . être faible.

5⁰ Avoir toujours vos reins . . . et votre bâton à la main pour le moment du grand départ.

---

[1] *Ըսածին նայելով·*

X. Ժ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ. — ԳՈՅԱԿԱՆ

Այս դասագիրքին Ա. Տարիին մէջ տեսանք որ Ընդունելութիւն անցեալը (participe passé) *երբեմն կը փոխուի, երբեմն չփոխուիր :*

39. *Երբ Ընդ. անցեալը* **առանձին** *(առանց որ եւ է օժանդակի) գործածուած է՝ ածականի պէս կը համաձայնի իր գոյականին (կամ դերանունին) հետ, որմէ վերջ կը դրուի գրեթէ միշտ :*

40. *Կրաւորական բայերուն* (verbe passif) *եւ* être *օժանդակով խոնարհուած չէզոք բայերուն* (verbe intransitif ou neutre) *Ընդ. անցեալը կը համաձայնի սեռով եւ թուով* (en genre et en nombre) *իր տէր բայիին հետ :*

* * *

41. *Ձեզ ըսուած է թէ անշունչ բառերուն սեռը վարժութեամբ կը սորվուի : Բայց, դիւրութեան համար, հոս մէկ երկու կանոններ կը դնենք :*

Արական են՝

1⁰ Isme, asme *վերջաւորած գոյականները.* Egoïsme, cataplasme.

2⁰ *Այն բարդ գոյականներն՝ որոց առաջին տարրը բայ է.* Chasse-mouches. — *Բացառութիւն* *Garde-robe* *(հանդերձարան իմաստով) :*

3⁰ Ice *վերջաւորած գոյականները.* Service. — *Գլխաւոր բացառութիւններ.* avarice, épice, justice, malice, office *(մառան նշանակութեամբ) :*

4° Age վերջաւորած գոյականները․ Langage. — Գլխ. բացառ. Cage, image, page (էջ նշանակութեամբ), rage.

5° Aire վերջաւորած գոյականները․ Dictionnaire. Գլխ. բացառ. Affaire, chaire, grammaire, paire, ինչպէս նաեւ aire վերջաւորած տունկի անունները։

6° Մեծ մասն այն գոյականներուն որ համր e ով վերջաւորած չեն։

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱՅԾԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Արաբացի մը տեսաւ (s'apercevoir) որ իր մատնին գողցեր էին։ Ապահով էր որ գողը իր սպասաւորներէն մէկն էր։ Զանոնք (ceux-ci) կանչեց եւ անոնց ըսաւ․ «Ամենքդ ալ (tous) այս երեկոյ այծին դատաստանը պիտի կրէք (subir)։ Հրաշագործ այծ մըն է․ երբ յանցաւոր մը իր ձեռքը անոր կռնակին քսէ (lui passe la main sur le dos), ձեռքին վրայ սեւ արատ մը կը թողու։»

Երբ երեկոյ եղաւ (venir), հրամայեց ծառաներուն կարգաւ (tour à tour) մտնել մթին վրանի մը մէջ․ այծը հոն կապուած է։ Պէտք էր որ իւրաքանչիւրը ձեռքը քսէր կենդանիին կռնակին վրայ․ բայց տէրը առաջուց (d'avance) ածուխի փոշիով օծած էր (frotter) այծին կռնակը։

Վրանէն քանի մը քայլ հեռու (à) ոտքի վրայ կեցած՝ (debout) դուրս ելնողներուն ձեռքերը կը նայէր (se faire montrer)։

Արդ, ամենքն ալ սոսկացած էին իրենց ձեռքը

սեւցած տեսնելով, միայն մէկը (un seul) հպարտութեամբ ցոյց կուտար ճերմակ մնացած իր ձեռքը։

Բայց տէրը անոր ըսաւ․ «Գողը դուն ես, որովհետեւ միայն դուն չհամարձակեցար այծին կռնակին դպչիլ։»

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Գողցուած մատնին տակաւին չգտնուեցաւ։ Ամենքդ ալ վաղը պիտի կանչուիք դատուելու համար։ Սպասուհիները տակաւին չեկա՞ն․ պէտք էր որ արդէն եկած ըլլային։ Այծն օծուած էր ածուխի փոշիով։ Հաւանական է որ մայրդ Բարիզ հասած ըլլայ արդէն։

Բ. Conjuguer les verbes *apercevoir, voir, dérober, appeler, dire, subir* à la **voix passive**, en changeant de verbe à chaque personne.

Գ. **Exercice d'invention.** (Mots terminés en *asme* et en *isme*): Je me suis enveloppé le gosier avec le . . . (*nom de médicament*) de lait et de mie de pain. Il m'a reçu avec un vif . . . (*grande démonstration de joie*). Le . . . est la propriété que possède l'aimant d'attirer le fer.

(Mots en *ice*): On appelle égoïsme le . . . de l'homme qui rapporte tout à soi. Je vous remercie bien du . . . que vous m'avez rendu. Voilà un bel . . . (*bâtiment*). Cet homme est d'une sordide (*amour immodéré des richesses*).

(Mots en *age*): Celui qui habite un . . . est un villageois. Une . . . blanche est une . . . où il n'y a rien d'écrit. — Formez des noms en *age* avec les mots suivants et donnez-en le sens: *blanchir, payer, feuille, plume, bavarder, veuf.*

(Mots en *aire*): Cet ouvrier ne reçoit qu'un chétif . . . (*prix du travail*). Les règles du langage sont exposées dans la . . .

(Mots composés d'un verbe et d'un nom): Le . . . est une espèce de petit portefeuille à fermoir, dans lequel on met l'argent de poche. Le . . . est un petit instrument avec lequel on se nettoie, on se *cure* les dents. *Il est malséant de se nettoyer les dents en public.*

Դ. Comment appelle-t-on celui, celle qui conduit et garde les chèvres? Vous rappelez-vous l'histoire du petit chevrier? — Quelle espèce de coiffure portez-vous? De quoi l'Arabe s'entoure la tête? — Quand est-ce qu'on comparaît devant un tribunal? — Qu'est-ce qu'une bague? Qui est-ce qui vend des bagues? — Qu'est-ce qu'un voleur? Les pickpockets sont des voleurs qui se glissent dans la foule et y vident habilement les poches. Avez-vous jamais maraudé? Quels conseils donneriez-vous à un camarade qui aurait la mauvaise habitude de marauder? — Quelle doit être la première qualité d'un domestique? Comment les enfants doivent-ils traiter les domestiques? — Votre maître ne vous prend-il pas quelquefois en faute? Quelles punitions vous inflige-t-il, vous fait-il subir alors? — On dit le dos d'un homme, et aussi le dos d'un habit, d'une chaise, de la main, d'un livre, d'un couteau, d'une montagne. Le chat fait le gros dos et patte de velours lorsqu'on le caresse. — Comment doit-on se tenir en écrivant, pour ne pas devenir bossu et myope? — On palpe, avec les mains, les objets dont on veut apprécier les qualités. On *offre*, on *donne*, on *tend* la main à quelqu'un. On *joint* les mains pour prier. On lève la main

sur quelqu'un, on s'apprête à le frapper. *On en vient aux mains,* on finit par se battre. Celui qui est privé d'une main, d'un bras est un *manchot.* Le cahier est *manuscrit,* le livre est imprimé. Citez d'autres dérivés de **main.**

Ե. Mots qui changent de sens en changeant de genre. On dit: *Le manche* d'un outil(¹) et la *manche* d'un habit. Un *poêle*(²) de chauffage et *la poêle* à frire. *Un vase* de porcelaine et la *vase* d'un étang. *Un livre* intéressant et *une livre* de sucre. Le mouvement d'*un pendule* et *une pendule* bien réglée.

Զ. Rédaction. *La cruche.* (Canevas à développer): Le bon roi Alphonse d'Aragon, suivi de plusieurs seigneurs, avait fait des achats chez un bijoutier. Comme il sortait, le marchand lui dit tout bas qu'un seigneur vient de voler une bague (faites parler le marchand). Le roi rentre. — Il ordonne qu'on place sur la table une cruche remplie de sable fin (faites-le parler). — Le roi invite les seigneurs à plonger leur main dans le sable (faites parler le roi et dites pourquoi il avait employé ce procédé). La bague est retrouvée. — Morale.

(¹) Արտասանեցէք ուղի. — (¹) Արտաս. բուալ.

XI. ԺԱ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ (*Շար.*). — ԳՈՅԱԿԱՆ (*Շար.*)

42. Avoir *օժանդակով խոնարհուած չէզոք բայ մը Ընդ. անցեալը միշտ անփոփոխ է ։*

43. *Ներգործական բայի մը Ընդ. անցեալը բաղադրեալ ժամանակներու մէջ՝ կը համաձայնի Ընդ. անցեալէն առաջ դրուած սեռի խնդիրին հետ ։*

44. Fait *Ընդ. անցեալը միշտ անփոփոխ կը մնայ՝ երբ իսկ վերջ* **Աներեւոյթ** *մը գտնուի, որովհետեւ այդ աներեւոյթը միշտ խնդիրը կ'ըլլայ* fait *ին ։*

* * *

45. **Իգական** *են՝*

1° Sion, aison, xion, tion (*ի բաց առեալ* bastion) *վերջաւորած գոյականները ։*

2° Eur *վերջաւորած գոյականները.* Blancheur. — *Բացառ.* bonheur, malheur, honneur, labeur.

3° Té, tié *վերջաւորած գոյականները.* Avidité, amitié. — *Գլխ. բացառ.* Côté, été, pâté, traité.

4° *Համր* e *ով վերջաւորած գոյականներէն շատերը.* — aie, eue, esse, anse, ance, ense, ence, otte *վերջաւորած գոյականներն ամենքն ալ իգական են ։*

———

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՆԱՄԱԿ

Իւսկիւտար, 10 *Հոկտ.* 1898

Սիրելիս Մարիամ,

Բովլի ընկերուհիս (voisine de classe) *սոսկալի կերպով անձնասէր աղջիկ մըն է ։ Մայրս, որ միշտ այնքան* (tant) *հակած է նկարագրիս վրայ, պժգացուցած է* (faire détester quelque chose à quelqu'un) *զիս աս թերութենէն ։ Լիւսի միայն* (ne . . . que) *ինքզինքը* (à soi) *կը մտածէ, յաճախ կ'առնէ ինչ որ ինծի կը վերաբերի՝ առանց հարցնելու թէ* (si) *պէտք ունիմ*[1] (avoir besoin de . . .) ։ *Լիւսի, որ աղէկ կ'աշխատի, ջերմոցին մօտիկը կը նստի* (a sa place) ։ *Թոքախտաւոր խեղճ ընկերուհի մ'ունինք՝ որ միշտ կը մսի եւ Օրիորդէն հրաման ուզեց* (demander à qlqn. la permission de . . .) *տեղը փոխելու* (changer de place) ։ *Լիւսի չուզեց. պատասխանեց թէ իր բարի նիշերը այդ տեղին իրաւունք կուտան իրեն ։ Ուստի* (aussi[2]), *կ'ըմբռնես թէ ոչ մէկերնիս կը սիրենք զայն ։*

---

(1) Շատ անգամ կը պատահի որ հայերէնի մէջ անձնական դերանունը լռելեայն կ'իմացուի։ Այս տեսակ պարագաներու մէջ, զօրութեամբ իմացուած դերանունը պէտք է յայտնի ընել ֆրանսերէնի մէջ։— (2) Aussi (ուստի), peut-être, en vain, du moins, tel, ainsi, եւայլն բառերէն վերջ սովորութիւն է տէր բային բայէն ետքը դնել։

Կ'երեւի թէ տունն ալ նոյնն է ։ Բնաւ չօգներ իր խեղճ մօր որ կ'աշխատի օրն ի բուն ։

Մայրս զիս խրատեց (conseiller de . . .) ազնուութեամբ խօսիլ ընկերուհւոյս հետ(¹) (à), ըսելով թէ այդ խեղճ աղջիկն աւելի արգահատելի (à plaindre) է քան պարսաւելի (à blâmer). ամէն ջանք ըրի պերճախօս ըլլալու համար ։ Օր մը զբօսանքի ատեն (à . . .), իրեն ըսի թէ(²) որչափ տխուր բան ըլլալու է (cela doit être triste de . . .) բնաւ բարեկամուհի չունենալ ։ Իրեն ըսի թէ իր խեղճ մայրն ո՛րչափ երջանիկ պիտի ըլլար՝ եթէ իր աղջիկը քիչ մը հաճոյակատար (prévenant) գտնէր, եւ աւելցուցի թէ՝ ապագային (plus tard), երբ մեծնայ, ինքզինքը մինակ պիտի գտնէ միշտ կենաց մէջ եւ թէ իր սիրտը երբեք չպիտի ունենայ ճշմարիտ ուրախութիւն ։

Բան մը չըսաւ . գլուխը կը ծռէր . երբ զայն վերցուց (relever), երկու խոշոր արտօսրներ ունէր աչացը մէջ ։ Համբուրեցի զինքը իրմէ բաժնուելէ (quitter նեղ. բայ) առաջ (avant de . . .) ։

* * *

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Բազմաթիւ են այն յանցանքները՝ զորս իր թեթեւամտութիւնը գործել տուած է (faire commettre) իրեն ։ Դժոխային աղաղակները (clameur) զորս լսեցիք՝ գինետունէն կ'ելնէին (partir) ։ Թարգմանութիւննիդ սրբագրեցի՞ք ։ Տակաւին չսրբագրեցի զայն ։ Զանցառութիւնները (omission) դիտա՞ծ էիք (remarquer) ։ — Ոչ,

(¹) Կ'ըսեն parler *à* quelqu'un. բայց պէտք է ըսել causer *avec* quelqu'un. — (²) Թէ չթարգմանուիր՝ երբ՝ իրմէ ետքը հարցական դերանուն մը կամ հարցական մակբայ գտնուի.

դիտած չէի զանոնք ։ Փաստերը՝ զորս յառաջ բերիք՝ (alléguer) բաւական համոզիչ չեմ գտներ(¹) ։ Մայրս գիշեր ցերեկ (jour et nuit) հսկեց վրաս՝ երբ պզտիկ էի ։ Այդ տունը իրեն շատ գեղեցիկ երեւցած ըլլալու է ։ Քերթեցէք այն բիծերը (pâté) զորս ըրած էք ձեր տետրակին մէջ ։

Բ. *Dans la légende suivante, mettre chaque verbe au temps convenable:* Deux voyageurs, qui *traverser* les Alpes, *rencontrer* un homme très laid. Cet homme leur *dire*: «Je *être* le choléra, je *aller* à Marseille, je *tuer* cinq mille personnes.» — Trois mois plus tard, les mêmes voyageurs, se *retrouver* en présence de l'affreux personnage, lui *dire*: «Tu nous as *tromper*, tu nous avais *dire* que tu ne *tuer* que cinq mille personnes et dix mille ont *périr*.» Je n'en ai *tuer* que cinq mille, *dire* le choléra en se *redresser*. Les autres(²), c'est la peur qui les a *faire* mourir.

Գ. **Exercice d'invention.** *Remplacer les points par un mot ayant une des terminaisons citées plus haut; mettre l'article devant ce mot.* Les quatre opérations d'arithmétique sont . . . , . . . , . . . , . . . — . . . (charge) d'un navire. — L'homme heureux n'apprécie jamais assez . . . dont il jouit. — . . . est la qualité de ce qui est vif. — . . . est le sentiment de compassion qu'excitent dans notre âme les maux, les misères d'autrui.

(¹) Թարգմանելէ առաջ տրամաբանական լուծումի (analyse logique) դիմեցէք, որպէսզի շարադասութեան մասին չսխալիք. — (²) Երբեմն, յեղաշրջութեամբ (par inversion), գոյական սեռի խնդիրը բայէն առաջ կը դրուի. Այս պարագային, նոյն սեռի խնդիրը պէտք է կրկնուի անձնական դերանունով, ինչպէս կը տեսնուի վերի խօսքին մէջ.

— . . . est un lieu planté de châtaigniers. — Le cheval s'émouche avec . . .

Remplacer les points par l'article; faire les changements nécessaires. On écrit à . . . craie sur le tableau noir. Il y a un proverbe qui dit: Plus . . . haie est bas, plus on y passe. Nous jouissions d'. . . (un *ou* une) paix(1) profond. Le croup est . . . (un *ou* une) maladie(2) très dangereux. — . . . souris est un animal rongeur, . . . brebis, un animal herbivore; . . . fourmi, un insecte; . . . perdrix, un oiseau. — . . . (mon *ou* ma) bru(3) a toujours gardé . . . (son *ou* sa) vertu. Pendant . . . (mon *ou* ma) voyage, j'ai traversé . . . (des *ou* de) vastes forêts bien majestueux. Vous êtes en sueur, ne buvez pas . . . (de l'*ou* d') eau frais. — . . . couleur(4) de . . . peau n'est pas . . . même chez les différents peuples. Nous avons besoin de chaux éteint (*ou* éteinte). *C'est . . . faim qui épouse . . . soif*: cela se dit de deux personnes qui n'ont pas de bien et qui se marient l'une avec l'autre. — J'ai . . . (un *ou* une) dent qui branle.

Դ. Mots qui changent de sens en changeant de genre. On dit: Faire *un bon* somme et recevoir *une forte somme*. Avoir *une bonne mémoire* et vérifier *un mémoire*. *Le mode indicatif* et suivre *la mode*. *Un tour*

(1) Ai ձայնով վերջացած իգական գոյականները համր e ով կ'աւարտին. բացառութիւն է paix։ — (2) I ձայնով վերջացած իգական գոյականները համր e ով կ'աւարտին. բացառ. souris (մկնիկ), brebis, fourmi, perdrix, houri, nuit, la merci. — (3) U ձայնով վերջացած իգական գոյականները համր e ով կ'աւարտին. բացառ. bru, glu, vertu, tribu. — (4) Eur վերջաւորած գոյականներն ընդհանրապէս իգական են։

au bois et *la tour de l'église*. *L'office divin* et *une office* bien aménagée.

Ե. Quels êtres et quels objets vous sont chers? — Qui est votre voisin de classe? L'aimez-vous? Dites pourquoi. Vos parents sont-ils bien avoisinés? Y a-t-il des promenades, de beaux édifices au voisinage de l'école? — Comment appelle-t-on celui qui n'est pas égoïste? Qui est dévoué? — Combien y a-t-il d'écoles de filles dans votre quartier? — Combien votre grand' mère a-t-elle de petites-filles? — Est-ce en été ou en hiver qu'on veille plus longtemps? Quand est-ce que votre mère veille presque toute la nuit? Comment appelle-t-on la pièce où l'on *dort*, surtout dans les collèges? Avez-vous jamais pris quelque potion dormitive? Pourquoi la mère berce-t-elle son enfant? — Quels sont les défauts que vous détestez le plus? — Qu'est-ce qu'*un* poêle? Qu'est-ce qu'*une* poêle? Pourquoi préférez-vous les poêles en faïence à ceux de fonte? Faut-il se mettre trop près du poêle? Êtes-vous frileux? Que faites-vous lorsque vous avez froid? Soufflez-vous dans les doigts? Battez-vous la semelle? Êtes-vous sujet aux engelures? Les engelures sont-elles incommodes? Quand est-ce que les dents vous claquent? — A l'égard de quelles personnes est-ce qu'on emploie le proverbe: *Pierre qui roule n'amasse pas mousse*? — Avez-vous eu des mauvais points?

Ե. Rédaction. *Les deux voyageurs.* (Canevas à développer): Deux voyageurs, Thomas et André, allaient à pied. — Thomas trouve sur son chemin une bourse pleine de pièces d'or. — André dit: Pour nous la bonne aubaine! — Pour *nous* n'est pas bien dit, ré-

pond Thomas; pour *moi*, c'est différent. — Au bois voisin des voleurs. — Terreur de Thomas. *Nous* sommes perdus, dit-il. – Réplique d'André. Celui-ci s'échappe. — Thomas est bientôt dévalisé. — Conclusion.

Զ. Դասարանին մէջ կարդալ Ֆլօրիանի այս առակը.

LES DEUX VOYAGEURS

Le compère Thomas et son ami Lubin
Allaient à pied tous deux à la ville prochaine.
Thomas trouve sur son chemin
Une bourse de louis plein;
Il l'empoche aussitôt. Lubin, d'un air content,
Lui dit: «Pour nous la bonne aubaine!»
— Non, répond Thomas froidement,
Pour *nous* n'est pas bien dit; pour *moi*, c'est différent.
Lubin ne souffle plus; mais, en quittant la plaine,
Ils trouvent des voleurs cachés au bois voisin.
Thomas tremblant, et non sans cause,
Dit: «Nous sommes perdus! — Non, lui répond Lubin,
Nous n'est pas le vrai mot; mais *toi*, c'est autre chose.»
Cela dit, il s'échappe à travers le taillis.
Immobile de peur, Thomas est bientôt pris;
Il tire la bourse et la donne.
Qui ne songe qu'à soi, quand la fortune est bonne,
Dans le malheur n'a point d'amis.

XII. ԺԲ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ (*Շար.*) — GENS բառին սեռը

46. *Գիտենք թէ փոխադարձ բայերը* (verbe réfléchi *ou* pronominal) *երկու տեսակ են. էապէս* (essentiellement) *փոխադարձ եւ պատահաբար* (accidentellement) *փոխադարձ.*

47. *Էապէս փոխադարձ բայերու Ընդ. անցեալը կը համաձայնի երկրորդ դերանունին, կամ որ նոյնն է ըսել, ենթակային* (1) *հետ:* Les oiseaux se sont *envolés*.

48. *Մէկ երկու պատահաբար փոխադարձ բայերու Ընդ. անցեալը՝ բացառաբար՝* էապէս *փոխադարձ բայերու Ընդ. անցեալի համաձայնութեան կանոնին կը հետեւի: Աս կարգի բայերուն գլխաւորներն են՝* s'apercevoir de, s'attaquer à, s'attendre à, se douter de, s'échapper, se plaindre, se prévaloir, se refuser à, se servir de, se saisir de, s'en aller (2):

* * *

---

(1) *Փոխադարձ բայերու մէջ* être *օժանդակը* avoir*ի տեղ է, եւ որովհետեւ էապէս փոխադարձ բայերը ներգործական իմաստ ունենալնուն՝ երկրորդ դերանունը սեռի խնդիրի պաշտօն կը վարէ, հետեւաբար վերի կանոնը ինքնին կը բացատրուի:* — (2) *Թէեւ քերականութիւններէն ոմանք այս բայերուն կը կցեն ուրիշներ ալ, ինչպէս* se taire, s'aviser, se louer, se flatter, *եւայլն, բայց զանց կ'ընենք զանոնք ալ յիշել վերի ցանկին մէջ, սա մտածումով թէ՝ խորհրդածութեամբ, վերլուծութեամբ՝ որ այնքան կարեւոր դեր մը կը կատարէ քերականութեան ուսման մէջ՝ շատ դժուար չէ երեւան բերել թէ այդ բայերուն երկրորդ դերանունը սեռի խնդիրի պաշտօն կը վարէ.* Se taire *կը նշանակէ ինքզինքը լռեցնել, եւայլն:*

49. Gens բառն իգական կ'ուզէ իրմէ անմիջապէս առաջ գտնուող ածականները կամ ընդունելութիւնները, եթէ այդ ածականները իգականի համար մասնաւոր վերջաւորութիւն մ'ունին : Միւսները արական կը մնան : Les vieilles gens sont *soupçonneux*.

50. Աս պարագային, միեւնոյն նախադասութեան մէջ gens բառէն առաջ գտնուող միւս ածականներն ալ իգական կը դրուին : Toutes les vieilles gens sont soupçonneux. Բայց կ'ըսենք՝ *Instruits* par l'expérience, les vieilles gens sont *soupçonneux*. (Instruits իգական դրուած չէ, որովհետեւ տարբեր նախադասութեան մէջ կը գտնուի) : Նոյնպէս կ'ըսենք Tous les *honnêtes* gens, tous *ces* gens, որովհետեւ gens բառէն անմիջապէս առաջ գտնուող ածականները իգականի համար մասնաւոր ձեւ մը չունին :

51. Gens բառը միշտ արական կ'ուզէ իր ածականները կամ ընդունելութիւնները՝ 1° Երբ իրմէ ետքը գտնուի անուն մը որուն հետ կապուած է de նախդիրով եւ որ արհեստ մը կը նշանակէ (gens d'épée, gens de robe, gens d'affaires, gens de lettres, եւայլն) . 2° Երբ gens բառը ինքնին կը նշանակէ ծառայ, ստորակարգեալ . Aucuns gens d'affaires ne voudront se charger de cette besogne. — Tous vos dévoués gens sont tombés malades.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՊՈՒՐՍԱ (Brousse)

Պուրսա Խիւտավէնտիկեար վիլայէթին (vilayet [ար.] de Hudavendighiar) մայրաքաղաքն է, Ասիական Տաճկաստանի մէջ, Ողիմպոս լերան (mont Olympe) ստորոտը (au pied de . . .) : Պուրսա քաղաքը հիմնած է Prusias, որոյ անունը կը պահէ : Պուրսա սքանչելի դիրք մ'ունի : Հազար երեք հարիւր քսան եւ ութնին Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքն էր : Այս քաղաքը փառաւոր յիշատակարաններ ունի : Շատ գեղեցիկ է Եէշիլ-ճամի կոչուած մզկիթը, ուր դիտելի է (l'on remarque) Մէհմէտ Բ.ի դամբանը : Պուրսա վաճառականական կեդրոն մըն է : Մետաքսի մշակութիւնը անոր հարստութիւնը կը կազմէ (faire) : Պուրսա գլխաւորաբար Ֆրանսայի հետ մետաքսի առուտուր կ'ընէ : Որթի մշակութիւնն ալ բարգաւաճ է Պուրսայի մէջ : Բաղուած խաղողին մեծագոյն մասը կը ծառայէ (servir à . . .) նշանաւոր բանդակներ շինելու : Պուրսա մինչեւ Ռուսիա կ'արտածէ ձիթապտուղ : Թօլապաք լերան ստորոտը կան զանազան տեսակ հանքային ջուրեր : Բաղնիքները աղէկ կազմակերպուած են : Այս ջուրերը կը յարմարին մանաւանդ յօդացաւերու : Պուրսայի նաւահանգիստն է Մուտանիա՝ որ Պուրսայի հետ կցուած է երկաթուղիով :

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ձեր մեկնումէն անմիջապէս վերջը մեր սխալը տեսանք (s'apercevoir de . . .) : Աս մարդիկ զղջացին : Յանիրաւի ծաղրեցին (se rire de . . .) մեր ջանքերը .

Հիները զանազան գործիներ (instrument) *գործածած են* (se servir de . . .) *գրելու համար։ Փիւնիկեցիք ծովային* (maritime) *վաճառականութեան տիրացած էին* (s'emparer de . . .)։ *Ողջամիտ անձերը ժուժկալած են ան ամէն բանէ որ պիտի կրնար վնասել իրենց առողջութեան։*

Ադ գիրքը պահեցէք. ուրիշին մի՛ տաք զայն։ Անունիդ մի՛ պահէք ինձմէ։ Աս գիրքը պահեցէք որպէս զի դրացիննիդ զայն չտեսնէ։

Բ. *Expliquer, dans les phrases suivantes, l'accord de l'adjectif ou du participe avec* **gens**: Quelles sottes et méchantes gens vous m'avez présentés! Tous ces gens sont bons. Il faut savoir s'accomoder de toutes gens. Le premier(1) de ces méchantes gens fait le commerce de soie. Devenus vieux et infirmes, ces bonnes gens ne pouvaient plus gagner leur vie. Certains gens d'affaires que j'ai consultés m'ont induit en erreur. Certaines gens disent cela.

Գ. *Conjuguer les verbes suivants en changeant de verbe à chaque personne et en faisant accompagner chaque verbe d'un complément:* S'apercevoir de, s'attendre à, se servir de, se douter de.

Դ. Le participe présent devient nom. On dit: Un chemin *montant* et les *montants* d'une échelle. *Pliant* les genoux et s'asseoir sur un *pliant.* Courant en toute hâte et un *courant* d'air. *Mendiant* son pain et la besace d'un *mendiant. Revenant* en arrière et croire aux *revenants.*

(1) Gens *բառէն առաջ դրուած* un, le seul, celui, le premier, quelqu'un *բառերը չեն փոխուիր։*

Ե. Dans quel vilayet se trouve la ville de Brousse? Connaissez-vous d'autres villes dans le même vilayet? Qu'est-ce qui fait la principale richesse de Brousse? Avez-vous des parents, des amis à Brousse? Parlez d'eux. — Nommez quelques capitales; — quelques chaînes de montagnes; un pays très montueux, où l'on fait souvent des ascensions. — Comment est la situation de Constantinople? — Quelle est, en France, la ville qui est le centre du commerce de la soierie? De quoi se nourrissent les vers à soie? Nommez quelques étoffes en soie (surah, damas, foulard, taffetas, gros de Naples, velours, peluche). — Comment appelle-t-on le fruit de la vigne? Ce fruit, quand il n'est pas encore mûr? Quelle maladie a envahi dernièrement les vignes de Constantinople (le *mildiou*)? — Quelles confitures connaissez-vous? — Quel nom donne-t-on aux souverains de la Russie? à ceux de la Perse? à ceux du Japon? — Aimez-vous le bain chaud? le bain froid? la douche? De quoi vous chaussez-vous dans le hammam? Savez-vous nager? — Nommez quelques ports importants en Turquie et en Europe. — Sur quoi roulent les locomotives, les wagons, les tramways? Comment appelle-t-on la suite de wagons traînés par une locomotive? Les *trains omnibus*(1) ont des wagons de toutes les classes et s'arrêtent à toutes les gares. Les *trains express*(2) sont rapides et ne s'arrêtent qu'aux gares principales. On demande son billet (ticket) au *guichet.* On attend dans la *salle d'attente.* On fait *enregistrer* ses *bagages.* On se tient sur

(1, 2) **Արտասանեցէք օմնիպիւս, էքսբրէս։**

le *quai* en attendant que le train ait déposé les voyageurs. Les gares principales ont des *buffets*, où les voyageurs peuvent aller prendre leur repas. Il y a dans les wagons des *compartiments fumeurs* et des compartiments non fumeurs (dames seules).

Զ. Rédaction. *Voyage par terre à* * * *. Dans une lettre, décrire à un ami ce voyage. But. — Préparatifs. — Vous avez manqué le train. — Dans la salle d'attente. — Au guichet. — En wagon (quelle classe? Quel compartiment? Conversation). Durée du voyage. — Ce qui vous a frappé le plus sur le parcours. — Arrivée.

XIII. ԺԳ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ (*Շար.*) — QUELQUE CHOSE ի սեռը

52. **Պատմական** *փոխադարձ բայերու Ընդ. անցեալը կը համաձայնի սեռի խնդիրին հետ*, **երբ այս սեռի խնդիրը իրմէ առաջ գտնուի** ։ *Ուստի, այս տեսակ Ընդ. անցեալներու* être *օժանդակը* avoir *սեպելու է եւ անոր համեմատ հարցումն ընելու է սեռի խնդիրը գտնելու համար* ։ Ces deux hommes *se* sont *querellés*. *Հարցում.* Ces deux hommes *ont* querellé qui? **se, eux.** — Les présents *qu'ils* se sont *faits*. *Հարց.* Ils *ont* fait quoi? **que** (les présents *ի տեղ դրուած*) ։ — Ils se sont imaginé des folies. *Հարց.* Ils *ont* imaginé *quoi*? des folies. — Les folies qu'ils se sont *imaginées*. — Ils *se* sont *nui*. *Հարց.* Ils *ont* nui *à qui*? **à eux** (*սեռի խնդիր*

չկայ, որովհետեւ nuire *չէզոք բայ ըլլալով սեռի խնդիր չկրնար ունենալ*) ։

53. *Վերջի օրինակէն կը հետեւի թէ բուն չէզոք փոխադարձ բայերու Ընդ. անցեալը միշտ անփոփոխ է* ։ *Այսպէս են, օրինակի համար,* se nuire, se complaire, se convenir, se plaire, se déplaire, se parler, se ressembler, se rire, se succéder, se suffire.

54. S'arroger *բայը, թէեւ բուն փոխադարձ, սակայն, պատահաբար փոխադարձ բայերու Ընդ. անցեալի կանոնին կը հետեւի, որովհետեւ բուն փոխադարձներուն մէջ միակ աս բայը երբեմն իրմէ առաջ, երբեմն ալ ետքը կրնայ ունենալ սեռի խնդիր*(1). Ils se sont *arrogé* des droits exorbitants. — Les droits *qu*'ils se sont *arrogés* étaient exorbitants.

* * *

55. Quelque chose *արական է*, *երբ նշանակէ* **բան մը** ։ *Այս իմաստով գործածուած ատեն, իրմէ ետքը դրուած ածականին հետ կը միանայ* de *նախդիրով*(2) ։ Il m'a dit *quelque chose* **de plaisant**.

56. *Իգական է՝ երբ նշանակէ* **ինչ որ ալ** . Je lui pardonne, *quelque chose* qu'il ait **faite**. — *Դիտելի է որ՝ աս պարագային՝* quelque chose *էն ետքը եկող բայը ստորադասական կը դրուի միշտ* ։

57. Autre chose, grand' chose *ալ արական են, երբ անորոշ իմաստով գործածուին. ուրիշ բան, մեծ*

---

(1) S'arroger *բային փոխադարձ դերանունը* (se) *բնութեան խնդիր է*. — (2) Personne, rien, ce que *անորոշ դերանուններէն, ինչպէս նաեւ ցուցական եւ հարցական դերանուններէն վերջ գտնուող ածականներէն առաջ ալ* de *կը դրուի*.

քան · Avez-vous *autre chose* de curieux à nous dire ? — Il ne fait pas *grand' chose* de bon. — Բայց պէտք է ըսել՝ Quant à *l'autre* chose que vous m'avez dite, elle sera examinée avec soin. — C'est une *grande* chose, qui mérite d'être examinée.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱՅԾԱՐԱԾՆ

Ձիւնը կը տեղար (tomber) ծիւ ծիւ (à gros flocons)։ Այծարած մը, ուզելով իր այծերը ապաստանեցնել (mettre à l'abri), զանոնք վարեց (diriger) դէպի անձաւ մը՝ լերան կուշտը փորուած (taillé)։ Անձաւը լի էր վայրի այծերով՝ որ հոն ապաստանած էին (se réfugier) մրրիկը սկսած ատեն։ Այս այծերն իրեններէն բազմաթիւ հօտ մը կը կազմէին. սքանչելի էին եւ շատ պարարտ։ Ի՞նչ ըրաւ մեր մարդը։ Այլ եւս չզբաղեցաւ (s'occuper de . . .) իր տխեղծ անասուններով, որ ընդհուպ մեռան ցուրտէ եւ անօթութենէ։ Բոլոր իր խնամքը նուիրեց վայրի այծերուն, որոց առատ սնունդ տարաւ շատ օրեր անընդհատ (de suite)։ Երբ գէշ օդը անցաւ(1), այծարածը ուզեց իր տունը տանիլ իր նոր հօտը. բայց հազիւ(2) անձաւէն դուրս ելած էին, վայրի այծերը փախան անմատչելի լեռներ։

Ագահութիւնն ամէն բան կը կորսնցնէ չափազանց շահիլ ուզելով։

---

(1) Շատ անգամ Ընդ. անցեալը ժամանակական շաղկապով գործածուած ժամանակին տեղը կը բռնէ։ Այսպէս, փոխանակ ըսելու *lorsque* le mauvais temps *fut* passé, կրնայ ըսուիլ le mauvais temps *passé*. — (2) Տես էջ 59ի դիտողութիւնը։

Ագահները դժբաղդ եւ ծաղրելի են. ամենէն կ'անարգուին։ Աղքատ ալ են իրենց հարստութեան մէջտեղ։ Աղքատը շատ բաներէ զուրկ է (manquer de . . .), ագահն ամէն բանէ զուրկ է։

Տղաք, աշխատասէր եւ խնայող եղէք առանց ագահ ըլլալու։ Ստակը ստակին համար մի՛ սիրէք։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Սիրելի բարեկամուհիս, զիս բժշկուած կարծեցիք. սխալած էք։ Բարեկամներս իրարու (se) նամակներ ուղղեցին։ Ծնողքս, իրենց աշխատութիւնով (par . . .) եւ իրենց խնայողութիւնով, ինքզինքնուն (se) ապահովեցին համեստ եկամուտ մը՝ իրենց ծերութեան համար։ Աս տղաք իրարու քար նետեցին. ահա (voilà) գէշ սովորութիւն մը։ Նաւավարները, մօտալուտ վտանգը տեսնելով, ջուրը նետուեր են (se jeter)։ Մատակ աւիծ մը փախած էր (s'échapper) գառադեղէն։ Աս մարդիկ զղջացած են. անիրաւ կերպով ծիծաղեցան մեր ջանքերուն վրայ (de . . .)։ Մեր նոր (moderne) հեղինակներէն ոմանք (quelques-uns) կարծած են (s'imaginer) թէ կը գերազանցէին հիները։ Լուրջ բանի մը վրայ (à) կը խորհինք (penser)։ Իր հակամիտութիւններուն մէջ գձուձ բան մը ունի։ Ինչ որ ալ խոստացած էք, տուէք (տուէք զայն)։ Ինչ որ ալ ըրած ըլլար, երբեք չէր ուրանար (զայն չէր ուրանար)։

Քեզ կը նուիրեմ այս գիրքը։ Պէտք է բոլոր ձեր ջանքերը նուիրէք այս աշխատութեան։ — Եղբայրս եկեղեցի տարի։ Ո՞ւր կը տանիք աս գիրքը։ Ողողումը կամուրջներն առաւ տարաւ։

Բ. *Conjuguer les verbes suivants à la forme négative, en changeant de verbe à chaque personne, et en donnant un complément à chaque verbe:* Diriger, se réfugier, commencer, faire, s'occuper, mourir, consacrer, apporter, amener, conduire, emporter, sortir, s'enfuir, perdre.

Գ. **Le participe passé devient nom.** On dit: *Parvenu* au faîte et l'orgueil d'un *parvenu*. J'ai *reçu* l'argent et j'ai donné un *reçu*. J'ai été *retenu* et cet élève est souvent en *retenue*. Il a *pesé* du sucre et faire une *pesée* exacte. Le train est *arrivé* et *l'arrivée* du train. Avoir la tête *découverte* et les *découvertes* de la science. Il a *pris* une *prise* dans ma tabatière. Il a *crié* au secours et vendre à la *criée*.

Դ. A quoi ressemblent les flocons de neige? Vous êtes-vous jamais jeté des boules de neige les uns aux autres? Quand est-ce que la terre devient glissante? — Avez-vous jamais été surpris par la pluie? Où vous êtes-vous mis alors à l'abri? — Il avait *maigri* un peu, mais il a *rengraissé*. Votre barbe vous *maigrit*. Voici deux morceaux de rôtis: l'un est gras, l'autre maigre. Lequel désirez-vous que je vous serve? Pour enlever les taches de graisse, on emploie souvent la benzine. — Y a-t-il des personnes qui courent le risque de mourir de faim, de froid? Quels sont vos sentiments à l'égard de ces personnes? — Connaissez-vous des peuples sauvages? des animaux sauvages? — Quand est-ce qu'il a plu quarante jours et quarante nuits de suite? Qui est-ce qui se réfugia dans l'arche? — Montrez comment l'avare est une personne malheureuse, ridicule et pauvre.

Ե. **Rédaction.** *Double leçon.* Pierre, jeune domes-

tique, venait souvent apporter des fruits et du gibier au vieux Mr. X., riche et avare. — Un jour, Pierre présente un lièvre d'une façon impolie. — L'avare, changeant les rôles, lui montre comment il aurait dû s'y prendre. — Pierre, renversé dans le fauteuil, fait mine de lui donner un pourboire. (Toute cette rédaction doit être dialoguée).

Զ. *Կարդալ հետեւեալ երկու հատուածները.*

PLAINTES D'UN AVARE QUI A PERDU SON TRÉSOR

Au voleur! au voleur! à l'assassin! au meurtrier! Justice, juste Ciel! Oh! je suis perdu, je suis assassiné; on m'a coupé la gorge(1), on m'a dérobé mon argent. Qui cela peut-il être? qu'est-il devenu? où est-il? où se cache-t-il? oh! que ferais-je pour le trouver? où courir? où ne pas courir? n'est-il point là? n'est-il point ici? qui est-ce? arrête! (*à lui-même, se prenant par le bras*). Rends-moi mon argent, coquin . . . Ha! c'est moi . . . Mon esprit se trouble, et j'ignore où je suis, qui je suis, et ce que je fais. Hélas! mon pauvre argent, mon pauvre argent, mon cher ami, on m'a privé de toi! puisque tu m'es enlevé, je n'ai plus que faire au monde. Oh! sans toi, il m'est impossible de vivre. C'en est fait, je n'en puis plus, je me meurs, je suis mort, je suis enterré. N'y a-t-il personne qui veuille me ressusciter en me rendant mon cher argent, ou en m'apprenant qui l'a pris? Hé! que dites-vous? Ce n'est personne. Sortons; que de gens assemblés! Hé! de quoi parle-t-on? de celui qui m'a pris mon argent? Ils me regardent tous, et se mettent à rire . . . Allons vite, des juges, des potences, des bourreaux, je veux faire pendre tout le monde; si je ne retrouve mon argent, je me pendrai moi-même après.

---

(1) Couper la gorge à qqn. *կործանել, մեխերի վրայ նստեցնել.*

UN AVARE

Monsieur, puisque vous le voulez, je vous dirai franchement qu'on se moque partout de vous, qu'on nous jette cent brocards à votre sujet, et que l'on n'est point plus ravi que de faire sans-cesse des contes de votre lésine. L'un dit que vous faites imprimer des almanachs (տարեց. ալմանա) particuliers, où vous faites doubler les Quatre-temps et les vigiles, afin de profiter des jeûnes où vous obligez votre monde; l'autre, que vous avez toujours une querelle toute prête à faire à vos valets dans le temps des étrennes, ou de leur sortie d'avec vous, pour vous trouver une raison de ne leur rien donner; celui-là conte qu'une fois vous fîtes assigner le chat d'un de vos voisins pour vous avoir mangé un reste de gigot de mouton; celui-ci, que l'on vous surprit une nuit en venant dérober vous-même l'avoine de vos chevaux, et que votre cocher, qui était celui d'avant moi, vous donna dans l'obscurité je ne sais combien de coups de bâton, dont vous ne voulûtes rien dire. Enfin, voulez-vous que je vous dise? on ne saurait[1] aller nulle part où l'on ne vous entende accomoder de toutes pièces[2]: vous êtes la fable et la risée de tout le monde.

XIV. ԺԴ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ (Շար.) — Գոյականներու յոգնակին

58. *Երբ Ընդ. անցեալէն առաջ* le peu *գտնուի, սովորութիւն եղած է Ընդ. անցեալը անփոփոխ պահել՝ երբ* le peu *ասացուածը գործածուած է անբաւական*

---

(1) Կարելի չէ, — (2) Accomoder qqn de toutes pièces, մէկուն վրայ գէշ խօսիլ, մէկը կշտամբել.

կամ բնաւ իմաստով. իսկ համաձայնեցնել le peu*էն ետքը գտնուած գոյականին հետ, երբ* le peu *ասացուածը գործածուած է քիչ քանակութեամբ իմաստով:* *Le peu* d'efforts que vous avez *fait* a causé votre insuccès *բնաւ ջանք ըրած չըլլալնուդ համար (ջանքի բացարձակ չգոյութեան, պակասութեան պատճառաւ) չյաջողեցաք:* — *Le peu* d'efforts que vous avez *faits* ont été encouragés *ձեր ըրած դոյզն, սակաւ ջանքերը խրախուսուեցան:*

59. *Երբ Ընդ. անցեալէն առաջ* en *դերանունով ընկերացած* plus, moins, autant, combien, *եւայլն քանակական մակբայներէն մէկը գտնուի, մակբայը վերչուած սեռի խնդիր կը նկատուի եւ Ընդ. անցեալը անոր հետ կը համաձայնի.* Plus on lui a donné de livres, plus il en a *lus*. — Autant de parties il a *jouées*, autant il en a *perdues*. — *Բայց երբ Ընդ. անցեալին իգականը արականէն տարբեր հնչում ունենայ, Ընդ. անցեալը չփոխուիր.* Vous avez pêché des carpes, je sais combien vous en avez *pris*.

* * *

60. *Արդէն սովրած ենք թէ ի՛նչ կանոններով յոգնակի կ'ըլլան գոյականները: Այդ կանոններուն վրայ կ'աւելցնենք հետեւեալ մասնաւոր դիտողութիւնները.*

61. Aïeul*ին յոգնակին կ'ըլլայ* aïeux *նախնիք իմաստով.* aïeuls *մեծ հայր իմաստով:*

62. Bétail *բառին յոգնակիին համար կը գործածեն* bestiaux.

63. Ciel *բառին սովորական յոգնակին է* cieux.

64. Oeil *բառին յոգնակին է* yeux, *Բայց երբ*

բարդ բառի մ'առաջին տարրը կազմէ՝ յոգնակին է œils. Օրինակ, des œils-de-bœuf.

65. Ail բառին սովորական յոգնակին է aulx (արտաս. օ)։ — Բայց քիչ անգամ յոգնակի կը գործածեն աս բառը։ Փոխանակ des aulx ի սովորաբար կը գործածեն de l'ail.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱՐԴԿՈՒՄ

Ճերմակեղէնն աղէկ արդկելու համար պէտք է նախ ապահով ըլլալ (s'assurer) թէ չափազանց չոր չէ։ Անոր համար, զայն կարկտելէ վերջ(1), մէկիկ մէկիկ (pièce à pièce) զայն կը փռեն շատ մաքուր սեղանի մը վրայ, եւ մասներուն ծայրովը, յստակ ջուր կը սրսկեն(2) (on asperge d'eau claire les parties . . .) ճերմակեղէնին չափազանց չոր եղող մասերուն վրայ։ Յետոյ ճերմակեղէնը ուժով կը բոլորեն (rouler) ինքն իր վրայ՝ այնպէս որ (de façon que . . .) ամէն կողմէն (partout) հաւասարապէս խոնաւութիւն ծծէ (s'imprégner de . . .)։ Յետոյ ճերմակեղէնը կը դիզեն արդուկի սեղանին (table à repasser) մէկ ծայրը։

Բանի մը ժամ վերջը կամ յաջորդ օրը, ճերմակեղէնը պատրաստ է արդուկուելու։ Արդուկը պէտք է դնել տաք կրակին վրայ։ Միւս կողմէն, սեղանը ծածկելու է հաստ կտաւով մը (d'une . . .) որ պէտք չէ

(1) Après էն ետքը եկող բայը Սուբժոնքթիֆ անցեալ կը դրուի։ — (2) Աս խօսքը պէտք է Թարգմանել իբր Թէ ըլլար ճերմակեղէնին չափազանց չոր մասերը կը սրսկեն ջրով։

ունենայ ամենափոքր ծալք մը (le . . .)։ Արդկողն իր աջդին (à sa droite) ունի մետաղէ պզտիկ նեցուկն (support) որուն վրայ պիտի դրուի արդուկը. մաքուր քուրջ մը արդուկը սրբելու համար. կտոր մը մեղրամոմ (un morceau de . . .) քուրջի մը կապուած՝ պէտք եղած ատեն (au besoin) քսելու (passer) համար զայն արդուկին վրայ, որպէս զի սա աւելի դիւրաւ սահի։ Ճերմակեղէնի իւրաքանչիւր կտոր պէտք է փռուի սեղանին վրայ, վերի կողմը (le haut) ձախ դին եւ վարի կողմը աջ դին։ Արդուկը պէտք է սրբել, փորձել զայն քուրջին վրայ եւ զայն պտըտցնել վարէն վեր (de bas en haut), այսինքն աջէն ձախ (de droite à gauche) արդկելի առարկային վրայ, բաւական ուժով կոխելով (appuyer)։ Պէտք է միշտ հիւսուածքին ուղղութիւնով (dans le sens du fil) արդկել։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Քիչ մը սէրը զոր ցոյց տուիք աս տղոց՝ զանոնք քաջալերեց։ Կեռաս կերա՞ք։ — Այո՛, կերայ։ Սիրուն տուն մ'ունէր, յիմարաբար մսխեց անկէ քաղած եկամուտները։ Անբաւական գիտելիքը՝ զոր աս երիտասարդը ստացած է դպրոցին մէջ՝ արգիլեց (empêcher de . . .) զինքը աղէկ պաշտօն մը գտնելէ։ Երկու մեծ հայրերէս մէկը եօթանասուն տարի ապրեցաւ, միւսը եօթանասուն եւ վեց տարի։ Երկինք կը ցուցնեն (annoncer) Աստուծոյ փառքը։ Թրքական բաղնիքները բոլորշի պատուհաններ (œil-de-bœuf) ունին։ Չափազանց անճարպ ապուրը աչկունք չունենար։ Ֆինլանտայի մէջ, արջաները աւելի պզտիկ են քան Եւրոպայի հարաւային երկիրներուն մէջ։

Բ. *Conjuguer les verbes suivants à la forme interrogative, en changeant de verbe à chaque personne et en donnant un régime à chaque verbe:* Dormir[1], s'assurer, avoir, étendre, être dirigé, couvrir, essuyer, asperger, promener.

Գ. **L'infinitif devient nom.** *Dîner* de bon appétit et après le *dîner*. *Vivre* de légumes et se procurer des *vivres*. *Dire* la vérité et d'après ses *dires*. *Rire* à gorge déployée et un *rire* bruyant. *Manger* de la viande et le *manger* des lions. *Avoir* une belle fortune et manger son *avoir*. *Devoir* du respect et accomplir son *devoir*. Se souvenir du passé et un *souvenir* agréable. Se *repentir* d'une faute et un *repentir* sincère.

Դ. On empèse le linge avant de le repasser. L'empois cuit est préférable à l'amidon cru. Il est bon d'ajouter à l'empois un peu de borax (1 gramme de borax pour 10 grammes d'amidon). En quoi le linge est-il fait? Nommez ce qui constitue le linge de corps, le linge de lit, le linge de table. — De quoi êtes-vous sûrs. De quoi n'êtes-vous pas sûrs? Quand dit-on que le temps est sûr? — Que fait-on pour sécher le linge? Vous a-t-on quelquefois mis au pain sec? Nommez des légumes et des fruits secs? Quand est-ce qu'un arbre sèche? Qui est-ce qui raccomode? Quoi? Quand? Où? Avec quoi? Qui est-ce qui raccomode les vieux souliers? Quels sont ses outils? — Avez-vous des camarades malpropres? Qu'est-ce que vous tenez propres?—

---

(1) *Մէկ քանի բայերու Սահմ. ներկայի Ա. դէմքին հարցական ձեւը* est-ce que*ով կազմել անհրաժեշտ է. այսպէս, չըսուիր* Dors-je? prends-je? sens-je? cours-je? *եւայլն, այլ* est-ce que je dors? *եւայլն։*

Nommez des meubles ayant à peu près la forme de table. Nommez les parties d'une console. — Vous êtes-vous jamais blessé au doigt? Nommez les cinq doigts. Quelle différence entre le pouce et le gros orteil? Quand votre corps est-il humide? Quel genre d'étoffe absorbe bien la sueur?

Ե. **Rédaction.** Dans une lettre, que vous écrirez à une amie, vous direz comment vous vous y êtes prise pour faire votre premier repassage.

XV. ԺԵ.

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՆՑԵԱԼ (*վերջ*). — Բարդ բառերու յոգնակին

66. Attendu *ի նկատի առնելով*, excepté *ի բաց առեալ*, ouï, entendu *լսելէ վերջ*, passé *անցնելէ վերջ*, supposé *ենթադրելով որ*, y compris *միասին հաշուելով*, non compris *միասին չհաշուելով* *Ընդ. անցեալները՝ երբ առանց օժանդակի գործածուին՝* **անփոփոխ** *կը մնան երբ իրենց գոյականէն առաջ եւ նախադասութեան սկիզբը գտնուին ։ —* **Կը փոխուին՝** *երբ ետքը դրուած են ։* *Excepté* cinq ou six personnes. — Cinq ou six personnes *exceptées*.

67. *Այս Ընդ. անցեալները իրենց գոյականէն առաջ դրուած ատեն եւս կը համաձայնին, երբ իրենց գոյականը յաջորդ նախադասութեան ենթական է ։* *Entendus* à une telle distance, ces sons devenaient plus harmonieux.

68· Ci-joint առկցեալ, ci-inclus ներփակեալ բառերը երբ բայէ մը վերջ գտնուին եւ անորոշ գոյականէ (առանց որ եւ է յօդի կամ որոշիչ բառի) մ'առաջ, անփոփոխ կը մնան ։ Ընդհակառակը կը համաձայնին՝ երբ գոյականը որոշեալ է ։ Vous trouverez *ci-inclus* copie de l'acte. — Vous trouverez *ci-incluse* la copie կամ une copie de l'acte.

* * *

69· Մէկ բառի ձեւով (առանց trait d'unionի) գրուած բարդ անունները (noms composés) սովորական անուններու պէս յոգնակի կ'ըլլան ։ Des portefeuilles.— Բացառութիւն են bonhomme եւ gentilhomme որոց յոգնակիներն են bonshommes, gentilshommes (պօնզօմ, ժանթիզօմ. — Բարդ անունին երկու տարրերն ալ յոգնակիի նշան առած են) ։

70· Երբ trait d'unionով միացած են բարդ անունի մը մասերը, այդ մասերուն մէջէն գոյական եւ ածական եղողները միայն կը փոխուին ։ Des choux-fleurs, des basses-cours, des avant-coureurs.

71· Բայց երբ երկու գոյականներուն մէջտեղ նախադրութիւն մը կայ (յայտնի դրուած կամ զեղչուած), առաջին գոյականը միայն յոգնակիի նշան կ'առնէ ։ Des *arcs*-en-ciel, des *timbres*-poste (այսինքն des timbres de la poste).

72· Իգական բարդ բառերու մէջ grand' ածականը անփոփոխ կը մնայ . Des grand' mamans.

73· Gardeով կազմուած բարդ անուններու մէջ պէտք է gardeը՝ իբրեւ բայ՝ անփոփոխ պահել ամեն պարագայի մէջ . իսկ քովի գոյականը յոգնակիի մէջ

միայն՝ յոգնակիի նշանով գրելու սովորութիւնը հետզհետէ կ'ընդհանրանայ . Des garde-robes, des garde-malades[1].

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՆԱՄԱԿ

Բերա, 6 *Օգոստ*. 1898

Սիրելիս Եդուարդ,

Անպաշտօնական զրոյցներ (ouï-dire) արդէն քիչ մը տեղեկացուցած էին ինծ (mettre qlqn au courant de qlch.) յաղթանակդ, եւ լրագիրներն, առաջընթացներ (avant-coureur) քու նամակին, եկած էին հաստատել այդ լուրը ։ Շնորհակալ եմ քեզ (remercier qlqn de qlch.) սիրոյ այն նոր ապացոյցին համար՝ զոր ինծ տուիր ։

Արդէն (d'ailleurs) ապահով (sûr de . . .) էի յաջողութեանդ վրայ ։ Գրաւոր քննութիւններդ (composition) ընտիր էին, եւ անընդունելի (inadmissible) անիրաւութիւններ (passe-droit) միայն պիտի կրնային քեզմէ խլել (arracher à qlqn.) մրցանակները ։

Երջանի՛կ մահկանացու որ՝ վեց շաբաթ՝ (pendant . . .) ուրիշ զարթուցիչ ժամացոյց չպիտի ունենաս բայց

---

[1] Garde-côte, garde-note բառերուն մէջ՝ անտեղի բացառութեամբ՝ gardeը յոգնակիի նշան կ'առնէ ։ — Կան ասացուածներ՝ որոց մէջ gardeը յայտնապէս գոյական է. այն ատեն բնականաբար յոգնակիի նշան կ'առնէ. des gardes forestiers, des gardes champêtres, des gardes de chasses.

եթէ (tu n'auras d'autre réveille-matin(¹) que . . .) ա-քլորները եւ չխկահաւերը, որ պիտի անցնես օրերդ ինքզինքիդ հետ առանձին խօսակցութիւններով (en tête-à-tête(²)), վարդերու եւ ցայգածաղիկներու մէջտեղ:

Բայց չկարծես (ne va pas croire du moins) թէ կը նախանձիմ (être jaloux de . . .) երջանկութեանդ վրայ՝ Բարեկամի մը յաջողութիւնները դեղթափներ են որ կ՚ա-մոքեն մեր խմած դառն ըմպելիներուն (breuvage) ազ-դեցութիւնը ։ Վստահ եղիր թէ կը մաղթեմ ի սրտէ (de tout mon cœur) որ միշտ ծաղիկներ գտնես բոլոր ճամ-բաներուն վրայ եւ ծիրանի գօտիներ՝ բոլոր ամպերուն մէջ։

Գալով ինծի (pour ce qui me concerne), շատ կը ձանձրանամ: Ուրիշ սթափում (délassement) չունիմ՝ բայց եթէ ճանճորսներու (ոչինչ բաներով ժամանակ անցնող, gobe-mouche) բարբանջանքը եւ կցկտուր խօս-քերը (coq-à-l'âne(³) :

Մնաս բարով, սիրելի բարեկամս, քու երջանկու-թեանդ վրայ (à . . .) խորհելով, քիչ մը կը մոռնամ ձանձրոյթներս: Յառաջիկայ տարուան համար, նոր աշ-խատութիւն, նոր հրաշակերտներ, նոր յաջողութիւն-ներ, ահա՛ (voilà(⁴)) ինչ որ կը բաղձայ քեզ համար

Անձնուէր բարեկամդ

* * *

(¹, ², ³) Réveille-matin, tête-à-tête, coq-à-l'âne յոգնակիի մէջ անփոփոխ են, եւ տրամաբանական է որ այսպէս ըլլան։ Ստուգիւ, այս բառերը կը նշանակեն horloge (horloges) qui réveille (réveillent) le matin, une conversation (des conversations) de tête à tête, discours où l'on passe du coq à l'âne.— (⁴) Voilà կը վերաբերի ըսուած բաներուն. voici ըսուելիք բաներուն։ Վերի խօսքին մէջ voici գործածելու համար սապէս դարձնել պէտք էր՝ *voici* ce que désire ton ami: nouveau travail, nouveaux succès, եւայլն։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Երեք տուն ունի (posséder), ամարանոցն ալ մէկտեղ հաշուելով : Առկցեալ հաշուեցուցակը (note) մեզ յանձնուեցաւ (remettre) երէկ : Ներփակեալ ձեզ կը ղրկեմ մուրհակին պատճէնը : Իր հիւանդութիւնն ի նկատի առնելով՝ այս պաշտօնեան հանգստեան թոշակի կոչուե-ցաւ (être mis à la retraite) : Բացի կրտսերագոյնէն, իր բոլոր աղջիկներն ամուսնացած են : Կամուրջներուն ե-զերքը ծնօտներ (garde-fou) կը հաստատեն (mettre) : Երկու դեր–ատենապետ (vice(¹)–président) ընտրեցին : Ծոյլ աշակերտներն իրենց տետրակները կը լեցնեն (remplir de . . .) մարդապատկերներով (bonhomme) : Մեծ մայրերը գրեթէ միշտ կը շփացնեն իրենց թոռները :

Բ. *Remplacer les points par le mot composé exigé par le sens.* Le mûrier sert à nourrir . . . (un nom d'animal). La . . . est un légume précieux. Après l'orage, il y a souvent des . . . (nom de météore). On affranchit les lettres avec des . . . Nous vendons peu : c'est la . . . (temps où l'on a moins de débit qu'à l'ordinaire). On a tort de détruire les . . . (mammifère nocturne qui a des ailes membraneuses, et ressemble à une souris). Aujourd'hui on fait parler les . . . (personnes privées de l'ouïe et de la parole). L'enfant qui vient de naître est un . . . Vouloir faire du bien, c'est être . . . La cognée du bûcheron est son . . . (ce qui fait subsister qlqn). J'ai donné au cocher un bon . . . (argent donné en sus du prix convenu). Il ne faut pas

(¹) Vice անփոփոխ մասնիկ ըլլալով յոգնակիի նշան չկրնար առնել։

trop s'occuper des . . . (propos que pourra tenir le public). On *s'essuie* les *mains* avec un . . . On se nettoie les *dents* avec un . . . On *débouche* les bouteilles avec un . . .

Գ. *Conjuguer les verbes suivants à la voix passive, en changeant de verbe à chaque personne et en donnant un complément à chaque verbe:* Remercier, estimer, aimer, condamner(1).

Դ. Expliquez cette phrase: *J'ai reçu l'avis officieux de ma nomination; mais elle ne me sera notifiée que dans quelques jours.* — Quand les *ouïes* d'un poisson sont devenues pâles, c'est un signe qu'il n'est pas frais. — J'ai *parcouru* le journal; j'y ai trouvé un excellent *article de tête;* mais, en général, ce journal n'a pas de bons *collaborateurs.* — Le *facteur* m'a apporté aujourd'hui une lettre *chargée* de mon ami; j'ai eu toute la peine du monde à déchiffrer son griffonnage; je vais tout de suite lui *accuser réception* de sa missive; voilà! j'ai fini. Il ne me reste qu'à *affranchir* ma lettre avant de la *déposer* dans la *boîte aux lettres.* Mais il faut que je me dépêche: la *levée* prochaine est à six heures et il est déjà six heures moins un quart. — *Avez-vous des nouvelles de M. votre frère?* Est-ce qu'il vous écrit souvent? Qui est-ce qui *colporte, ébruite, corne, trompette* des nouvelles, *crie sur les toits? Le bruit court* que cette importante maison de commerce ait suspendu ses payements, mais ce n'est encore qu'un

(1) *Յիշել թէ կրաւորական բայերը սովորաբար* de *կ'ուզեն իրենց խնդիրէն առաջ՝ երբ զգացում, կիրք կը ցուցնեն. իսկ երբ մարմինին կամ միտքին մէկ գործողութիւնը ցուցնեն՝* par*ով խնդիր կ'առնեն.*

on-dit: il faut, comme dit l'autre, attendre le boiteux.— Je vous remercie bien, je vous suis obligé du service que vous m'avez rendu. — Quand est-ce que vous échouez dans les examens? N'êtes-vous pas heureux lorsque vous voyez vos efforts couronnés par le succès? Quand est-ce qu'on dit d'une personne qu'*elle est née coiffée, qu'elle est le fils de la poule blanche?*

Ե. **Rédaction.** Votre ami a heureusement subi ses examens. Vous lui écrivez pour l'en féliciter.

XVI. ԺԶ.

ԲԱՂ. (RÉCAPITULATION)

I. *Dans les phrases suivantes, expliquer la variabilité ou l'invariabilité des participes passés.*

Un de mes amis, que j'ai vu ce matin, m'a assuré que je serai promue. (Lucie). Un des amis que j'ai vus ce matin m'a donné cette nouvelle. Le peu d'attention qu'il a apportée à ce travail a suffi pour lui faire produire un chef-d'œuvre. Le peu d'attention qu'il a apporté à ce travail a suffi pour vous montrer combien il est paresseux. Il a une compagne comme il l'a souhaitée. Il a une compagne comme il l'a souhaité. Les artistes que nous avons vus(1) peindre ont du talent.

(1) *Երբ Ընդ. անցեալէն վերջ Աներեւոյթ մը գտնուի, Ընդ. անցեալին սեռի խնդիրը կրնայ ըլլալ կամ իրմէ առաջ գտնուող դերանունը կամ իրմէ վերջ գտնուող աներեւոյթը. Առաջին պարագային կը համա-*

Les paysages que nous avons vu peindre sont jolis. Cette petite poésie est fort jolie; je l'ai entendu réciter l'autre jour par un de vos camarades. J'ai pris la fauvette que j'avais entendue chanter. Les livres que vous avez oublié de prendre sont fort intéressants. La conduite que j'ai supposé que vous tiendriez n'est pas celle que vous avez tenue. Je lui ai rendu tous les services que j'ai pu[1]. Combien en ai-je vus mourir! Vos poires sont excellentes, j'en ai mangé. Pourquoi vous êtes-vous barbouillé le visage? Pourquoi vous êtes-vous barbouillés de noir? Les deux années qu'[2]ils ont voyagé les a beaucoup vieillis. Ne voyez-vous pas que ces gens se sont moqués de vous? Ci-inclus vous avez la quittance. Nous nous sommes arrogé bien des droits. Vous vous êtes nui par vos discours. Nous nous sommes aperçus de nos torts. Avez-vous vu les maisons que j'ai fait construire? Nous avons applaudi les acteurs que nous avons entendus jouer; nous avons plaint ceux que nous avons entendu siffler.

II. *Dans les phrases suivantes, justifiez l'orthographe des mots en italique. Quelles honnêtes* et *bonnes* gens vous connaissez! *Quels* honnêtes gens vous connaissez! Je connais *tous ces* gens. *Tous* vos *dévoués* gens se feront tuer jusqu'au dernier. *Quelqu'un* de ces

ձայնի, երկրորդ պարագային չհամաձայնիր։ Երբ աներեւոյթը սեռի խընդիր չկրնար ունենալ, դժուարութիւն չկայ, դերանունը ընդ. անցեալին սեռի խնդիրն է. Իսկ եթէ աներեւոյթը այնպիսի բայ մըն է որ սեռի խընդիր կրնայ ունենալ, վերլուծութեան դիմելու է որոշելու համար թէ դերանունը ընդ. անցեալին թէ աներեւոյթին սեռի խնդիրն է։ — [1] Լռելեայն rendre, որ է սեռի խնդիր ընդ. անցեալին։ — [2] Que դրուած pendant lesquelles (բնութեան խնդիր)ի իմաստով։

méchantes gens a déniché ces nids. S'il vous manque quelque chose, je vous *le* donnerai. Il n'y a pas là grand' chose qui vaille la peine d'être remarqué. Avez-vous autre chose *de curieux* à nous dire? Quant à l'autre chose que vous m'avez *dite, elle* sera *examinée* avec soin.

III. *Justifiez le pluriel des noms suivants*: Des cheveux, des manteaux, des landaus, des bleus, des bijoux, des verrous, deux bras, des canaux, des pals, des éventails, des travaux, des ails[1], des aulx, des aïeux, deux aïeuls, des oiseaux-mouches, des ciels-de-lit, des abat-jour, des gagne-pain, des ouï-dire, des œils-de-serpent, des cieux. On vit à Londres sous un des plus tristes ciels[2].

IV. *Donnez le féminin des mots suivants*: Chat[3], lion, Marcel, paysan, gardien, boulanger[4], maître, tigre, prince, danseur, protecteur, neveu, dindon, canard, roi, héros, oncle, parrain, gendre, cheval, coq, bouc, Henri, Adrien, Joseph, bélier, taureau, duc, empereur, époux, mari, serviteur, tailleur.

V. De quel genre sont la plupart des mots terminés en *ice*? Exemples? Citez les exceptions que vous connaissez. — De quel genre sont les mots terminés en *age*? Exemples? Citez les exceptions que vous connaissez. — De quel genre sont les mots terminés en

[1] Բուսաբանները ails ձեւը նախամեծար կը համարեն յոգնակիի մէջ։ — [2] Կլիմայ իմաստով cielի յոգնակին է ciels։ — [3] n, l, t գիրերով վերջաւորած շատ մը գոյականներ իգականի մէջ վերջի բաղաձայնին կը կրկնեն։ — [4] er վերջաւորած գոյականները իգականի մէջ èreի կը փոխուին։

aire? Exemples? Citez les exceptions que vous connaissez. — De quel genre sont les mots en *isme*? Ceux en *asme*? De quel genre sont les mots composés dont le premier élément est un verbe? Exemples? Exceptions(¹)? — De quel genre sont les mots en *sion*, *assion*, *xion*, *tion*? Comment appelle-t-on l'action d'introduire? L'action de traduire? Le résultat de l'action d'exhaler? L'action d'omettre? L'action de digérer? — De quel genre sont les mots en *eur*? Citez les exceptions que vous connaissez. Comment appelle-t-on la qualité de ce qui est blanc? de ce qui est tiède? de ce qui est doux? de ce qui est odorant? — De quel genre sont les mots en *té*, *tié*? Citez les exceptions que vous connaissez. Comment appelle-t-on l'état de ce qui est actuel? La qualité de ce qui est authentique? de ce qui est poreux? — Citez les terminaisons propres aux noms féminins. Comment appelle-t-on un lieu planté de pommiers? L'état de ce qui est vieux? Une petite main? Le caractère de celui qui est turbulent?

VI. **Homonymes.** *Remplacez les points par un des mots* **mou, vain, verre,** *ou par l'un de leurs homonymes. — Mettez les verbes au temps convenable.*

Le . . . septembre, les raisins étaient encore . . . , mais . . . les premiers jours d'octobre, ils prendre une belle teinte dorée. C'est alors que commencer les vendanges. Les femmes cueillir les grappes qui être pressé. On obtenir ainsi un liquide sucré appelé . . . Les enfants en boire avec plaisir, mais les hommes faire

(¹) Արդէն նշանակուած բացառութեան (garde-robe) վրայ կարելի է աւելցնել մէկ երկու հատ ալ (perce-neige, եւայլն)։

la . . . en y tremper les lèvres et préféreraient de beaucoup un . . . de . . .

Les vendanges durer plusieurs jours. En commencer, il faire beau, mais ensuite il . . . de grandes pluies qui rendre le sol . . . et glissant. Néanmoins, tout se terminer bien. Une abondante récolte prouva au vigneron que le travail n'est jamais . . .

XVII. ԺԷ.

ՇԵՇՏՈՒԱԾ ԽՕՍՔԵՐ. — ԳՈՅԱԿԱՆԻ ԽՆԴԻՐ

74. *Սովրած ենք արդէն թէ խօսք մը աւելի շեշտելու, ակներեւ ցոյց տալու համար* c'est . . . que *կը գործածուի։ Այսպէս,* c'est pour vous qu'on a répété cette leçon *խօսքն աւելի շեշտուած է քան* on a répété cette leçon pour vous։ *Առաջինը կրնանք թարգմանել* Ձե՛զ *համար կրկնուեցաւ այս դասը, իսկ երկրորդը՝ այս դասը ձեզ համար կրկնուեցաւ։*

75. *Յաճախ նախադասութեան մը բայը իբրեւ միադէմ կը գործածեն նոյնպէս՝ խօսքին աւելի ուժ եւ աւելի վայելչութիւն տալու համար։ Այսպէս, փոխանակ ըսելու* une grande fête de bienfaisance sera prochainement donnée, *կրնայ ըսուիլ* il sera prochainement donné une grande fête de bienfaisance(¹).

* * *

(¹) Դիտելի է թէ բայ մը իբր միադէմ գործածուած ատեն կը մնայ միշտ եզակի արական, կը պահէ իր դերանուն տէր բային (il) եւ բուն տէրբայիէն (sujet réel ou logique) առաջ կը դրուի։

ՀԶ. Գոյականը իրեն խնդիր եղող անունին (complément déterminatif) հետ կը միանայ à, de, envers‘ par, pour, en, sans նախդիրներով ։

ՀԷ. Գոյականին խնդիր եղող անունը երբեմն եզակի կը դրուի, երբեմն յոգնակի ։ Միակ ապահով առաջնորդը իմաստն է ։ Un sac de *farine*. — Un sac de *marrons*.

Եթէ իմաստը ներէ եզակի կամ յոգնակի դնել, կրնայ խնդիրը եզակի ալ դրուիլ, յոգնակի ալ, բայց եզակին աւելի աղէկ է. Un pont de pierres կամ un pont de pierre.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՋՈՒՐ

(Խօսակցութիւն ուսուցիչի մը եւ աշակերտի մը միջեւ)

Աշակերտը. — Ջուրը կրակը կը մարէ, եւ սակայն կ'ըսեն (prétendre) թէ անձրեւը երբեմն կը բորբոքեցնէ (activer) հրդեհը փոխանակ զայն մարելու, այնպէս չէ՞։

Ուսուցիչը. — Ջուրը կը բաղկանայ երկու կազերէ, թթուածին եւ ջրածին(1), որոնք երկուքն ալ այրելի են։ Արդ, կրակը կը տարբաղադրէ ջուրը։ Երբ շատ բորբոքած (ardent) հրդեհի մը վրայ անձրեւէ, անձրեւին կաթիլներն անմիջապէս կը տարբաղադրուին (se décomposer en . . .) թթուածինի եւ ջրածինի եւ այս երկու կազերը կրակը վառ կը պահեն (alimenter)։ Երկաթա-

(1) Այս բառերուն առջեւ յօդ դրէք։

գործը դարբնոցին կրակը կը բորբոքեցնէ ջուրի կաթիլներ սրսկելով (jeter)։ — Բայց եթէ ջուրը մեծ ծաւալով (sous un gros volume) գայ կրակին վրայ, ինչպէս երբ հրդեհի ջրհանով(1) արձակուի, այն ատեն բոլորովին չկրնար տարբաղադրուիլ եւ կրակը կը մարէ։

Աշակերտը. — Ինչո՞ւ համար, ձմեռը, երբ օդը ցուրտ ըլլայ (il fait froid), գետակներուն, լճակներուն ջուրը կը սառի միայն երեսանց (à la surface) եւ ոչ հեղուկին մինչեւ յատակը (jusqu'au . . .)։

Ուսուցիչը. — Որովհետեւ ջուրը ջերմութեան գէշ հաղորդիչ(2) ըլլալով, արեւուն տաքութիւնը չկրնար հեղուկին մինչեւ խորը թափանցել, ինչ որ (ce qui) մեծ բարիք մըն է։

Աշակերտը. — Ինչո՞ւ բարիք մըն է։

Ուսուցիչը. — Որովհետեւ եթէ տաքութիւնը ջուրին մինչեւ յատակը թափանցէր, ամբողջ հեղուկը շոգիի պիտի փոխէր (transformer en . . .) ամառ ատեն (pendant l'été). Ծարաւէ պիտի մեռնէինք եւ բոլոր ձուկերը պիտի սատկէին (périr)։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Բոլոր չարիքին պատճառը դո՛ւք էք ։ Հոնկէ՛ (par là) դուրս ելանք ։ Քե՛զ կը դիմեմ, քոյրս ։ Անարդարութի՛ւն մը գործած են (commettre) ։ Յանցաւորն ի՛նքն է եւ զքե՛զ կ'ամբաստանեն ։ Ի զո՛ւր կը ջանաք (chercher à . . .) մեզ վնասել ։ Ամօթալի մոլութիւն մըն է ստախօսութիւնը ։

(1) Այս բառին առջեւ յօդ դրէք։ — (2) Conducteur բառը իր գոյական խնդիրէն առաջ de կ'ուզէ։

(Հետեւեալ խօսքերուն մէջ բայը միադէմ գործածեցէք). Այս նաւահանգիստէն շատ ձուկ կուգայ մեզ։ Շատ ճամբորդներ պիտի իջնեն յաջորդ կայարանը։ Կեղծելը յաճախ աւելի վնասակար է քան օգտակար(1)։ Քանի մը վայրկեան պիտի շնորհուի ձեզ ձեր շարադրութիւնն աչքէ անցնելու (revoir) համար։ Մեր յաջողիլը ապահով է։

Ջուր թէյի սկահակ ունիմ։ Հողմացոյցը բլուրին գագաթին վրայ է։ Գինիի շիշ մը գնեցէք։ Ոսկիէ(2) ժամացոյցներ գնեց։ Կարմիր թուղթէ թռուցիկ մը շինեցի։ Բոլոր ոսկիէ գդալները գզրոցին մէջ չեն։ Թուղթի դանակս բերէք ինծի։ Երկու տրցակ սոխ ղրկեցի։ Ձին մէկ տրցակ խոտ կերաւ։ Մէկ թուղթ (cornet) շաքար կրնա՞ս ուտել։ Ձիւնի ծուէններ կ'իյնային։ Մէկ ծրար (ballot) ապրանք ստացանք։ Մանուկներու խաղալիքներու (bimbeloterie) խանութ մը գացի։ Մէկ կարժ (écheveau) բուրդ պէտք է։ Հազարի աղցան շատ կը սիրեմ։

Բ. *Famille du mot* **dire**. La manière de dire, soit verbalement, soit par écrit, constitue la *diction*. (Un dérivé de diction? Sens de ce mot?) Ce qui ne peut être dit est *indicible*. Ce qui a été dit plus haut, déjà mentionné est *susdit*. Dire de nouveau, c'est *redire*. (La 2me personne du pluriel de l'Ind. prés. et de l'Impératif?). Dire d'avance ce qui doit arriver, c'est *prédire* ou faire une *prédiction*. Dire ou affirmer le contraire de ce que dit une personne, c'est la *contredire*,

(1) Nuisible, utile ածականները իրենց աներեւոյթ խնդիրէն առաջ de կ'ուզեն։ — (2) Ինչ նիւթէ շինուած ըլլալը ցուցնող անունէն առաջ կրնայ դրուիլ de կամ en.

être son *contradicteur*, se mettre en contradiction avec elle. Prononcer à haute voix des paroles qui sont écrites au fur et à mesure, c'est *dicter*, faire une *dictée*. Celui qui aime à dire la vérité est *véridique*.

Գ. Il y a des plantes, des animaux *aquatiques* (արտաս. *աքուադիք*), c'est-à-dire des plantes qui poussent, des animaux qui vivent dans l'eau. Toutes les eaux sont-elles potables? Qu'est-ce qui retient ou fait couler l'eau d'une fontaine? — Quels sont les principaux combustibles? Qu'est-ce qui sort, s'élance, jaillit quelquefois du brasero? Comment s'y prend-on pour faire du feu dans un brasero? Qu'est-ce que vous faites pour éteindre le feu, une bougie, un bec de gaz?

(*Mettre les verbes au temps indiqué. — Remplacer les points par un des temps de* **pleuvoir**). Hier, il faire (imparf. de l'Ind.) beau temps; aujourd'hui il . . . Toutes les fois que je venir (passé indéf.) vous voir, il . . . Toute la nuit il . . . Les chemins étaient tout détrempés, parce qu'il . . . beaucoup. Le vent change; le baromètre descendre (Ind. prés.): demain il . . . Si le vent changer (Imparf. de l'ind.) il . . . Si le vent changer (plus-que-parf. de l'ind.), il . . . Prendre (impératif) ton parapluie, je crains qu'il ne . . . Je t'avais recommandé de prendre ton parapluie, je craindre (imparf. de l'ind.) qu'il ne . . . Je ne vouloir (prés. de l'ind.) pas bêcher mon jardin avant qu'il n'(1) . . . Je ne pouvais pas bêcher mon jardin avant qu'il n' . . .

(1) Avant que-էն ետքի բայը (ստորադասական) ne-ով կը գործածեն շատ հեղինակներ՝ երբ այդ բայը տարակոյս կը ցուցնէ. Rentrons avant qu'il fasse nuit.— Rentrons avant qu'il ne pleuve. Գիշեր ըլլալը տարակոյս չվերցներ, բայց անձրեւելը տարակոյս կը վերցնէ.

Souvent, au lieu de dire «il pleut», on dit: *il tombe de l'eau*; au lieu de dire «il va pleuvoir», on dit *nous aurons de l'eau, il y a de l'eau dans l'air, le temps est à la pluie.* — Les *ondées*, les *giboulées* sont fréquentes au printemps.

Դ. **Rédaction.** Conditions que doit réunir l'eau potable. — Quelques préceptes d'hygiène.

XVIII. ԺԸ.

ԲԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՏԷՐ ԲԱՅԻՆ ՀԵՏ

78. *Երբ տէր բային հաւաքական անուն* (nom collectif) *մըն է՝ որ իր հետ ունի խնդիր՝ բայը կը համաձայնի հաւաքական անունին կամ խնդիրին հետ, ո՛րը որ աւելի կ'ազդէ գրողին միտքին վրայ։* La *foule* des spectateurs *applaudissait* (*տիրող գաղափարը, տիրող ենթական է* foule*ը. մտածումը կը կեդրոնանայ ա՛յս բառին վրայ. ուստի բայը համաձայնած է անոր հետ*)։ Une foule de spectateurs *applaudissaient* (*տիրող գաղափարը, տիրող ենթական է* spectateurs. *մտածումը կը կեդրոնանայ ա՛յս բառին վրայ. ուստի բայը համաձայնած է անոր հետ*)։

79. *Կը տեսնուի թէ՝ հաւաքական անունի մը հետ բային համաձայնութիւնը մտածելու կերպէն կախում ունի, եւ յաճախ կարելի է անխտիր համաձայնեցնել հաւաքական անունին կամ անոր խնդիրին հետ։ Բայց կան պարագաներ ալ՝ որոց մէջ պէտք է զգուշ ըլլալ՝*

որովհետեւ խօսքին իմաստը կը փոխուի ըստ որում բայը համաձայնած ըլլայ հաւաքական անունին կամ անոր խնդիրին հետ. *Un grand nombre* de spectateurs *épouvante* cette cantatrice. (*Երբ հանդիսականները բազմաթիւ ըլլան՝ այս երգչուհին կը վախնայ*). — Un grand nombre de *spectateurs épouvantent* cette cantatrice (*կան խել մը հանդիսականներ որ վախ կ'ազդեն այս երգչուհիին*)։

80. *Երբ հաւաքական անունը թուական ածական մըն է, բայը կը համաձայնի այդ ածականին քով դրուած գոյականին հետ։* Une douzaine de chemises *sont* avariées.

81. *Երբ հաւաքական անունը* la plupart, beaucoup, assez de, trop de, peu de, force (*շատ*), quantité (*շատ, խել մը*), nombre (*շատ, բազմաթիւ*) *եւայլն բառերէն մէկը ըլլայ՝ բայը յոգնակի կը դրուի։* La plupart *sont* partis.

82. *Բայց*, plus d'un*ը*, *բացառաբար, իր բայը եզակի կ'ուզէ։* Plus d'un élève *a* échoué dans les examens.

83. *Երբ* le peu de *չգոյութիւն իմաստով գործածուած է՝ իր բայը եզակի կ'ուզէ։ Իսկ երբ քիչ մը իմաստով գործածուի, անոր գոյականին հետ կը համաձայնի բայը* (*Տես էջ* 76–77)։

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿ

Կոստանդնուպոլիս, 31 *մայիս* 1898

Տ. * * *

Լիոն,

Տէր,

Հաճեցէք գիտել (*նշանակել*, *ծանօթանալ*, prendre note) *թէ յառաջիկայ յունիս* 1 *էն սկսեալ* (à partir du 1er . . .) *մեր գրասենեակը* (nos bureaux) *ուրիշ տեղ մը* (local) *պիտի փոխադրուի* (être transféré).

Ա. * * *

Այս առիթէն օգուտ կը քաղենք (profiter de . . .) *Ձեզ շնորհակալ ըլլալու այն վստահութեան համար* (de) *որով* (dont) *հաճեցաք զմեզ պատուել անցեալին մէջ* (par le passé) *եւ Ձեզ հաւաստելու* (assurer) *թէ՝ ամէն ջանք պիտի ընենք այդ վստահութեան արժանանալու* (mériter ql.ch.) *ապագային* (à l'avenir):

* * *

Տեարք,

Մեր շրջուն գրագիրը (voyageur), Տ. * * *, *մեզ կ'իմացնէ թէ՝ Ձեզ ներկայացած ըլլալով մեր ծառայութիւնները Ձեզ մատուցանելու* (offrir) *համար*, *հաճեր էք իրեն յոյս* (quelque espoir de . . .) *տալ անոնցմէ օգտուելու՝* (utiliser ql.ch.) *եթէ շահ մը տեսնէք* (lorsque vous y verriez quelque profit):

Կը համարձակինք (se permettre de . . .) *Ձեզ հաստատել* (confirmer) *ինչ որ կրնայ ըսած ըլլալ Ձեզ այս մասին* (à cet effet), *եւ ներփակեալ Ձեզ կը ղրկենք* (transmettre) *քանի մը նոր օրինակներու* (modèle) *գծագրութիւնները՝ զորս կրնանք Ձեզ մատուցանել չափաւոր գիներով* (à des . . .) 6 % (de 6 %) *զեղչով*:

Եթէ հաճիք զմեզ պատուել (honorer de ql.ch.) *յանձնարարութիւնով մը*, *ամէն ջանք պիտի ընենք Ձեր վստահութիւնը շահելու համար*:

Մնանք (nous sommes), *Տեարք*, *Ձեր անձնուէր ծառաները*:

* * *

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Մեր յանցանքներուն, *եւ հետեւաբար մեր դժբաղդութիւններուն մեծագոյն մասը անկէ* (de ce que . . .) *առաջ կուգայ որ շատ ուշ* (trop tard) *կը սորվինք* (apprendre à . . .) *ինքզինքնիս* (nous-mêmes) *ճանչնալ*: *Խեւ մը գիւղեր այրեցան*: *Բազմաթիւ թըռչուններ պուրակները կը հնչեցնէին* (faire résonner de ql.ch.) *իրենց երգերով*: *Այս քիչ մը բառերը բաւական եղան աշակերտը քաջալերելու*: *Ո՞ւր են մեր բարեկամ-*

ները, ըսաւ Յակոբ(1)։ — Արտերն են, պատասխանեց Յովսէփ։ Դեղերու շատութիւնը (multiplicité) երբեք չպիտի արգիլէ (empêcher de . . .) մարդիկ մեռնելէ։

Բ. *Հետեւեալ ասացուածները թարգմանել.* Messieurs, j'ai le plaisir de vous annoncer. Monsieur, je prends la liberté de vous faire savoir. Je me permets de vous expédier mon catalogue. Ns.(2) venons de(3) ns. établir dans cette ville. Sous la raison sociale ci-dessus(4). Ns. serons heureux d'être favorisés de vos ordres(5). Nous leur donnerons tous nos soins. MM.(6) Lenoir et Dupont viennent de s'adjoindre un associé. *Il va* bientôt se mettre à son compte(7). Il exerce la profession de commissionnaire en marchandises.

Գ. Խօսակցութիւն (*վաճառականական նիւթերու վրայ*) Avez-vous de nouveaux échantillons? — Non, nous n'en avons point. — Ce jeune homme avait-il de bonnes références? — Oui, il en avait de bonnes. — Ce voyageur n'a-t-il pas de beaux dessins? — Non, il n'en a point cette saison-ci. — Votre débiteur ne paiera-t-il pas bientôt sa dette? — Je crains bien que non. Il est un peu gêné pour le moment(8). — Est-ce là votre banquier? — Oui, ce l'est. — Non, ce ne l'est pas. — Ses prix sont-ils raisonnables? — Oui, ils sont assez modérés. — Leurs offres étaient-elles avantageuses? —

(1) Երբ մէկուն խօսքը մէջ բերուի, տէր բային բայէն ետքը կը դրուի։ — (2) Ns. համառօտագրութիւն (abréviation) nous-ի։ — (3) Nous venons de nous établir հաստատուեցանք (դեռ նոր հաստատուեցանք)։ — (4) Վերոգրեալ անունով (ֆիրմա)։ — (5) Շատ ուրախ պիտի ըլլանք եթէ հաճիք զմեզ պատուել Ձեր յանձնարարութիւններով։ — (6) MM. համառօտագրութիւն Messieurs-ի։ — (7) Քիչ ատենէն առանձին գործ պիտի ընէ, իր հաշուոյն գործ պիտի ընէ։ — (8) Այս միջոցիս։

Oui, elles étaient très avantageuses. — Acceptez-vous ma proposition? — Oui, je l'accepte. — Quand dois-je tirer sur vous? — Aussitôt qu'il vous plaira.

Դ. Խմբագրութեան ճիւղ. Reproduire les lettres ci-dessus avec quelques changements.

XIX. ԺԹ.

ԲԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՏԷՐ ԲԱՅԻՆ ՀԵՏ (*վերջ*)

84. *Երբ տէր բային կը բաղկանայ մէկ քանի գոյականներէ կամ տարբեր դէմքով դերանուններէ, բայը կը դրուի յոգնակի եւ նախապատիւ դէմքով. (երկրորդ դէմքը երրորդէն, առաջին դէմքը միւս երկուքէն նախապատիւ է).* Votre ami, son père et moi(1) *sommes* du même avis.

85. *Երբ տէր բայերը համանիշ ըլլան կամ աստիճանումով* (gradation) *դրուած ըլլան, բայը վերջին տէր բային հետ կը համաձայնի.* Son courage, sa bravoure le *fit* triompher des obstacles. — Un mot, un signe, un regard *suffit* à ce maître pour être obéi.

86. *Երբ տէր բայերը միացած են* comme, ainsi que, *նոյն բաղդատութիւն, նմանութիւն ցուցնող բա-*

(1) Քաղաքավարութեան համար moi-ն ամէնէն վերջը կը դրուի։ Բայց աւելորդ է դիտել տալ թէ պէտք է ըսել moi et mon fils, moi et mes serviteurs. — Կրնար ըսուիլ նաեւ nous sommes (nous աւելադրութեամբ)։

ներով, բայց սովորաբար կը համաձայնի առաջին տէր բայիին հետ ։ L'éléphant, comme le castor, *aime* la société de ses semblables. — Presque toute la Livonie, avec l'Esthonie entière, avait été abandonnée, par la Pologne, au roi de Suède.

87. *Երբ տէր բայերը* ou *կամ* ni *շաղկապով կապուած են, բայց կը դրուի յոգնակի կամ եզակի, իմաստին համեմատ ։* Pierre ou Paul *sera* nommé ambassadeur à Berlin. — Ni Pierre ni Paul ne *sera* nommé ambassadeur à Berlin. (*Բայը եզակի, որովհետեւ թէ՛* Pierre *թէ* Paul *միեւնոյն ատեն դեսպան չեն կրնար անուանուիլ միեւնոյն քաղաքին համար*) ։ *Բայց, պիտի ըսէինք* Ni Pierre ni Paul ne *seront* nommés ambassadeurs.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ. — ՍԵԼԱՆԻԿ

Ադրիանուպոլիս (Andrinople ou Andrianople) *Եւրոպական Թուրքիոյ կարեւոր քաղաքներէն մէկն է ։ Ունի հարիւր յիսուն մզկիթ ։ Սելիմիէ մզկիթին գմբէթը նշանաւոր է ։ Ադրիանուպոլիս բացառիկ կարեւորութիւն մ'ունի վաճառականական եւ զինուորական տեսակէտով* (au point de vue) ։ *Ադրիանուպոլիս ունի կաշիի գործարաններ* (tannerie) *եւ ներկոցներ ։ Մետաքսի, բուրդի եւ գորգի վաճառականութիւնը բաւական բարգաւաճ է այս քաղքին մէջ ։ Ռումելիի վաճառականութեան կեդրոնական մթերանոցն է ։ Ադրիանուպոլիս օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքը եղաւ 1360էն* (depuis) *մինչեւ* (jusqu'en) 1453 ։ *Ադրիանուպոլիս ունի* 70,900 *բնակիչ ։*

Սելանիկ եւս Եւրոպական Թուրքիոյ կարեւոր քաղաքներէն մէկն է, Սելանիկի ծոցին խորը ։ Ընտիր նաւահանգիստ մըն է, լիճի մը պէս հանդարտ ։ Բոլոր ազգերը հիւպատոս ունին Սելանիկի մէջ ։ Վաճառականութեան գլխաւոր նիւթերն (article) *են՝ մետաքս, բամպակ, ծխախոտ, բուրդ, կանեփ, իւղաւոր հունտ, վուշ, շուշմայ, նապաստակի եւ գառնուկի մորթ, վարսակ, ցորեն, գարի, եգիպտացորեն ։ Սելանիկի մէջ կան շոգեշարժ* (à vapeur) *ջաղացքներ, մետաքսի եւ բամպակի մանարաններ, գորգի, կաշիի գործարաններ ։ Վաճառականական եւ արհեստական փոխանակութիւնները կը կատարուին* (se faire) *գլխաւորաբար Ֆրանսայի, Անգղիայի եւ Աւստրիայի հետ ։ — Սելանիկ շինուած է ամփիթատրոնի ձեւով* (en) Kurtiath *լերան ստորոտը* (au pied de . . .) ։ *Շրջապատուած է թանձր պարիսպներով* (de . . .) ։ *Ունի գեղեցիկ եկեղեցիներ, ճոխ պալատներ, եւայլն ։ Սելանիկ ունի* 80,000 *բնակիչ ։*

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. *Mettre les verbes au temps, au nombre et à la personne convenables.* Celui qui diffamer, comme celui qui calomnier ou médire, agir presque toujours dans l'ombre. Petite violette, qui croître sous le buisson, tu être la douce image de la modestie. La plupart des hommes vanter ce qui leur appartenir et déprécier ce qui appartenir aux autres. Nombre d'arbres se régénérer par leurs semences. Votre père et moi passer ensemble notre enfance. L'âme tranquille est celle que n'agiter ni le remords ni l'ambition. Le tigre,

ainsi que le lion, se nourrir de chair crue. Le paon (*արտաս. բ–ն*) est l'ornement de nos basses-cours; plus d'un poète le chanter dans ses vers. Le bien ou le mal qu'on dire d'un homme qu'on ne connaître pas ne signifier pas grand'chose. Ni votre père ni votre oncle n'être préfet de ce département. Un mot, un signe d'approbation de la part d'une personne aimée suffire pour nous rendre heureux. L'homme de bien est trop confiant; sa candeur, son innocence le rendre dupe des méchants. Le peu de jours que Dieu vous donner (*passé indéfini*) à passer sur la terre devoir être employer à faire le bien.

Բ. Curiosités géographiques. **(Exercice d'invention)** La Turquie est habitée par les . . . ; la Belgique, par les . . . ; la France, par les . . . ; la Hollande, par les . . . ; l'Angleterre, par les . . . ; l'Espagne, par les . . . ; le Portugal, par les . . . ; l'Italie, par les . . . ; la Suisse, par les . . . ; l'Allemagne, par les . . . ; la Russie, par les . . . ; l'Autriche, par les . . . ; la Grèce, par les . . .

Les soieries de . . . (quel pays? quelle ville? etc.)? les cotonnades de . . . ; les tapis de . . . ; les gants de . . . ; la porcelaine de . . . ; les glaces de . . . ; le savon de . . . ; — la cataracte de . . . ; le delta du . . . ; l'isthme de . . . ; les pyramides d'. . . ; les oasis (*արտաս. օազիս*) de . . . ; les lagunes de . . . ; les glaciers des . . . ; le dôme de . . .

Գ. Les lieux où les fidèles se réunissent pour l'exercice de leur religion s'appellent: chez les protestants, des *temples*; chez les Juifs, des *synagogues*; dans l'Inde et en Chine, des *pagodes*. Les ministres

de la religion s'appellent: chez les protestants, des *ministres*, des *pasteurs*; chez les Juifs, des *rabbins*. Les prêtres russes sont des *popes*. — Citez quelques villes commerçantes, quelques villes populeuses. Comment appelle-t-on celui qui habite la ville? Celui qui habite le village? Celui qui habite le faubourg? Citez quelques édifices remarquables à Constantinople. Quels sont les principaux articles d'importation et d'exportation de Constantinople? — Connaissez-vous des marchands en gros, des marchands en (au) détail? Ciiez une raison sociale. — Y a-t-il des tanneries à Constantinople? Pourquoi est-ce qu'on tanne les peaux? Quels sont les artisans qui se servent du cuir? — Le teinturier teint l'étoffe. Quand l'étoffe a déteint, on la reteint. Une étoffe bon teint. Un *déjeuner de soleil* est une étoffe dont la couleur ne dure pas. La plupart des matières colorantes sont d'origine végétale: la garance teint en rouge, la gaude en jaune, l'indigo en bleu, l'orseille et l'orcanette fournissent le violet; le noir et le brun s'obtiennent par les acides tannique et gallique.

Դ. **Խմբագրութեան նիւթ.** Description sommaire de quelques villes de la Turquie d'Europe. (Prendre comme modèle le texte du thème ci-dessus).

XX. Ի.

ԲԱՑԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

88. Գիտենք արդէն որ բային խնդիրները բայէն ետքը[1] կը դրուին : — Բայց բային խնդիր եղող անձնական դերանունները բայէն առաջ կը դրուին : Միայն հետեւեալ պարագաներուն մէջ անոնք բայէն ետքը կը դրուին . 1° Երբ բայը հրամայական է, առանց բացասական ըլլալու . 2° Երբ իբր խնդիր գործածուած անձնական դերանունները նախդիր ունին . Je pense à vous . 3° Երբ դերանունին հետ կը գտնուի դերանուն չեղող խնդիր մը . J'ai rencontré son frère et lui.

Դիտ. — Ինչ ինչ պարագաներու մէջ ալ, օրինակի համար ne . . . que գաղղիաբանութեան (gallicisme) հետ գործածուած ատեն, կամ աւելադրութեամբ (par pléonasme) կրկնուած ատեն՝ խնդիր եղող անձնական դերանունը բայէն ետքը կը դրուի . Tu ne connais que *moi*. — On le récompensa, *lui* aussi.

89. Երբ իբր խնդիր գործածուած երկու անձնական դերանուններ բայէն առաջ դնել պէտք ըլլայ, le, la, les դերանունները lui եւ leurէն առաջ կը դրուին, իսկ me, te, se, nous, vous դերանուններէն ետքը կը դրուին : Ne *le lui* dites pas. — Ne *nous* le dites pas.

90. Երբ իբր խնդիր գործածուած երկու անձնական դերանուններ բայէն վերջը դնել պէտք ըլլայ, սեռի

(1) Երբեմն, յեղաշրջութեամբ, խնդիրը բայէն առաջ կը դրուի. Այդ պարագային, այդ խնդիրը կը կրկնուի le, la, les դերանուններով. Cette personne, je *la* connais. — Ce qu'il dit, je *le* ferai.

խնդիր եղողը բնութեան խնդիր եղողէն առաջ կը դրուի : Dites-le-lui. — Բայց y բնութեան խնդիրը, բացառաբար, moi, toi, le, la, les սեռի խնդիրներէն առաջ կը դրուի : Menez-y-moi; prépares-y-toi. — Նոյնպէս nous, vous բնութեան խնդիրները սեռի խնդիրներէն առաջ կը դրուին : Montrez-vous-le; servez-vous-la[1] :

91. Երբ բայ մը նոյնատեսակ (ամենքն ալ սեռի, ամենքն ալ բնութեան խնդիր) մէկ երկու խնդիր ունենայ, այս խնդիրներն ամէնքն ալ բայ, ամէնքն ալ նախադասութիւն, ամէնքն ալ գոյական պէտք է ըլլան, եւ ոչ թէ ոմանք բայ, ոմանք գոյական, եւայլն : Այսպէս, սխալ է ըսել J'aime le chant et à danser, պէտք է ըսել J'aime le chant et la danse, կամ j'aime à chanter et à danser.

92. Ամէն բայի պէտք է տալ իրեն պատշաճող խնդիրը : Այսպէս, սխալ պիտի ըլլար ըսել Cet enfant aime et obéit à ses parents, որովհետեւ aimer սեռի խնդիր կ'ուզէ, իսկ obéir բնութեան խնդիր : Ուստի պէտք է ըսել . Cet enfant aime ses parents et il leur obéit. բայց ճիշդ է ըսել Cet enfant aime et respecte ses parents, որովհետեւ երկու բայերն ալ սեռի խնդիր կ'ուզեն :

(1) Բայց կրնայ ըսուիլ mène-m'y, եւայլն. Նոյնպէս կրնայ ըսուիլ le-nous, le-vous, եւ ասոր հակառակ porte-l'y, mets-t-y, եւայլն.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԷՕՄԷՐ ԽԱԼԻՖԱՅԻՆ ԱՐԴԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Էօմէր խալիֆան մարդոց ամէնէն արդարն էր։ Իր թագաւորութեան օրով (sous son règne) էր որ շինուեցաւ Գահիրէի մեծ մզկիթը։ Ամրուր, տեղակալ Էօմէրի, յԵգիպտոս (en Egypte), ձեռնարկած էր (1) կառուցանել մզկիթ մը որ մինչեւ այն ատեն գոյութիւն ունեցող (exister) մզկիթներէն աւելի գեղեցիկ պիտի ըլլար։ Բայց ընտրած գետինը կը վերաբերէր հրեայ այրի կնոջ մը որ չուզեց (refuser de . . .) զայն ծախել։

— Ինչո՞ւ, ըսաւ անոր Ամրուր բարկացած, չես ուզեր ինծի ծախել կալուածդ։ Արժէքէն աւելի պիտի վճարեմ։

— Ներեցէք ինձ, հզօր տէր (puissant seigneur), պատասխանեց այրին, այս գետինը զաւակներուս ժառանգութիւնն է. ամուսինս հոն թաղուած է եւ իր մահուան անկողնին մէջ (à . . .) զիս երդուընցուց երբեք ձեռքէ չհանել զայն (se dessaisir de qlch.)։

Ամրուր պատգամաւոր մը ղրկեց Էօմէրի, յԱրաբիա, անոր կարծիքը հարցնելու համար։ Խալիֆան հանդարտօրէն մտիկ ըրաւ իրեն հաղորդուած տեղեկութիւնը (rapport), եւ երբ պատգամաւորը լմնցուց, առանց բառ մ'ըսելու՝ ծռեցաւ եւ գետնէն առաւ միսը

(1) Գիտենք արդէն թէ շատ բայեր իրենց Աներեւոյթ խնդիրէն առաջ զանազան նախդիրներ կ'ուզեն, գլխաւորաբար de եւ à։ Այս նախդիրները կրնան գտնուիլ նոյն իսկ սեռի խնդիր Աներեւոյթէ մ'առաջ, որովհետեւ տրամաբանական ո եւ է իմաստ չունին։ Այսպէս կ'ըսուի aimer *à* lire, entreprendre *d'*élever, եւայլն։

սկրդուած (dépouillé de sa chair) ոչխարի գլուխ մը՝ որ պատահմամբ հոն կը գտնուէր։

Յետոյ, մատը թաթխելով գօտիէն կախուած կաղամարին մէջ, գլխուն ճերմկած ոսկրոտիին վրայ գծեց ուղիղ գիծ մը եւ շեղ գիծ մը։

— Գնա, ըսաւ, եւ իմ կողմանէ այս պատասխանը տար Ամրուրի։

Եգիպտոսի կառավարիչը նախ չհասկցաւ թէ ինչ (ce que) ըսել ուզած էր Էօմէր։ Բայց մտածելէ վերջ յաջողեցաւ ըմբռնել (saisir) խալիֆային գծած երկու տողերուն իմաստը։ — Օրհնեալ է Աստուած (louanges à Dieu), գոչեց, խալիֆան իրաւունք ունի. Աստուծմէ վախցող(1) մարդը պէտք է հետեւի(1) ուղիղ գիծին, որ է ճշմարտութեան գիծը եւ փախչիլ(1) շեղ գիծէն, որ է խարդախութեան եւ ստութեան գիծը։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Լուսինը իր լոյսը արեւէն փոխ կ'առնէ(2)։ Կենակցութեան մէջ (dans le commerce de la vie), պէտք է շատ բաներ ներել իրարու։ Մարդ միշտ հաճոյքով կը յիշէ (3) այն տարիները զորս անցուցած է դպրոցին մէջ։

(1) Մի մոռնար թէ հայերէն կարգ մը չէզոք բայեր (ոչ բուն չէզոք) ֆրանսերէնի մէջ իբր ներգործական ալ կը գործածուին եւ այն ատեն գոյական (կամ դերանուն) խնդիրը սեռի խնդիրի փոխելու է թարգմանութեան մէջ։ — (2) Քերականները կը յանձնարարեն emprunter բայը à կամ de ով գործածել անձի անուն եղող խնդիրներու հետ, իսկ իրի անուն եղող խնդիրներու հետ de ով։ — (3) Se rappeler qlch. կամ qlqn.; se souvenir *de* qlch. կամ *de* qlqn.

Մայրս շրջապատած է մանկութիւնս խնամքներով զորս երախտագիտութեամբ պիտի յիշեմ միշտ ։ Այս պզտիկ տղան արդէն աղէկ կը կարդայ ․ նոյն իսկ գրելու ալ կ՚սկսի ։ Տգէտները կը հաւատան վհուկներու ինչպէս կը հաւատան Աստուծոյ(1) ։ Կուտենպերկի՝ կը պարտինք տպագրութեան գիւտը ։ Աստուած մեզմէ աւելի աղէկ(2) գիտէ այն բանը (ce) որուն պէտք ունինք, բայց կ՚ուզէ որ զայն անկէ խնդրենք ։ Տէր, քե՛զ կը պարտիմ ամէն բան, որովհետեւ քեզմէ կ՚ընդունիմ ամէն բան ։ Եղբայրս եւ զիս կ՚ամբաստանէ ։ Տուներնիդ հրեայ կնոջ ծախե՞ցիք ։ — Ոչ, զայն անոր չծախեցի ։ — Ուրեմն ինծի ծախեցէք զայն ։ — Ձայն ձեզ կը ծախեմ ։

Ուզածնիդ ըրէք, անիկա ինծի չվերաբերիր (regarder) [իմ գիտնալու, իմ խառնուելիք բանս չէ] ։

Բ. **Verbes spéciaux et propres.** On dit: *Rempailler* des chaises. *Rembourrer* un fauteuil. *Moucher* la chandelle. *Repasser* des couteaux. *Rincer* des verres. *Affûter* des outils (սրտաւ. ուղղ). *Mastiquer* une vitre. *Crépir* un mur. *Ressemeler* des souliers. *Rapiécer* un vêtement. *Ravauder* des bas. *Empeser* une collerette. *Carder* de la laine. *Ourler* un mouchoir. *Enfiler* une aiguille. *Éplucher* des légumes. *Égrener* des groseilles. *Épousseter* des meubles. *Écarquiller* les yeux. *Empaqueter* ses hardes. *Attiser* le feu. *Forer* un puits.

Գ. *Famille du mot* **Juste.** L'adjectif *juste* a deux acceptions principales. Il signifie qui est conforme au droit, ou bien qui est exact, qui s'adapte bien. Dans

(1) Croire en Dieu. — (2) Աւելի աղէկ մակբայ եղած ատենը կը թարգմանուի mieuxով (փոխանակ plus bienի որ չըսուիր). ածական եղած ատեն meilleur ով (փոխանակ plus bonի որ չըսուիր)։

le premier sens, il a donné *justice,* règle de ce qui est conforme au droit, et *justement,* d'une manière juste; il a pour opposé *injuste,* qui, à son tour, a formé *injustice* et *injustement.* Prouver qu'une chose est juste se dit *justifier* ou faire une *justification.* La chose susceptible d'être justifiée est *justifiable.* — Juste, synonyme d'exact, a donné *justesse,* qualité de ce qui est juste ou exact; *ajuster,* rendre juste ou adapter; *ajustage* et *ajustement,* action d'ajuster.

Դ. Quels sont les ouvriers qui travaillent à la construction d'un édifice? Qui en lève le plan? Etes-vous propriétaire de la maison que vous habitez? Faites la description de votre maison. — Dites ce que vous savez du Caire: — Etes-vous debout ou assis? Baissez-vous. Penchez-vous. Prosternez-vous. Tenez-vous en chien de fusil. Appuyez-vous à la table. Haussez les épaules. Mettez le poing sur la hanche. Marchez les bras ballants; les bras croisés. — A qui racontez-vous quelquefois des histoires? — Dites ce que vous savez sur l'Egypte. — Connaissez-vous des terrains incultes, abandonnés, en friche? — Qu'est-ce qu'un veuf, une veuve? Comment appelle-t-on celui qui n'est pas et n'a jamais été marié? Celui ou celle qui a rompu le mariage qu'il (ou elle) avait contracté? — Les marchands vendent-ils quelquefois au prix coûtant? à perte? Les marchands ambulants vendent-ils comptant ou à crédit? Quand est-ce que beaucoup de petits marchands se servent de la formule *bénie soit la main qui m'étrenne.*

Ե. **Rédaction.** Mettre en prose: *Le meunier Sans-Souci.*

Զ. Կարդալ հետեւեալ հատուածը.

LE MEUNIER SANS-SOUCI

Loin du bruit de la cour, du tracas de la ville,
Frédéric construisait un agréable asile.
Sur le riant coteau par le prince choisi,
S'élevait le moulin du meunier Sans-Souci.
Le vendeur de farine avait pour habitude
D'y vivre au jour le jour[1], exempt d'inquiétude;
Et, de quelque côté que vînt souffler le vent,
Il y tournait son aile[2] et s'endormait content.
Fort bien achalandé, grâce à son caractère[3],
Le moulin prit le nom de son propriétaire;
Et des hameaux voisins, les filles, les garçons
Allaient à Sans-Souci pour danser aux chansons[4].
. . . .
Hélas! est-ce une loi sur notre pauvre terre,
Que toujours deux voisins auront entre eux la guerre;
Que la soif d'envahir et d'étendre ses droits
Tourmentera toujours les meuniers et les rois?
En cette occasion, le roi fut le moins sage;
Il lorgna du voisin le modeste héritage.
On avait fait des plans, fort beaux sur le papier,
Où le chétif enclos se perdait tout entier.
Il fallait sans cela renoncer à la vue,
Rétrécir les jardins, et masquer l'avenue.

Des bâtiments royaux l'ordinaire intendant
Fit venir le meunier, et, d'un ton important:
«Il nous faut ton moulin, que veux-tu qu'on t'en donne?
— «Rien du tout; car j'entends ne le vendre à personne.

(1) Օրէ վաստկիլ օրէ ուտել։ — (2) Զաղացքին Թեւը։ — (3) Sonի գործածութիւնը շատ ճիշդ չէ հոս, քանի որ կը վերաբերի ոչ թէ moulinի, հապա լռելեայն իմացուած meunierի։ — (4) Երգերու եղանակովը պարելու։

Il vous faut est fort bon . . . Mon moulin est à moi . . .
Tout aussi bien, au moins, que la Prusse est au roi.
— Allons, ton dernier mot, bonhomme, et prends-y garde.
— Faut-il vous parler clair? — Oui. — C'est que je le garde.
Voilà mon dernier mot.» Ce refus effronté
Avec un grand scandale au prince est raconté.
Il mande auprès de lui le meunier indocile,
Presse, flatte, promet: ce fut peine inutile.
Sans-Souci s'obstinait. «Entendez la raison,
Sire, je ne peux pas vous vendre ma maison:
Mon vieux père y mourut, mon fils y vient de[1] naître;
C'est mon Potsdam à moi. Je suis tranchant peut-être;
Ne l'êtes-vous jamais? Tenez[2], mille ducats,
Au bout de vos discours, ne me tenteraient pas:
Il faut vous en passer; je l'ai dit, j'y persiste.»
Les rois malaisément souffrent qu'on leur résiste.
Frédéric, un moment par l'humeur emporté:
«Pardieu! de ton moulin c'est bien être entêté;
Je suis bon de vouloir t'engager à le vendre;
Sais-tu que sans payer je pourrais bien le prendre?
Je suis le maître. — Vous! . . . de prendre mon moulin?
Oui, si nous n'avions pas des juges à Berlin.»
Le monarque, à ces mots, revint de son caprice;
Charmé que sous son règne on crût à la justice,
Il rit; et, se tournant vers quelques courtisans:
«Ma foi[3], messieurs, je crois qu'il faut changer nos plans;
Voisin, garde ton bien, j'aime fort ta réplique.

(1) Venir de . . . դեռ նոր, շատ չըներ . . . — (2) Tenez, մտիկ ըրէք, ձեզի բան մը ըսեմ, եւայլն։ — (3) Ma foi, իրաւ որ։

XXI. ԻԱ.

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԱԾԱԿԱՆԻ

93. *Երբ Ածական մը մէկէ աւելի գոյականներու վերաբերի՝ յոգնակի կը դրուի։ — Երբ գոյականները տարբեր սեռէ ըլլան՝ ածականը արական յոգնակի կը դրուի.* Un pantalon et un habit *neufs*. — Une blouse et une veste *neuves*. — Une redingote et un pardessus *neufs*.

94. *Ածականներէն ոմանք մակբայաբար կրնան գործածուիլ. այս պարագային անփոփոխ կը մնան.* Ces élèves chantent *fort*.

95. *Բարդ ածականները* (adjectifs composés) *կազմուած կ'ըլլան կա՛մ երկու ածականներէ կամ անփոփոխ բառէ մը եւ ածականէ մը։ Երբ բարդ ածականը կազմուած է երկու ածականներէ կամ ածականէ մը (նոյն իսկ մակբայաբար գործածուած) եւ ընդունելութենէ մը, սովորաբար երկուքն ալ կը համաձայնին։ — Երբ անփոփոխ բառէ մը եւ ածականէ մը (կամ ընդունելութենէ մը) կազմուած է, միայն ածականը կը փոխուի։* Des pommes *aigres-douces*. — Une fille bien-*aimée*. Des fenêtres *grandes-ouvertes*. Des fleurs *fraîches cueillies, fraîches écloses*(1).

96. Nouveau*ով կազմուած բարդ ածականներուն մէջ՝ միայն* nouveau-né*ին* nouveau*ն անփոփոխ կը մնայ յոգնակին մէջ։* Des enfants *nouveau-nés*. — Des convives *nouveaux venus*.

(1) Tout-puissant *արական յոգնակին մէջ կ'ըլլայ* tout-puissants, *իգ. յոգնակին մէջ* toutes-puissantes. — Premier-né, dernier-né (*յոգն.* premiers-nés, derniers-nés) *իգական չունին։*

97. *Գոյն ցուցնող ածականները երկու պարագայի մէջ անփոփոխ կը մնան սովորաբար.* 1° *Երբ բարդ են.* Des cheveux *châtain clair*(1). 2° *Երբ իսկապէս ածական չեն, այլ ածականաբար գործածուած գոյական.* Des jupes *crème*.

———

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՁԳԱՍՏԱՑԵԱԼ (converti) ՄԵՂԱՒՈՐ ՄԸ

Ինձ կը հարցնես, զաւակս, թէ ուրկէ (où) *գտած եմ նոր քաղուած վարդերու սա փունջը զոր կը տեսնես վառարանիս* (cheminée) *վրայ. Ըսեմ քեզ* (je vais te le dire)*։ Անցեալ տարի, օր մը, ինձ մօտեցաւ պզտիկ խուլ-համր աղջիկ մը որ*(2) *նշաններով ինծի հասկցուց թէ ինձմէ* (me) *բան մը կ'ուզէր։ Իրեն հետեւեցայ, եւ զիս տարաւ քաղաքին այն անկիւնը ուր երբեմն կ'երթանք եւ ուր ցանցառ տուները, խաթարեալ եւ տխրատեսիլ, հարիւրաւոր թշուառներու* (plusieurs centaines de . . .) *իբր ապաստանարան կը ծառայեն* (servir de . . .)*։ Այս որջերէն ամենէն ողորմելիին դուռը բացաւ ինձ։ Եւ հոն, կէս փտած անկողնոյ* (grabat) *մը վրայ տեսայ կին մը՝ որ նորածին մանկիկ մը գրկած էր* (tenant en-

(1) *Այս պարագային առաջին ածականը գոյականաբար գործածուած է։* — (2) *Այնպէս թարգմանել որ յարաբերականը (որ) իր յարաբերեալին քով իյնայ։*

tre ses bras), եւ շրջապատուած ուրիշ երեք դեռահասակ (en bas âge) տղաներէ, այնքան նիհար, այնքան ցնցոտաւոր՝ որ մարդ ցաւ կ'զգար զանոնք տեսնելով (cela faisait peine à voir)։ Եւ ի լրումն չուառութեան (pour comble de . . .), ամուսինը՝ նոյն այս սենեակին մէջ՝ կարի արբեալ (ivre-mort), կը քնանար խոր քնով (d'un . . .)։ Այն ատեն մայրն ինձ խօսեցաւ քաղցրախոտ (aigre-doux) ձայնով մը (d'une . . .) եւ ամուսինը ցուցուց ինծի։ Կը ճանչնայի այս մարդը՝ որ հօրեղբօրս քով պարտիզպան եղած էր. գիտէի թէ աւելի (plutôt) ապականեալ էր քան թէ չար։ Զվարանեցայ իրեն նկատմամբ (à son égard) ի գործ դնելու կորանաց միջոցը՝ որ երբեմն ամենակարող է, խստիւ (rudement) թօթուեցի զինքը, եւ, երբ արթնցաւ, իրեն առջեւ արծաթադրամներ համրել ձեւացուցի, զորս իր կնոջ թողուցի։ Ժամ մը վերջը, տունս եկաւ. «Պարոն, ըսաւ ինձ, ես ողորմութիւն չեմ ուզեր։ Զիս խորապէս վիրաւորեցիք, բայց շնորհակալ եմ ձեզ. մոլութենէ մը բուժեցիք զիս. այլ եւս չպիտի խմեմ, պիտի աշխատիմ եւ ձեր դրամը պիտի հատուցանեմ։ — Շատ աղէկ, ըսի անոր։ Ես ծաղիկ կը սիրեմ. ամէն օր փունջ մը պիտի բերէք ինծի, մինչեւ որ (jusqu'à ce que . . .) պարտքերնիդ վճարուի։» Խօսքը բռնեց (tenir parole). եւ ահա ինչու (voilà pourquoi) ամէն առտու, պզտիկ խուլ համր աղջիկը, թեթեւ եւ կարճ հագուած (court vêtu[1]), Լաֆօնդէնի La Perretteին պէս, կուգայ դնել (déposer) վառարանիս վրայ մին այն փունջերէն զորս տեսար։ Զքեզ կ'ապահովցնեմ, սիրելի զաւակս, թէ այդ վարդերը շատ աղէկ կը հոտին։

(1) Այս բարդ ածականին մէջ court անփոփոխ կը մնայ։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Նաւէն նոր ելնողները (nouveau débarqué) քարափին վրայ կը յածէին։ Ճիշդ տրամաբանող մարդիկ արդարադատ են։ Շագանակագոյն կերպասները շատ կը գործածուին ամառուան զգեստ շինելու։ Այս մարդուն մազերը գոց սեւ (noir foncé) են։ Կովը, մաքին, ոչխարը, եզը, թանկագին են գիւղացիին համար։ Կարագը եւ սերը շատ կը սիրեմ, անոնք սննդարար են։ Ինչ ինչ կիներ սպիտակագոյն կօշիկներ կը սիրեն (affectionner)։ Այս բաց դեղին (jaune pâle) գլխարկները միւսներէն աւելի աղէկ են։

Այս ուղիղ տեղեկութիւններն ո՞ւրկէ քաղեցիք։ Ծափահարութիւններուն նշանը ո՞վ տուաւ։ Դալար բլուրներ, գեղածիծաղ ծործորներ ամենուրեք հեշտալի տեսարաններ (paysage) կը ձեւացնեն այս երկրին մէջ։ Պաշտօնս թողուցի։ Պարտքս է զձեզ խնամել։

Բ. *Mettre les adjectifs suivants au féminin:* Aigu, coquet, complet, gras, ras, pareil, secret, épais, inquiet, gros, discret, gentil, sot, nul, vieillot, pâlot, bellot(1), exprès, profès, fou, mou, nouveau, beau, vieux, léger, majeur, mineur, meilleur, pécheur, supérieur, trompeur, révélateur, vengeur, instructif, bref(2), blanc, public, sec, grec, heureux, faux, roux, doux, bénin, malin, long, frais, tiers, favori, coi, hébreu(3).

Quels sont les adjectifs qui ne changent ou ne s'emploient pas au féminin? — *Mettre les adjectifs au pluriel*: Les airs théâtral ont été vite popularisés. Plu-

(1) Իգ. bellotte. (2) Իգ. brève. (3) hébraïque.

sieurs combats naval([1]) ont eu lieu entre l'Amérique et l'Espagne. L'écho répète les sons final([1]).

Գ. *Rendre par des adjectifs les noms soulignés*: Des denrées *des colonies*. Des conseils d'*ami*. Les lieux *qui ont de l'ombrage*. Une contrée du *Midi*. Un point *qui se trouve au centre*. Les muscles *du front*. Les muscles *du dos*. Les muscles *du cerveau*. Une femme *sans dents*. Des eaux *de pluie*. Une journée *de pluie*. Une maladie *de la peau*. Prescriptions *de la loi*. Homme *d'esprit*. Cérémonie *de la noce*. Pain *de chaque jour*· La race *des chats*. La race *des chiens*.

Դ. Quels sont les principaux péchés.? Vous êtes-vous quelquefois rendu coupable de quelque faute? Vous a-t-on jamais pris en flagrant délit? A quelle condition vous a-t-on pardonné? — Qui est-ce qui vous pose, adresse souvent des questions? Consultez-vous souvent ceux qui sont plus âgés que vous? A-t-on jamais essayé de vous *tirer les vers du nez*? — Aimez-vous à faire des bouquets? Quelles sont les fleurs que vous aimez le mieux? La pommade rosat s'emploie contre la gerçure des lèvres. Il y a des personnes qui voient tout *en rose*, comme il y en a qui voient tout en noir. — Comment s'appelle la récolte du raisin? — Quels appareils de chauffage connaissez-vous? Quel en est le plus hygiénique? — Combien de jours compte une année bissextile? Quels sont les peuples qui font usage du vieux style? Quel quantième du mois avons-nous aujourd'hui, nouveau style? Qu'est-ce qui vous in-

---

([1]) Naval, frugal, glacial, final ածականները յոգնակիի մէջ s կ'առնեն։

dique les jours et mois de l'année, les fêtes, etc? — Qu'est-ce qu'un sourd-muet? Peut-on être sourd d'une oreille? Apprend-on à parler aux sourds-muets? On dit: Il est *sourd comme un pot*, et, il est *muet comme un poisson*. Faites-vous quelquefois la sourde oreille? Qu'est-ce qu'une salle sourde?

Ե. **Rédaction.** *L'alcool*. 1. Dòù retire-t-on l'alcool? — 2. Les liqueurs alcooliques: leurs funestes effets sur la santé.

Զ. *Դասարանին մէջ կարդալ հետեւեալ երկու հատուածները·*

L'IVRESSE

Entendez-vous les cris discordants, les rires grossiers, le tintement des verres? C'est la taverne qui élève sa voix.

Le voilà, le buveur, portant encore le tablier de travail qui n'est plus qu'une décoration menteuse; les traits enluminés par l'ivresse, les yeux flottants, la lèvre épaissie, il enveloppe le verre d'une main avide et porte à tous son toast (*արտաս. դօսդ*) brutal.

«Buvons à l'insouciance, amis; c'est le vin qui la donne. Gràce à lui, plus de prévisions ni d'inquiétude! Chaque goutte du sang de la vigne efface de notre mémoire un lendemain.

«Buvons à la gaieté! Elle pétille dans la mousse de nos verres; elle coule jusqu'à notre cœur comme un rayon de soleil. Que nous importent ici la tristesse de la famille, les colères des maîtres? L'ivresse est une mer que ni colères, ni tristesses ne peuvent franchir.

«Buvons à l'oubli de toute chose et de nous-mêmes. On voudrait faire de la vie une tàche, nous en avons fait une extase entrecoupée de rêves.»

Il dit, et tous applaudissent; mais, tandis que ces applaudissements font retentir la taverne, bien loin de là, dans les greniers froids et désolés, un chœur (*արտաս. քէօռ*) d'enfants pàlis et de femmes brisées leur répond sourdement.

«Buvez à la misère, ô pères! car c'est le vin qui nous la donne. Grâce à lui, plus de pain ni de flamme au foyer; chaque goutte du sang de la vigne se paye d'une goutte de notre vie.

«Buvez à l'égoïsme! Il coule avec la joie dans vos verres; il descend jusqu'à vos cœurs comme un poison.

«Buvez à la honte! Que vous importe le mépris des autres, le dégoût de vous-mêmes? Qui s'est assis dans la boue ne craint pas de se salir!»

JEAN L'IVROGNE

C'est samedi, le jour de paye:
Au cabaret Jean va tout droit.
On dit qu'il aime la bouteille,
Et boit un peu plus qu'il ne doit!

Il s'assied tout seul sous la treille,
Vide un grand verre, et deux, et trois.
Sa joue a des couleurs vermeilles,
Il sort et va tout de guingois.

Son œil s'éteint, son front sommeille:
Pourra-t-il regagner son toit?
Son chapeau lui pend sur l'oreille,
Son col est taché par endroits.

Vit-on jamais laideur pareille?
Dans la rue, on le montre au doigt.
Il marche à peine et—c'est merveille—
Trouve le chemin trop étroit!

En voulant chasser une abeille,
Il fait un geste et vlan! il choit(1).

(1) Choit Սահմ. ներկ. եզ. Գ. դէմքն է choir իյնալ բային, որ քիչ կը գործածուի։

Juste il choit dans une corbeille
D'œufs qu'il écrase sous son poids.

Lors le marchand d'œufs et d'oseille
Vient sur sa porte et l'aperçoit.
Un gendarme, qui le surveille,
Passe et lui met la chaîne aux doigts.

Et c'est en prison qu'il s'éveille!
Voilà ce qu'on fait, quand on boit.
Du cabaret, le jour de paye,
On ne revient jamais tout droit.

XXII. ԻԲ.

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԱԾԱԿԱՆԻ (*Շար.*)

98. Demi *ածականը գոյականէն առաջ դրուած ատեն անփոփոխ կը մնայ եւ իր գոյականին հետ կը կապուի* trait d'union*ով։ Գոյականէն ետքը դրուած ատեն՝ միայն սեռով կը համաձայնի եւ* trait d'union*ով չի կապուիր։* Une *demi*-heure. — Deux heures et *demie* (1)։

99. Feu (*հանգուցեալ, լուսահոգի*) *ածականը այն ատեն միայն կը համաձայնի երբ գոյականէն անմիջապէս առաջ դրուած ըլլայ*(2). Ma *feue* tante; *feu* ma tante.

100. Nu (*մերկ*) *ածականը գոյականէն առաջ դրուած ատեն անփոփոխ է եւ գոյականին հետ կը կա-*

(1) A demi *մակբայ է, եւ իր ածականին հետ* trait d'union*ով չկապուիր։* — (2) Feu *ածականը գոյականէն վերջ չկրնար դրուիլ։ Արական յոգնակին է* feus։

պուի trait d'unionով ։ — Եռքը գրուած ատեն կը փոխուի եւ trait d'unionով չկապուիր։ *Nu*-pieds; pieds *nus*(1)։

101. Centէն վար, թուական ածականները իրարու հետ կը կապուին trait d'unionով . Dix-huit, soixante-douze ։

102. Բացարձակ թուականները (adjectifs numéraux cardinaux) իբր դասական կը գործածուին՝ 1° Գիրքի մը գլուխը, էջը ցուցնելու համար . Chapitre, page *dix-huit.* 2° Դասի մը, շարքի (série) մը մէկ թիւը ցուցնելու համար . Nous demeurons au numéro *trente.* — C'est le numéro *vingt-sept* qui est sorti de l'urne. 3° Հարստութեան (dynastie) մը պատկանող անձնաւորութեան մը կարգը ցուցնելու համար . Charles *cinq.* Բայց կ'ըսուի François premier (եւ ոչ un) . — 4° Ժամ, օր, տարի ցուցնելու համար . à *trois* heures, le *deux* janvier, l'an quinze *cent.*

103. Թուական ածականներուն մէջ միայն vingt եւ cent յոգնակիի նշան կ'առնեն , երբ իրենցմէ առաջ զիրենք բազմապատկող թիւ մը գտնուի եւ իրենցմէ ետքը չգտնուի ։ Quatre-*vingts.* — Quatre-*vingt*-deux.— Այս թուականները յոգնակիի նշան չեն առներ նաեւ երբ իբր դասական գործածուած ըլլան . Numéro deux *cent* ։

104. Քրիստոնէական տարիի վրայ խօսուած ատեն mille կը գրուի mil, երբ ետեւէն ուրիշ թիւ մը կայ։ L'an mil huit cent quatre-vingt-dix-huit(2) ։

(1) Nue propriété առացուածը բացառութիւն է. — (2) Mille մղոն նշանակած ատեն գոյական է եւ հետեւաբար յոգնակիի նշան կ'առնէ. Million, milliard, եւայլն գոյական են նոյնպէս ։

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՍԻՐՏ

Հեռաքրքրաշարժ մեքենայ մը կը ճանչնամ, շինուած բանով մը (de quelque chose) որ պղինձի(1) կամ պողպատի(1) չափ կարծր չէ — ձեր բազուկին միսէն շատ աւելի կարծր չէ — եւ որ սակայն մէկ ժամուան մէջ (par heure) հինգ հազար անգամէն աւելի (plus de . . .) կը զարնէ (battre) , մէկ օրուան մէջ հարիւր քսան հազար անգամ, եւ քառասուն երեք միլիոն ութը հարիւր երեսուն հազար անգամ մէկ տարուան մէջ ։ Այս մեքենան կը դիմանայ երբեմն — ո՛չ յաճախ — ամբողջ դար մը , եւ , այս պարագային (dans ce cas) , չորս երկիլիոն երեք հարիւր ութսուն երեք միլիոն անգամ (. . . de fois) կը զարնէ ։ — Այս մեքենան շատ հազուագիւտ եւ շատ սուղ ըլլալու է , այնպէս չէ՞։ — Ամենէն աղքատները իսկ կրնան ընել (se permettre) այս ծախքը . դուք ունիք այս մեքենան . գրպաննուդ մէջ մի՛ փնտռէք զայն , ձեր կուրծքին մէջ է . սիրտերնիդ է այն (c'est) ։

ՍԴԻՒԱՐԴՆԵՐԸ (les Stuarts[2])

Ստիւարդի թագաւորական տունը մասնաւորապէս դժբաղդ եղած է ։ Ժաք Ա. եւ Ժաք Գ. թագաւորները

(1) Որոշիչ յօդ դրէք այս բառերուն առջեւ. — (2) Յատուկ անունները հաւաքական եղած ատեն (ընտանիք, գերդաստան) ընդհանրապէս յոգնակիի նշան կ'առնեն ։

սպաննուեցան. Ժառ. Դ. Floddenի պատերազմի դաշտին (champ de bataille) վրայ ինկաւ 1513ին։ Ժառ. Ե. սրտին ցաւէն (chagrin) մեռաւ։ Մարի Թագուհին գըլխատուեցաւ 1587 փետրուար 18ին (le 18 . . .)։ Շարլ Ա. գլխատուեցաւ 1649 յունուար 30ին։ Շարլ Բ. երկար ատեն թափառեցաւ օտար աշխարհի մէջ (sur la terre étrangère), եւ Ժառ. Բ. մեռաւ աքսորուած։

ԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I. *Copier en écrivant conformément aux règles les mots soulignés.* Diogène marchait *nu-pied* et couchait dans un tonneau. Une pluie violente nous obliger (passé déf.) de passer la nuit à deux lieues et *demi* de Bornéo. Une grande fille *roux*, *nu-pied*, *tête nu*, venir (ind. prés.) m'ouvrir la barrière. J'ai ouï dire à *feu* ma sœur que sa fille et moi naître (passé déf.) la même année. Elle était *à demi* morte, et nous étions *à demi fou*. Quatre *demi*(¹) valoir (ind. prés.) deux unités. Cette horloge sonne les heures et les *demie*. J'ai la *nu* propriété de cette maison. Ouvrez page *quatre-vingt.*

Ցանցանքս կը ճանչնամ (reconnaître)։ Ձեզ ձեր ձայնէն (à . . .) ճանչցայ (reconnaître)։ Այս պակասութիւնը աչքի կը զարնէ (sauter aux yeux)։ Դուռը կը զարնեն (frapper à . . .)։ Առաջին բաժինը (lot) ո՞րին զարկաւ (échoir)։ Այս մարդը համբաւէն ինկած է (déchoir), այնպէս որ մէկը զայն չյարգեր այլ եւս։ Ցորենին գինը ինկաւ։

(¹) Demi, demie երբ գոյական ալ կրնան գործածուիլ եւ այն ատեն բնականաբար յոգնակիի նշան կ'առնեն։

II. **Les dérivés des noms de nombre.** Un verbe qui n'a qu'une personne est . . . Un combat entre *deux* hommes est un . . . Un support à *trois* pieds est un . . . Une poésie de *quatre* vers est un . . . Multiplier par *cinq*, c'est . . . Il faut *six* mois pour faire un . . . Une durée de *sept* ans est un . . . Une durée de *huit* jours est une . . . Il faut *dix* unités pour faire une . . . Une grosse est la réunion de . . . | . . . (deux mots à trouver). *Quatre* fois *vingt* font . . . Un vieillard de *cent* ans est un . . .

III. **Idiotismes.** La chambre avait six mètres *de* large. Cette colline avait cent pieds *de* haut. Mon jardin aura trois pieds *de* long sur cinq pieds *de* large. Il commandait une armée forte *de* cinq mille hommes. Je les ai eus pour deux sous l'un dans l'autre (իրարու վրայ)։

IV. Montrez où est votre cœur. Avez-vous jamais eu mal au cœur? Quand est-ce que le cœur vous bat bien fort? Combien de fois bat le pouls par minute? Quand dit-on d'un enfant qu'il a du cœur, qu'il travail- le avec cœur? Qu'est-ce qu'un cœur de salade? Le cœur de la ville? Qu'est-ce que vous connaissez ayant la forme du cœur? Quel temps fait-il au cœur de l'hiver? Connaissez-vous un homonyme de cœur? — Quelles machines emploie-t-on: pour savoir l'heure, pour imprimer les livres, pour élever un liquide au-dessus de son niveau, pour moudre? Qui fait les machines? — Vous rappelez-vous un trait de curiosité de De la Condamine? — Qu'est-ce qui est dur? Qu'est-ce qui peut être dur

(au physique et au moral)? Comment appelle-t-on la peau épaisse et dure que produit le frottement aux mains et aux pieds? — Qu'est-ce que le cuivre? Connaissez-vous d'autres métaux? Quels objets connaissez-vous faits en cuivre, en laiton, en bronze? — Quelles sont les parties du bras? Dans les bras de qui vous jetez-vous quelquefois? — Quelles sont les divisions du temps? — Avez-vous une savonnette? un remontoir? un réveil?

V. **Rédaction.** *Les membres du corps humain.* 1. Les membres du corps humain s'avisent de ne plus se servir réciproquement. Les pieds disent . . . Les mains disent . . . La bouche dit . . . Les yeux disent . . . , et ainsi de suite. 2. Conséquences funestes. — 3. Les membres se décident de se réconcilier et de se servir réciproquement.

XXIII. ԻԳ.

ԱԾԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ (*վերջ*)

105. Même *կա՛մ ածական է կամ մակբայ ։ Ածական է եւ հետեւաբար փոփոխական՝ երբ նոյնութիւն* (identité) *ցուցնէ ։* Les *mêmes* causes produisent les *mêmes* effets. — *Մակբայ է եւ հետեւաբար անփոփոխ՝ երբ նոյնութիւն չցուցներ․ այլ պարզապէս խօսքին իմաստը կ'ընդարձակէ.* Les plus sages *même* se trompent (*ոչ*

միայն սովորական մարդիկ, հապա) ամենէն իմաստուններն իսկ կը սխալին ։

106. *Անձնական դերանուններէ վերջ* même*ը դերանունին հետ կը կապուի* trait d'union*ով եւ կը համաձայնի միշտ ։* Nous-*mêmes*.

107. Quelque *ածական է կամ մակբայ ։ Ածական է եւ հետեւաբար փոփոխական՝ երբ իմաստով կապուած է գոյականի մը հետ .* J'ai *quelques* économies ։ — *Մակբայ է եւ հետեւաբար անփոփոխ՝* 1° *Երբ իմաստով կապուած է ածականի մը, ընդունելութեան մը կամ մակբայի մը հետ ։ Այս պարագային, որքան որ ալ կը նշանակէ .* *Quelque* ennuyeux que soient(1) ces livres, lisez-les. — *Quelque* effrayés que vous soyez, rendez-vous compte de ce qui cause votre effroi. — *Quelque* habilement qu'ils s'y soient pris, ils n'ont pas réussi.— 2° *Երբ գրեթէ նշանակէ .* Il y a *quelque* cinq cents ans qu'un Napolitain inventa la boussole.

108. Quelque *երկու բառով պէտք է գրել* (quel que) *երբ իրմէ անմիջապէս ետքը բայ մը գայ (ո՛չ ընդունելութիւն) ։ Այն ատեն,* quel *կը համաձայնի այդ բային ենթակային հետ .* *Quelle que* soit votre frayeur, tâchez de la surmonter.

109. Tout *ածական է կամ մակբայ ։ Ածական է եւ հետեւաբար փոփոխական՝ երբ իմաստով կապուած է գոյականի մը կամ դերանունի մը հետ ։* *Tous* les hommes sont mortels. — Nous sommes *tous* (*արտասան. թուս*) mortels. — *Մակբայ է եւ հետեւաբար անփոփոխ՝ երբ իմաստով կապուած է ածականի մը, ընդունելութեան*

---

(1) *Ինչպէս գիտէք,* quelque*է վերջ եկող բայը ստորադասական կը դրուի։*

մը կամ մանկայի մը հետ. Ces vins-là veulent être bus *tout* purs. — Elle resta *tout* étonnée. — La rivière coule *tout* doucement.

110. Tout, ածականի կամ ընդունելութեան մը հետ կապուած իմաստով, սովորութիւն է համաձայնեցնել՝ եթէ այդ ածականը իգական է եւ բաղաձայնով կամ հնչուն hով սկսած է ։ Vos bottines sont *toutes* crottées.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Տեարք,

Երբ, անցեալ հոկտեմբերին (en octobre dernier), հաճոյքն ունեցայ հոս ընդունելու Ձեր շրջուն գրագիր՝ Պ. Lacroixի այցելութիւնը, իրեն խոստացայ Ձեր տուն ուղղել շղարշներու յանձնարարութիւն մը՝ գարնան մօտերը (à l'approche de . . .).

Խոստումս կը բռնեմ այսօր աղաչելով որ կարելի եղածին չափ շուտ (avec le plus de célérité qu'il vous sera possible) ինծի ղրկէք 200 հատ շղարշ վանդակեան լայնութիւններով (de . . .) եւ տեսակներով, որոց մանրամասնութիւնը առկցեալ կը գտնէք ։

Ձեր հաշուեցուցակը պիտի վճարեմ (je vous couvrirai du montant de votre facture) Բարիզի վրայ աղէկ փոխանակագրով (en bon papier) ։

Ընդունեցէք յարգալից բարեւներս

* * *

Տեարք,

Ի պատասխանի (en réponse à . . .) ամսոյս 25ի (du 25) Ձեր նամակին եւ հաստատելով մեր 22 թուակիրը (la nôtre du 22), պատիւ ունինք Ձեզ կրկնելու թէ՝ անկարելի է մեզ ընդունիլ (accéder à . . .) զեղչի (rabais) Ձեր առաջարկը ։

Կը կարծենք թէ որ եւ է դատարան Ձեզ իրաւունք չպիտի տար. բայց ի նկատի առնելով (à cause de . . .) այն աղէկ յարաբերութիւնները որ միշտ գոյութիւն ունեցած են (exister) մեր մէջ (entre), կ'ուզենք խոյս տալ դատէ եւ Ձեզ կ'առաջարկենք անհամաձայնութեան խնդիրը (affaire en litige) իրաւարարութեան մը ենթարկել ։

Ընդունեցէք մեր յարգալից բարեւները

* * *

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I. *Copier en orthographiant convenablement les mots soulignés.* Ceux qui se *plaindre* de la fortune n'ont souvent à se plaindre que d'eux-*même*. Des femmes, des bêtes *même* pouvoir (futur) bien donner à l'enfant le lait que sa mère lui refuse; mais la sollicitude maternelle ne se suppléer (ind. prés.) point. Ce sont les gens *même* qu'on croyait les plus sages qui se tromper (passé ind.) le plus. Ces fleurs sont *tout* aussi fraîches qu'hier. Ma mère est *tout* malade. Elles étaient *tout* yeux[1], *tout* oreilles[1]. Sur *quelque*[2]

---

(1) Այս ասացուածներուն մէջ yeux եւ oreilles գոյականները ածականի արժէք ունին։ — (2) Դիտեցէք թէ quelque իմաստով կապուած է protectionsին հետ, եւ ոչ ածականին։

puissantes protections que vous *compter*, vous ne réussirez pas, si vous ne *savoir* vous faire valoir par vos propres qualités. *Quelque* être son expérience et son âge, cette personne se trompe fréquemment. Il y a *quelque* trente ans qu'il exerce le commerce dans cette ville.

II. *S'assimiler les expressions suivantes.* Cette société vient d'être dissoute. — La maison Hurtaud vient de suspendre ses paiements. — Notre voyageur passera chez vous. Il vous soumettra nos nouveaux échantillons. — J'ai toujours fait de mon mieux[1] pour satisfaire mes clients. — J'aurai le plaisir de passer chez vous sous peu. — Je vous écrirai un mot avant de venir. — Monsieur, nous prenons la liberté de vous offrir nos services. — Nous serions très flattés d'être honorés de votre confiance. — Nous faisons la commission. — Tous nos efforts tendront à vous satisfaire. — Nos prix sont d'ailleurs très modérés. Ils défient toute concurrence[2]. — Cette maison ne vend pas à crédit. Elle vend argent comptant.

III. *Conversation commerciale.* Votre commis a-t-il pris des renseignements sur cette maison ? — Oui, et ils sont défavorables. — Je regrette d'apprendre cela. — Que fait le chef de bureau ? — Il dépouille le courrier[3]. Il fait le courrier[4]. — Le facteur est-il passé ? — Oui, monsieur, il est passé. — N'y avait-il pas une réponse de notre fabricant ? — Non, Monsieur, il n'y en avait pas. Il écrira probablement demain.

(1) Ամէն ջանք, ձեռքէս եկածը ըրած եմ։ — (2) Մեր գիները անմրցելի են։ — (3) Եկած նամակները կը կարդայ։ — (4) Նամակ կը գրէ։

Nous aurons probablement une lettre ce soir par le dernier courrier. — Devons-nous vous envoyer nos ordres directement ou par l'entremise de votre représentant ? — Comme vous voudrez. Cela nous est égal[1].

IV. *Les adjectifs possessifs remplacés par l'article devant les noms des parties du corps :* Il *lui* mit un tabouret sous *les* pieds, un coussin sous *la* tête, un chapeau sur *la* tête, un livre devant *les* yeux. Le vent *lui* fouettait *le* visage. Il m'a brûlé *la* main. Il *t'a* coupé *les* cheveux. Ils *nous* ont lié *les* mains. Il a ouvert *les* yeux *à son ami.* Il *lui* a lavé *la* tête. *J'ai* mal à *la* tête. *La* tête *me* fait mal. *Les* oreilles *lui* bourdonnent. *Je me* suis fait mal *au* doigt. On *l'a* couché sur *le* dos. On *le* prit par *les* pieds. On *lui* arracha *les* cheveux.

V. **Rédaction.** Reproduire les lettres ci-dessus, avec quelques modifications.

XXIV. ԻԴ.

RÉCAPITULATION

I. *Faire accorder chaque verbe avec son sujet. — Mettre les verbes soulignés aux modes et aux temps convenables.*

La plupart de nos fautes, et par conséquent de nos malheurs, *venir* de ce que nous *apprendre* trop

(1) Մեզ համար փոյթ չէ։

tard à nous connaître nous-mêmes (justifier l'orthographe de *même*). Une foule de villages *brûler* (voix passive, passé déf.). Une foule de clients et d'oisifs *suivre* (imparf. de l'ind.) le lugubre cortège. L'étude de l'histoire est la plus nécessaire aux hommes, quelque (orthographiez convenablement ce mot) *être* leur âge et la carrière à laquelle ils se *destiner*. La vivacité ou la langueur des yeux *faire* un des caractères principaux de la physionomie. Le petit nombre *penser* (imparf. de l'ind.) de la sorte (mettre les mots *le petit nombre* en évidence). Vous et les miens *mériter* (passé indéf.) cette punition. La peur ou le besoin *faire* tous les mouvements de la souris. La peinture, comme la statuaire, *atteindre* le plus haut degré de perfection à l'époque de Périclès (mettre ces derniers termes en évidence).

II. *Orthographiez convenablement les adjectifs.*

L'Etna a douze mille pieds de hauteur; et l'éruption de ce volcan *produire* quelquefois une montagne considérable. Accoutumez les hommes à raisonner juste, afin qu'ils *pouvoir* se montrer juste en toute occasion. Sa vie n'a été qu'un travail, qu'une occupation continuel. Il espérait obtenir quelque renseignements du serviteur ou de la servante employé l'un et l'autre dans cette ferme. Cette viande a l'air d'être frais. Cette femme, qui avait les cheveux brun foncé, portait des bas jaune serin. Ces fleurs sentent bon. Ces fleurs sont bon à cueillir. Cette personne était court vêtu; elle tenait à la main quelque petit bouquets de violettes frais cueilli qu'elle offrait aux nouveau débarqués. Il était nu jambes. Il lui parle tête nu. Ils sont à demi

fou. Cette artiste n'égale pas feu(1) Rachel. Il y a quelque quatre cent ans que l'Amérique *découvrir* (voix passive) pour la seconde fois. Il y a des hommes qui, quelque avare qu'ils *être*, se résignent à faire de grand dépenses pour satisfaire leur goût dominant. Le sanglier diffère surtout des porcs en ce que celui-là a les soies tout hérissé. Il y a des plantes qui *croître* vigoureusement dans les sols même les plus médiocres.

III. *Mettez la préposition convenable devant le complément de chaque adjectif.*

Qui(2) vivre (ind. prés.) content . . . rien *posséder* toute chose. On est aveugle . . . ses défauts et clairvoyant . . . ceux des autres. Un menteur est toujours prodigue . . . serments. Vous ne sauriez trop être reconnaissants . . . vos parents . . . la bonne éducation qu'ils vous ont donnée. Ce vieillard est respectable . . . son âge et ses vertus. C'est un homme dur . . . travail. Il est assidu . . . de ses vieux parents. Ces élèves sont assidus . . . l'étude. Je suis prêt . . . vous accompagner, et je suis heureux . . . le faire.

IV. *Rendez les périphrases par un adjectif.* Les fruits *qui mûrissent de bonne heure* nous sont très agréables pendant les chaleurs de l'été. Les eaux *qui ne s'écoulent pas* sont malsaines. Les terrains qui sont *de la nature de la chaux* ne conviennent guère aux blés. Les vieilles gens sont *enclins au soupçon*. Le chrétien remplit ses devoirs *de Pâques*. La garance est une plante *dont le fruit sert à teindre*. La fierté du paon est devenue *un proverbe*.

---

(1) Յատուկ անունէ մ'առաջ feu անփոփոխ կը մնայ. — (2) Ով որ.

V. **Homonymes.** *Remplacez les points par l'un des mots* **champ, coin, coq, cour** *ou par l'un de leurs homonymes.*

LE MATIN A LA FERME

Les premières lueurs de l'aube apparaître (ind. prés.) à l'orient. Le . . . *faire* entendre son . . . matinal. Dans la . . . de la ferme *régner* déjà une grande animation. Les ouvriers, après un . . , instant *consacrer* à leur toilette, *partir* pour les . . . Les servantes *préparer* les légumes, *cueillir* les poires et les . . .

La fermière . . . d'un . . . à l'autre, veillant à ce que rien ne *être négligé.* Elle *jeter* un coup d'œil à l'étable, *regarder* les canards qui *barboter* dans le . . . d'eau, *soigner* les volailles et *sortir* de la basse — . . . les mains pleines d'œufs dont les . . . blanches *luire* au soleil.

VI. **Idiotismes.** Ils tournèrent tous (*արտասան. դուս*) *le* visage de ce côté. *Ils* se frappèrent *le* front. *Ils* montèrent à cheval. Il montèrent sur *leurs chevaux. Ils* tournèrent vers nous *leurs visages* brutaux. Ils reçurent tous (*դուս*) la cendre sur *leurs fronts* égaux devant Dieu.

XXV. ԻԵ.

ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

111. *Անձնական եւ Ցուցական դերանունները ուղղակի, այսինքն որոշիչ յօդով կամ* ce, mon, ton, son, un *բառերով գործածուած բառի մը տեղ միայն*

կրնան դրուիլ։ Այսպէս, սխալ պիտի ըլլար ըսել J'ai demandé grâce; *elle* m'a été accordée. Il a soif et il ne peut *l'*apaiser. *պէտք է ըսել* J'ai demandé une grâce; elle m'a été accordée (*կամ, խօսքը դարձնելով,* j'ai demandé grâce et ma demande a été accueillie. — Il a soif et il ne peut se désaltérer).

112. *Երբ անձնական դերանունը ածականի մը կամ ածականաբար գործածուած գոյականի մը, աներեւոյթի մը կամ նախադասութեան մը տեղ դրուի՝ անփոփոխ կը մնայ։* Madame, êtes-vous Italienne? — Je *le* suis. — Messieurs, êtes-vous avocats? — Nous *le* sommes.

113. Soi *դերանունը, անձի վրայ խօսուած ատեն, ընդհանրապէս այն ատեն կը գործածուի, երբ նախադասութեան տէր բային անորոշ դերանուն մը*(1) *կամ աներեւոյթ մըն է։* *On* a souvent besoin d'un plus petit que **soi.** — Ne *penser* qu'à **soi,** c'est le propre de l'égoïste.

Դիտողութիւն. *Սակայն, երկդիմութենէ խորշելու համար* lui *ի տեղ* soi *կը գործածեն դարձեալ անձի վրայ խօսուած ատեն, ոչ-անորոշ ասացուածէ վերջ։* Un ouvrier qui satisfait son patron travaille pour soi. (*երկդիմութիւն յառաջ պիտի գար՝ եթէ ըսուէր* pour lui)։

---

(1) *Կամ թէ* tout homme, une personne quelconque, l'homme qui, celui qui *ի պէս անորոշ, տարտամ ասացուած մը։*

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԱՌՈՂՋԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՔ ԴԱՍ

Բժիշկն Սիմօն նստած էր պարտիզին հովանոցին (tonnelle) *տակ։ Իր որդին պարտէզ հրաւիրած էր իր դասընկերներէն երեքը։ Պահ մը* (un moment), *տղաք՝ չափազանց յոգնած՝ քաշուեցան հովանոցին տակ քիչ մը զովանալու համար։ Բժիշկը, քրտինքով ծածկուած տեսնելով զանոնք, անոնց պատուիրեց անմիջապէս վերադառնալ արեւուն տակ* (au soleil) *եւ պտըտիլ քառորդ ժամ մը* (pendant un quart d'heure), *անոնց հասկցնելով թէ շատ վտանգաւոր է ինքզինքը ենթարկել զովին՝ քրտնած վիճակի մէջ* (quand on est en sueur)։

Քառորդէ մը վերջ տղաք վերադարձան։ Բժիշկը ուզեց առիթէն օգուտ քաղել՝ իւրաքանչիւրին առողջաբանութեան դաս մը տալու համար։ Մէկուն պատուիրեց չափազանց չծռիլ տետրակին կամ գիրքին վրայ. եթէ չէր ուզեր կուզանալ (devenir . . .) *եւ հիւանդանալ։ Միւսին, որ քիչ մը կարճատես էր, յանձնարարեց աչքերը չփակցնել* (plaquer) *տեսնել ուզած բանին վրայ եւ չկարդալ կամ չգրել կէս մութ սենեակի մը մէջ։ — «Իսկ* (quant à . . .) *դու, Ժիւլիէն, ըսաւ երրորդին, դու շատ աւելի գէշ սովորութիւն մ'ունիս. կը ծխես։ Նախ, տղոց համար շատ ամօթ է ծխել։ Յետոյ, ծխախոտին ծուխը տղոց առողջութիւնը կ'եղծանէ եւ յառաջ կը բերէ՝ իրենց ստամոքսին համար աղետալի սրտխառնուքներ։ Նիքոտինը կը թունաւորէ արիւնը, կ'անդամալուծէ ուղեղը, կը բառնայ յիշողութիւնը։ Ծխող տղան շատ կը թքնէ։ Արդ, թուքը կը պարունակէ կրային աղեր որոնք անհրաժեշտ են ոսկորներուն զարգացման։»*

Տղաք շնորհակալ եղան բարի բժիշկին եւ խոստացան անոր խորհրդոց հետեւիլ։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I. *Մարդ յաճախ իրմէ աւելի պզտիկի մը պէտք կ'ունենայ։ Ով որ* (quiconque) *միայն ինքզինքը կը սիրէ անարժան է ապրելու։ Այս աշակերտը պատմութիւնը շատ կը սիրէ. իր ժամանակին լաւագոյն մասը անոր*(1) *կը նուիրէ։ Ագահը՝ որ շռայլ որդի մ'ունի՝ չժողվեր ո՛չ ինքզինքին ոչ անոր համար։ Ինչո՞ւ հարուստներն այնքան խստասիրտ են աղքատներուն նկատմամբ։ Որովհետեւ աղքատ*(2) *ըլլալէ* (devenir) *վախ չունին։ Կ'ուզեմ մայր ըլլալ, որովհետեւ մայր եմ եւ ի զուր պիտի ուզէի մայր չըլլալ։ Քրոջս աղջիկը չէ՞ք։ — Այո, ձեր քրոջ աղջիկն եմ։ Անօթի է, եւ անօթութիւնը չկրնար յագեցնել։ Այս կերպասը կը քաշուի։ Այս մարդոց կարելի չէ խօսք հասկցնել։ Թուքով մի փակցնէք։*

II. Idiotismes. Il l'a échappé belle *աղէկ օձիքը ազատեց։* Je vous le donne en cent *եթէ կրնաս՝ գուշակէ* (je vous défie de deviner)։ Il le payera *ըրածը պիտի տուժէ, առնելիքը ըլլայ։* Jean l'emporta sur Robert *Ժան գերազանցեց Ռոպէրը։* Il en est des gens comme des bêtes *ինչ որ է անասնոց՝ նոյնպէս է նաեւ*

---

(1) Իրի վրայ խօսուած ատեն լաւագոյն է à lui, à elle, à eux, à ellesի տեղ y, եւ leur, de lui, d'eux, d'ellesի տեղ en գործածել։ —

(2) Տեղագիր բառերուն տեղ դերանուն դրէք։

մարդոց համար. C'en est fait de lui բանը բուսաւ: Ils en vinrent aux coups ծեծկուիլ սկսան: Maintenant vous y êtes հիմա հասկցաք, հիմա եղաւ, եւայլն: Il y va de sa vie կեանքը վտանգի մէջ է: Il s'en faut de beaucoup que l'un soit du mérite de l'autre մեծ տարբերութիւն կայ երկուքին արժանիքին մէջ (մէկը ուր՝ միւսը ուր). Les archéologues (արտաս. առքէոլոկ) en sont encore à chercher (տակաւին փնտռելու վրայ են) l'emplacement de cette ville.—Quoi! Néarque en est donc? Նէ՞արք ալ յանցաւորներուն, դաւադիրներուն մէջ է: J'en suis pour mon honneur պատիւս վրայ տուի. Je n'en puis mais պատճառը ես չեմ, յանցանքը իմս չէ. Tenez-vous-en là աւելի առաջ մ'երթաք, այդքանով գոհացէք: Je n'en peux plus ա՛լ վրաս կարողութիւն չմնաց.

III. Comment est-on quand on est à cheval (*à califourchon*). — Quelles sont les diverses sortes de sièges que vous connaissez? Comment les enfants doivent-ils se tenir en écrivant? Pourquoi ne doivent-ils pas se pencher en avant? — Avez-vous un jardin? Aimez-vous à jardiner? Avez-vous des carrés, une tonnelle dans votre jardin? Quels arbres y trouve-t-on? Y en a-t-il de greffés? Avez-vous un arrosoir? — Qui est invité? Par qui? A quoi? Pour quelle date? Avec qui? Pour quelle cause? Avez-vous reçu quelque invitation? Y avez-vous répondu? Rédigez une lettre d'invitation. — Faut-il surmener les animaux? — Quand est-ce que vous sentez le besoin de vous rafraîchir? Quelles imprudences vous évitez alors? Quand est-ce que vous êtes en nage? Quelles personnes portent ordinairement la flanelle?

IV. **Rédaction.** Écrivez à un de vos camarades qui a l'habitude de fumer. Répétez-lui tout ce qu'on vous a dit à l'école à ce sujet.

XXVI. ԻԶ.

ԴԵՐԱՆՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ (վերջ)

114. Ceci ըսուելիք բանը կը ցուցնէ. Cela ըսուած բանը. Dites *ceci* de ma part à votre ami: qu'il se tienne tranquille (արտաս. դռանքիլ). — Que votre ami se tienne tranquille: dites-lui *cela* de ma part.

115. Ce դերանունը յաճախ կը գործածուի աւելադրութեամբ (par pléonasme) être բայէն առաջ՝ 1° Երբ նախադասութեան տէր բային վրայ ուշադրութիւն հրաւիրել կ'ուզուի. Notre frère, *c*'est notre meilleur ami. 2° Երբ խօսքին տէր բային է ceով եւ être բայով կազմուած նախադասութիւնը. Ce qui m'étonne, *c*'est son succès. 3° Երբ être բայը գտնուի երկու աներեւոյթներու մէջտեղ, որոց մէկը տէր բային է, իսկ միւսը՝ ստորոգելի. Travailler, *c*'est vivre.

Դիտողութիւն. Ceէն ետքը être բայը եզակի կը մնայ nous, vous դերանուններուն հետ. C'est nous, c'est vous. — *Մէկէ* աւելի եզակի գոյականներու հետ սովորաբար եզակի, իսկ յոգնակի գոյականներու կամ յոգնակի երրորդ դէմքի անձնական դերանուին մը հետ յոգնակի կը դրուի. *C'est* la pluie et la chaleur qui fécondent la terre. — Ce *furent* les Phéniciens qui, les premiers, inventèrent l'écriture. — Ce sont *eux*.

116. Qui *դերանունը իր յարաբերեալին* (antécédent) *թիւը եւ դէմքն ունի ։* C'est moi qui récite, c'est toi qui récites, c'est nous qui récitons, ce sont eux qui récitent.

117. *Յարաբերական դերանունները կարելի եղածին չափ մօտ դնելու է իրենց յարաբերեալին, մանաւանդ երբ այսպէս չընելէ երկդիմութիւն կրնայ առաջ գալ ։ Այսպէս, փոխանակ ըսելու* J'ai trouvé des pages fort belles dans ces ouvrages qui m'ont charmé *պէտք է ըսել.* J'ai trouvé dans ces ouvrages des pages fort belles qui m'ont charmé.

Դիտողութիւն. *Երբ յարաբերականը իր յարաբերեալին կարելի եղածին չափ մօտ դնելով հանդերձ երկդիմութիւն գոյանայ՝* lequel *դերանունը պէտք է գործածել ։ Այսպէս, փոխանակ ըսելու* La vallée du fleuve, qui est fort large en cet endroit . . . *պէտք է ըսել, իմաստին համեմատ, կա՛մ* la vallée du fleuve, laquelle est, etc. *կամ* la vallée du fleuve, lequel est, etc.

118. *Անձերու, անասուններու եւ անձնաւորեալ իրերու վրայ խօսուած ատեն կարելի է անխտիր գործածել* նախադրութեամբ qui *կամ* lequel. La personne à qui *կամ* à laquelle vous parlez. — Rochers, à qui *կամ* auxquels je me plains.

119. *Բայց իրերու վրայ խօսուած ատեն՝ քերականութիւնը կը յանձնարարէ նախադրութեան հետ* lequel *գործածել ։* La science à laquelle nous devons tant de merveilleuses découvertes.

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ա. — Ա՛հ, Տէր, շատ պիտի տրտմիք ։ Խիստ տխուր լուր մը ունիմ (avoir à . . .) *ձեզ հաղորդելիք ։*

Բ. — Ի՞նչ կայ (de quoi s'agit-il donc ?) *։ Պարտապահանջներէս մին զի՞ս բանտարկե՞լ կ'ուզենայ ։*

Ա. — Ոչ ։ Աւելի մեծ դժբաղդութիւն մըն է ձեզ իմացնելիքս ։ Մեր երկնաւոր Հայրն . . . աւա՛ղ, ամենքս ալ մահկանացու ենք, մի՛ չափազանց տխրիք ։

Բ. — Ի՞նչ կը նշանակեն այդ հառաչներն ու ողբերն ։

Ա. — Ձեր հօրեղբայրը կաթուածահար եղաւ (a été frappé d'apoplexie) *։*

Բ. — Ի՛նչ. հօրեղբայրս մեռա՞ւ ։

Ա. — Քիչ մ'առաջ (il vient de . . .) *հոգին փչեց . բազուկներուս մէջ մեռաւ ։*

Բ. — Ի՛նչ ողբալի արկած ։

Ա. — Կ'երեւի թէ ձեզ շատ կը սիրէր ։ Իր մահուանէն ժամ մ'առաջ դեռ ձեր վրայ (de) *կը խօսէր ։*

Բ. — Ա՛հ, յարգելի մարդ, պատուական մարդ ։ Անշուշտ իր միակ ժառանգակալը (légataire universel) *կարգեց* (instituer) *զիս ։ — Բայց ըսէք, իրօ՞ք մեռաւ ։*

Ա. — Իր աչքերն ե՛ս գոցեցի, իմ բազուկներուս մէջ փչեց հոգին ։

Բ. — Աստուած ողորմի հոգւոյն (Dieu lui fasse miséricorde !)*, իր հանգիստը չվրդովենք ։ Կը կարծէ՞ք թէ մեծ գումար մը ձգած ըլլայ ։*

Ա. — Իր հաստարկղը ոսկի պարկերով լեցուն է ։

Բ. — Ո՛վ անգութ բաղդ ։ Դու խլեցիր ինձմէ (tu

m'as enlevé) զայն՝ զոր ամենէն աւելի կը սիրէի երկրիս վրայ ։ Ամբողջ կեանքիս մէջ պիտի ողբամ ամենասիրելի հօրեղբօրս տարաժամ մահը ։ Աշխարհիս ամենէն առաքինի, ամենէն արժանաւոր մարդն էր ։ Ա՛հ, վայ ինծ (malheur à moi!) ։

Ա. — Գիտեմ որ մէկ միլիոն ֆրանքի հարստութիւն ունէր (posséder) ։

Բ. — Շուտ գնա՛ եւ վեց ձիով մեռելակառքը պատրաստել տուր ։ Կ'ուզեմ որ յուղարկաւորութիւնը կատարուի (se faire) ամէն երեւակայելի շուքով ։ Հոյակապ դամբարան մը կառուցանել պիտի տամ փառաւոր տապանագրով մը, որպէս զի ապագայ սերունդը իմանայ սիրելի հօրեղբօրս ընտիր ձիրքերը ։

Ա. — Աղէկ միտքս ինկաւ (à propos) ։ Սա թուղթերը իր գրպանէն գտայ ։ Թերեւս անոնց մէջ տեղեկութիւններ գտնէք իր անցեալ կեանքին վրայ ։

Բ. — Տեսնենք ։ Է՛հ (hum!), բժիշկի եւ դեղավաճառներու մուրհակներ . իր պարտքերուն մէկ ցուցակը . — Ա՛, ահա գլխաւոր բանը . կտակը ։ Կարդանք . «Ես Աստուած կը կտակեմ խեղճ հոգիս ։» Լաւ ։ — «Կը կտակեմ առ բարեկամն իմ Ն. տունս եւ ինչքս . առ կառավարն իմ՝ կառքս եւ ձիերս . առ սպասաւորն իմ՝ զգեստներս (garde-robe) ։ Գալով եղբօրորդւոյս, որ բնաւ չէր սիրեր զիս, որ շռայլ, սրիկայ է, որ երբեք չէր անսար խրատներուս, պարտիմ զրկել զայն ժառանգութենէ . բայց որովհետեւ հաւանականաբար թանկ մը (le sou) չունի, յօժարակամ ֆրանք մը կուտամ իրեն ։»

Ա. — Յուղարկաւորութեան համար քանի՞ կառք պատրաստեմ, Տէր ։

Բ. — Կորսուէ, անզգամ ։

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I. Ձեր քո՞յրն էր ։ — Այո՛, այն էր ։ Ոճին առաջին յատկութիւնը յստակութիւնն է ։ Զիս ամենէն աւելի վիրաւորող բանը իր լրբութիւնն է։ Քիչով գոհ ապրիլ՝ իրօք հարուստ ըլլալ է ։ Աշխատիլ կարեւոր է ։ Այն լուրերը զորս երէկ մեզ տուին աղէկ էին . բայց այս առաւօտ ընդունուածները(1) գէշ են ։ Բոլոր աշակերտները պտոյտի (à la . . .) են, բացի պատժուածներէն ։ Պատիւը հարստութենէն նախամեծար համարեցէք (préférer à . . .). պատիւը(2) հարստութեան կրնայ տանիլ (conduire). երբեք հարստութիւնը պատւոյն տեղը չէ բռնած (tenir lieu de . . .) ։ Այն վառեակները՝ որոց ճարպը դեղին է՝ եգիպտացորենով սնուցուած են ։ Ձեզ կ'ուղղեմ հարցումներ որոց կրնաք պատասխանել ։ Առողջութիւնը հարստութիւն մըն է՝ առանց որոյ բոլոր միւսներն ոչինչ են ։ Չկայ բան մը որոյ հեղինակը Աստուած չըլլայ . չկայ բան մը որ իր ձեռքերէն ելած չըլլայ . Իրեն կը պարտինք լոյսը զոր կը վայելենք (jouir de ql. chose) եւ օդը զոր կը շնչենք ։ Գուռը տարինք ձիերն որ շատ ծարաւցած (altéré) էին ։ Ասոնք այն էջերն են որոց(3) լուսանցքներուն վրայ ծանօթագրութիւններ գրած

(1) Celui, celle, ceux, celles դերանուններէն վերջ ընդունելութիւն անցեալ մը եկած ատեն աղէկ է Ընդ. անցեալը այս դերանուններուն հետ կապել յարաբերական դերանունով մը։ — (2) Շեղագիր բառերը celui-ci, celui-là, celle-ci, celle-là, եւայլն դերանուններովը բացատրեցէք։ Celui-ci, եւայլն վերջի յիշուած, իսկ celui-là, եւայլն առջի յիշուած բառը կը ներկայացնեն։ — (3) Երբ, միեւնոյն նախադասութեան մէջ, յարաբերական դերանունէն առաջ բնութեան խնդիր գոյական մը գտնուի, dont չկրնար գործածուիլ, այլ duquel, de laquelle, եւայլն.

էիք։ Մարդ մըն է որոյ առաքինութիւններուն ամէն մարդ յարգանք կը մատուցանէ (rendre hommage)։ La veilleuse, en brûlant, consomme une quantité appréciable de l'oxygène de la chambre, . . . (pron. relatif convenable) est cependant bien utile au malade.

II. **Idiotismes.** C'est cela, c'est bien cela *Այդէկ, ճի՛շդ, հասկցե՛ր ես*։ Comment vous portez-vous? — Comme cela *կամ* comme ça *սանկ նանկ*։ Il prétend que vous lui devez telle somme. — Comment cela? *Ի՞նչ կ'ըսէք* (*զարմանք յայտնելու համար*)։ Chacun des sept gueules du monstre imprimait sur sa chair d'horribles morsures, qui (*ոմանք*) au front, qui au cœur, qui au ventre, qui à la bouche, qui aux flancs, qui aux bras. Nous avons de quoi vivre *ապրուստ ունինք*. Donnez-moi de quoi écrire. En voici bien d'une autre *առ քեզի ուրիշ մըն ալ, աս ալ հաշիւին մէջ չկար*։ J'ai fait *des miennes*, il a fait *des siennes*, etc. dans ma, dans sa jeunesse *անմտութիւններ, չաղաշտութիւններ ըրած եմ, ըրած է*։ Ne serez-vous pas des nôtres? *Մեզ չպի՞տի մասնակցիք*։ Je vous dis la chose comme elle est, je n'y ajoute rien du mien *իմ կողմէս բան չեմ աւելցներ, վրադիրը չկայ*։

III. Quand est-ce qu'on fait ordinairement son testament? Connaissez-vous quelques legs (*արտաս. լէ*) considérables? — Quand est-ce que vous êtes triste? On dit: triste *comme un bonnet de nuit, comme une porte de prison.* — J'ai vendu qqch. à qqn qui ne m'a pas payé, mais qui a reconnu par écrit que telle somme m'est due: ce qqn est mon . . . (quoi?) et je suis son . . . (quoi?); j'ai sur lui une . . . (quoi?), qui me donne le droit d'en exiger de lui le paiement. — Comment appelle-t-on le lieu où l'on enferme les criminels, les accusés? — Qui est-ce qui vous menace quelquefois? — De quels sentiments êtes-vous porté pour les malheureux? — Comment appelle-t-on les billets par lesquels on fait part d'un mariage, d'une naissance, d'un décès, qui intéresse celui qui écrit? (**billets de faire part, billets de part,** et quelquefois aussi simplement **des faire part**). — La *monnaie* est une pièce de métal (quels métaux?) frappée au coin [portant la marque] d'un souverain, etc. Les billets de banque ou bank-notes sont de la monnaie fiduciaire, dont la valeur repose sur la confiance (*fiducia*, en latin) qu'on a dans la solvabilité de l'établissement qui les émet. Quelles sont les monnaies employées en France, en Angleterre, aux États-Unis, en Russie, en Autriche?

IV. **Rédaction.** *Répondre aux questions suivantes en les développant:* I. Lorsqu'une personne vient à mourir, les biens qu'elle possédait ne se trouvent-ils pas sans propriétaire? — II. Mais ne peut-il pas se faire que la personne décédée n'ait pas laissé de testament? — III. Celui qui fait un testament peut-il distribuer sa fortune comme il l'entend?

XXVII. ԻԷ.

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱԿԲԱՅԻ

120. *Սովրած ենք արդէն թէ բայերուն ժխտական ձեւը կը կազմուի* ne . . . pas *մակբայներուն միջոցաւ։ Հոս պիտի աւելցնենք թէ* pas *ի տեղ կը գործա-* 10

ծուի նաեւ point, սակայն point աւելի ուժով կը ժխտէ քան pas(1) ։

Երբ ըսենք n'avez-vous *point* vu un tel? N'avez-vous *point* pris ma montre? պարզապէս հարցում մ'ըրած կ'ըլլանք ։ Բայց երբ ըսենք n'avez-vous *pas* vu un tel? N'avez-vous *pas* pris ma montre? կրնանք կարծել թէ խօսակիցնիս տեսած է այն ինչ մարդը, առած է ժամացոյցս, եւ կամ կրնանք վստահ ըլլալ այս մասին՝ ու յանդիմանութեան համար միայն կ'ուղղենք այս հարցումները (կրնա՞ս ինծի հաւատացնել որ չտեսար այն ինչը, եւլն)։

121. Personne, rien, goutte, jamais, mot, եւլն. բառերը ne ի հետ pas կամ point ի դերը կը կատարեն ։

Դիտողութիւն. — Երբեմն ne կը գործածուի առանց pas, point կամ համազօր ուրիշ բառի մը. ընտանեկան լեզուի մէջ եւ երբեմն ալ բանաստեղծութեան մէջ (հրամայական) կը պատահի այս(2) ։ Ne bougez de là.

122. Բացասական բայը միայն ne ով կը կազմուի նաեւ հետեւեալ պարագաներուն մէջ.

1° Երբ խօսքին մէջ գտնուին aucun, goutte, guère, jamais, ni, nul, nullement, plus (այլ եւս), personne, rien, ինչպէս նաեւ de ով գործածուած թուական ածականները եւ տեւողութիւն ցուցնող գոյականներու հետ ։ Je **ne** mentirai *de ma vie*. Je **ne** verrai mon fils *de quinze jours*.

2° Que բառին հետ, ինչո՞ւ կամ ինչ իմաստով ։ *Que* **n**'êtes-vous arrivé plus tôt?

(1) Հարցման մը պատասխանուած ատեն point առանձին կրնայ գործածուիլ, բայց ոչ pas. Lirez-vous ces vers? — *Point*. (չըսուիր pas. պէտք է ըսել non, je ne les lirai pas). — (2) Նոյն ձեւով կը գործածեն նաեւ ժխտական բայը՝ երբ նախադասութեան իմաստը նուազ ժխտական ընել ուզեն։

3° Depuis que կամ il y a բառերու հետ (il y a ի հետ ժամանակ ցուցնող բառ մը գտնուելու պայմանաւ), երբ բայը կատարեալ է. Il est changé *depuis que* je **ne** l'*ai vu*(1). *Il y a trois mois* que je *ne* le vois *pas* կամ plus, որովհետեւ բայը կատարեալ չէ ։

4° Savoir բայի հետ, կարենալի իմաստով գործածուած ատեն. Je **ne** *saurais* en venir à bout (2)։

5° Յարաբերական դերանունէ մը ետք՝ որ իր հետ ունի Ստորադասական. Est-il un seul homme *qui* **ne** *sache* cela?

6° N'était, n'eût été (եթէ չըլլար, եթէ եղած չըլլար) ասացուածներուն մէջ ։

123. Կարելի է վերցնել նաեւ pas եւ point ը հետեւեալ պարագաներուն մէջ.

1° Cesser, oser, pouvoir, avoir garde(3), importer (կարեւոր ըլլալ) բայերուն հետ ։

2° Autre (տարբեր que ով) ածականին հետ. Je *n'*ai d'*autre* désir *que* celui de vous être utile.

Դիտողութիւն. — Երբ autre ածականը ըսելեայն իմացուի՝ անհրաժեշտ է pas կամ point ը վերցնել. Je **n**'ai de volonté que la tienne.

3° Si (եթէ) շաղկապին հետ. Si vous **n**'y consentez.

Դիտողութիւն. — Ne . . . pas, ne . . . jamais ի հետ, բայով մը եւ խնդրով, de նախդիրը կը գործածեն՝ առանց յօդի ։ Je n'ai pas d'argent. Je n'ai *jamais* vu de

(1) Neն պէտք է ջնջել՝ երբ իմաստը բոլորովին հաստատական է. Il a changé depuis que je l'ai vu à son dernier voyage. — (2) Savoir բայը Թէականի եւ Ստորադասական գերակատարի մէջ կարենալի իմաստով կը գործածուի. — (3) Այս բաղադրեալ բայը ժխտական ձեւով կը գործածուի եւ կը նշանակէ հեռի ըլլալ (բան մ'ընելէ, բան մ'ըլլալէ), եւ կամ, երբ առանց խնդիրի գործածուի, չվախնալ.

loups. — Ne *լի հետ, բայով եւ խնդրով,* de *նախդիրը կը գործածեն յօդով կամ առանց յօդի ։* Il *n'*a versé de l'eau *կամ* d'eau à personne. Il *n'*a dit d'injures *կամ* des injures à personne[4].

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. — ԲԵՐԻԱ

Տրապիզոն *մայրաքաղաքն է Ճանիկ նահանգին, Սեւ ծովուն վրայ ։ Այս քաղաքը կը ներածէ բամպակեղէն, սուրճ, մետաքսեղէն, մանր երկաթեղէններ* (*խրդավաճառ ·* quincaillerie) *եւ կ'արտածէ չգործուած մետաքս* (soie grège), *բժոժ, փայտ ։ Նաւահանգիստը շատ անքոյթ չէ, բայց շատ բանուկ է, եւ Սեւ ծովի ամենէն կարեւոր նաւահանգիստն է Օտեսայէ վերջ ։ Քաղաքը, ամփիթատրոնի ձեւով* (en) *շինուած՝ ծովուն եզերքը, սքանչելի դիրքով* (dans un site), *տրապիզի մը ձեւն ունի․ ատկէ* (de là) *իր անունը ։ Ամենէն նշանաւոր շէնքն է Այա-Սոֆիայի մզկիթը ։*

Բերիա *կամ Հալէպ կը գտնուի բերրի դաշտի մը մէջ, Եփրատի եւ Օրոնդի միջեւ ։ Արեւելքի ամենէն գեղեցիկ եւ ամենէն վաճառաշահ քաղաքներէն մէկն է ։ Հալէպ կը ներածէ եւրոպա'կան ձեռագործուած ապրանքներ, եւ կ'արտածէ մետաքս, բուրդ, գխտոր, բամպակ, ծխախոտ, շուշմայ, մեղրամոմ ։ Այս քաղաքին մէջ կան նշանաւոր պարտէզներ եւ հռովմայական ջրմուղ մը ։*

---

[4] *Տես նաեւ Անորոշ յօդի համաձայնութիւնը (Էջ 16, 20)։*

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ .

I. *Դուք ձեզմէն* (par vous-mêmes) *գտեցէք եւ ոչ ուրիշին կարծիքովը* (par . . .)։ (*այս պահուս*) *Չի գծագրեր ։ Բնաւ չգծագրեր ։ Ըսէք, թատրոն չգացի՞ք ։ Ունի՞ք բարեկամ մը զոր ես ձեզ յանձնարարած չըլլամ ։ Չեմ կրնար բարկութիւնս զսպել ։ Չհամարձակիր ուսուցիչին ներկայանալ ։ Տեղէս* (de là) *չպիտի շարժիմ, քանի որ այնպէս* (le) *կը հրամայէք ։ Միայն իր հաճոյքը կը սիրէ ։ Ձեզ օգտակար ըլլալու նպատակէն զատ նպատակ չունիմ ։ Խնդալէ ուրիշ բան չըներ (մինչեւ վերջը կը խնդայ) ։ Անգլիերէն չեմ գիտեր ։ Երեք օր դուրս պիտի չելնեմ ։ Երէկ մէկը չտեսայ ։ Բառ մը չըսի ։ Պէտք չէ երբեք թշուառները ծաղրել ։ Չէք ըսեր բառ մը որ չծափահարուի ։ Ի՞նչու* (que) *չէք ուզեր ձեր պակասութիւնները ։ Այն առենէն ի վեր որ զինքը չեմ տեսած՝ ինծի չէ գրած ։ Վեց ամիս կայ որ իրարու հետ չենք խօսիր* (se parler) *։ Դուրս չպիտի ելնեմ՝ եթէ զիս առնելու չգաս* (venir chercher) *։ Սդրազպուրկ Օրլէանի պէս քաղաք մըն է, բայց հեռի է Ֆրանսական քաղաքներուն մաքրութիւնն ունենալէ ։ Այս տեղ,* (en cet endroit) *երբեք ցեխ չըլլար (չկայ) ։ Ձեզմէ ուրիշին* (à nul autre que vous) *հաց չտուաւ ։*

II. *Former des adverbes*. Poli, aveugle*, précis*, brillant, prudent, impuni*, commode*, conforme*, énorme*, gai*, gentil* (*ժանդի*), commun*, confus*, exprès*, importun*, obscur*, profond*, lent*, présent*, véhément*, assidu*, cru*, goulu*, opiniâtre*.

(*) *Այս ածականներէն կազմուած մակբայներն անկանոն են․ փնտռել բառացուցակին մէջ։*

III. **Les adverbes spéciaux et propres.** On dit: Lire *couramment.* Prononcer *distinctement.* Résumer *succinctement.* Prier *instamment.* Refuser *carrément.* Avouer *ingénument.* Mentir *effrontément.* Regarder *fixement.* Dormir *profondément.* Éternuer *bruyamment.* Fermer *hermétiquement.* Parler *à cœur ouvert.* Regarder *de travers.* Arriver à l'*improviste.* Marcher *à reculons.* Préparer *de longue main.* Vendre *en bloc.* Agir *à la légère.* Traiter *à l'amiable.* S'en aller *à vau-l'eau.* Trinquer *à la ronde.* Expédier *en vrac.*

IV. La capitale est-elle *toujours* la ville la plus importante, la plus peuplée du pays? Exemples? (New-York, San Francisco. — Genève, Bâle, Zurich). — La mer est-elle toujours calme? Serait-il prudent d'aller en caïque lorsque la mer est grosse, moutonneuse, houleuse? Etes-vous sujet au mal de mer? — Quels sont les principaux articles d'importation et d'exportation de la Turquie? — Quels sont les usages de la ouate? Les chemises en coton sont-elles préférables aux chemises en laine? **Il file un mauvais coton** signifie *il ne va pas bien, il n'est pas en bonne santé.* — Que vend le quincaillier? — Quelles sont les principales Échelles du Levant (Constantinople, Salonique, Smyrne, Beyrouth, Alexandrie). Quand dit-on qu'on est arrivé à bon port? (Quand on a heureusement atteint le port [par mer], quand on a fait un bon voyage [sur terre]). Que connaissez-vous ayant la forme du trapèze?

V. **Rédaction.** Principaux ports marchands de la Turquie d'Europe et de la Turquie d'Asie. Dire quelque chose de chacun de ces ports.

XXVIII. ԻԸ.

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱԿԲԱՅԻ (վերջ)

124. *Երբ գլխաւոր նախադասութեան մէջ* em-
pêcher, éviter, prendre garde (*զգուշանալ, զգոյշ կե-
նալ իմաստով) բայերէն մէկը գտնուի, ստորադաս նա-
խադասութիւնը* ne *ով կը գործածուի սովորաբար:* La
pluie *empêcha* qu'il **ne** s'en allât promener.

125. A moins que, de peur que, de crainte
que *ասացուածներէն վերջ բայը ստորադասական եղա-
նակ կը դրուի եւ* ne *ով կը գործածուի:* Il faut visiter
souvent les fourrures, *de peur que* les vers **ne** s'y met-
tent. — *A moins que* vous **ne** *soyez* utile, vous ne serez
pas recherché.

126. *Երբ գլխաւոր նախադասութեան մէջ* crain-
dre, appréhender, avoir peur, redouter, trembler, se
défier *բայերէն մէկը գտնուի, ստորադաս նախադասու-
թեան բայը ստորադասական եղանակ կը դրուի, եւ եթէ
գլխաւոր նախադասութիւնը ո՛չ ժխտական է ոչ հար-
ցական, այդ ստորադասականը* ne *ով կը գործածուի
սովորաբար:* J'*ai peur* que cela **ne** vous *fasse* de la
peine.

*Բայց եթէ յիշեալ բայերով կազմուած գլխաւոր նա-
խադասութիւնը ժխտական կամ հարցական է, ստորա-
դաս նախադասութեան բայը միայն ստորադասական կը
դրուի, առանց* ne *ի:* Craignez-vous qu'il lui arrive
quelque chose? — Je n'ai pas peur qu'il arrive.

Եթէ գլխաւոր նախադասութիւնը հարցական-ժխտ-

տական է, ne կը գործածուի սովորաբար. Ne craignez-vous pas qu'il ne vienne.

Դ ի տ ո ղ ո ւ թ ի ւ ն. — *Ցիշեալ բայերով կազմուած գլխաւոր նախադասութիւններէն վերջ երբ ստորադասը ժխտական իմաստ մը ունենայ՝ պէտք է* ne *ի հետ* pas *կամ* point *ալ գործածել։* Je crains qu'il *ne* vienne *վախնամ* գայ. Je crains qu'il *ne* vienne *pas* *վախնամ* չիգայ։

127. *Երբ ժխտական կամ հարցական գլխաւոր նախադասութեան մէջ* douter, nier, contester, désespérer, disconvenir *բայերէն մէկը գտնուի, ստորադաս նախադասութեան բայը* ne *ով (սովորաբար) ստորադասական եղանակ կը դրուի*(¹)։ Je *ne doute* pas qu'il n'arrive.

Բայց եթէ յիշեալ բայերով շինուած գլխաւոր նախադասութիւնն ոչ ժխտական և ոչ հարցական, ստորադաս նախադասութեան բայը դարձեալ ստորադասական կը դրուի, բայց առանց ne *ի*։ Je doute qu'il vienne.

128. Plus . . . que, mieux . . . que, moins . . . que, il s'en faut de peu que, *եւայլն ասացուածներէն վերջ բայը* ne *ով կը գործածուի սովորաբար*(²), *եթէ այս ասացուածներէն առջի բայը ոչ հարցական և ոչ ժխտական*. Il est moins assidu que vous *ne* l'êtes.

(¹) *Յիշեալ բայերը, ժխտական ձեւով գործածուած, իրենցմէ ետեւ կ'ունենան երբեմն ստորադաս նախադասութիւն մը որ բացարձակ ճշմարտութիւն մը կը յայտնէ։ Այն ատեն ստորադաս նախադասութեան բայը ստորադասական եղանակ չդրուիր եւ* ne *ալ չուզեր*։ Je *ne nie pas* que la ligne droite *est* le plus court chemin d'un point à un autre. *Միեւնոյն նկատումով պէտք է ըսել* Il n'est pas douteux que cela est (*եւ ոչ* soit, *ինչպէս յաճախ կը գործածեն սխալ կերպով*). — (²) *Դիտելի է թէ այս կանոններուն մէջ* ne *ի գործածութիւնը բացարձակ չէ, որովհետեւ այս պարագաներուն մէջ գործածուած ժխտական մակբայը թարմատար* (explétif) *է, այսինքն իրօք ժխտական իմաստ չտար խօսքին*

Մինչդեռ պէտք է ըսել Je ne suis pas plus riche que vous l'êtes.

129. Davantage *եւ* plus *համանիշ են։ Միայն թէ* davantage *միայն բայի մը կրնայ վերաբերիլ, մինչդեռ* plus *կրնայ վերաբերիլ ածականի կամ բայի։ Բայց երբ ածականը ներկայացուած է* le *դերանունով, այն ատեն պէտք է գործածել* davantage. Eschine était éloquent, mais Démosthène *l'*était *davantage.*

Դարձեալ, plus *խնդիր կրնայ ունենալ, բայց* davantage *ո՛չ*։ Il a plus (*եւ ո՛չ* davantage) de prix que vous.

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Տէր,

Պատիւ ունիմ Ձեզ իմացնելու թէ Ձեր հաշուոյն գնեցինք՝ 1898 *Սեպտ.* 1 *թիւ* 150 *գնման յանձնարարութեան համաձայն* (d'après l'ordre d'achat)

100 *կրօսս ոսկորէ կոճակ*
6 — *շամփրակ* (broche)
10 *երկվեցեակ մանեակ*
100 *քիլօ ուլունք*

Այս յանձնարարութիւնը Ձեզ կը ղրկենք Անվերսի Star of Light (*արտաս. սդար օվ լայդ*) *շոգենաւով։ Առկցեալ հաշուեցոյցին գումարին փոխարէն* (pour nous couvrir du montant de . . .), 30 *օրէն վճարելի* (à 30

jours) փոխանակագիր մը կը քաշենք Ձեր վրայ Chartered Bank of Indiaի (արտաս. չէրդըրտ պէնք օվ ինտիա) միջոցաւ (par l'entremise de la . . .) ։

Պատրաստ ենք Ձեր հրամաններուն (tout à vos ordres) ։

ԴԻՍՕ, ՊՕՂՕՆԵԸ ԵՒ ԸՆԿ.

Տեարք ,

Անցեալ ամսուան 12 թուականով Ձեր պատուականը , հանդերձ (contenant) բեռնագրով, ժամանակին ձեռքերնիս հասաւ (est arrivée dûment à destination) ։ Պատիւ ունինք ներկայիւս (par la présente) Ձեզ իմացնելու City of Londonի (արտաս. սիթի օվ լընտըն) գալուստը , որ երէկ մեր նաւահանգիստը մտաւ ։

Սուրճը քննելով (visiter) , քիչիկ մը (un tant soit peu) վնասուած (avarié) գտանք զայն . ահա ինչու (c'est pourquoi) աւելի նպաստաւոր (avantageux) համարեցինք (croire) անմիջապէս զայն ծախել՝ շոգենաւէն չհանած (à bord) ։ Ստորեւ (ci-bas) Ձեզ կը ներկայացնենք (remettre) վաճառման հաշիւը ։ Իրաւ է որ գինները մեզ նշանակուածներէն (fixer) վար են (inférieur à . . .), բայց համոզուած ենք թէ անկարելի էր լաւագոյն գիներ գտնել (obtenir) ։

Ընդունեցէք , Տեարք , մեր յարգալից բարեւները ։

* * *

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I. Ձեն համարձակիր ձեզ ընդդիմաբանել ։ Վախ-
նամ զձեզ խաբած ըլլան ։ Նայեցէք (prendre garde) որ
ճշմարտութիւնը ձեզմէ (vous) չծածկեն ։ Մեր կարծա-
ծէն աւելի աղէկ յաջողեցաք ։ Իրաւունք ունենալնուդ
չեմ տարակուսիր ։ Ձեր յուսացածէն նուազ աղէկ չեն
վարուիր ձեզ հետ (traiter qlqn) ։ Այս մարդը աղէկ
կ'ուտէ , կը խմէ եւ կը քնանայ , այսուհանդերձ նորէն
հիւանդ է (բայց ասիկա չարգիլեր որ հիւանդ ըլլայ) ։
Միտք ունէի (avoir dessein de) ձեզ այցելութիւն տա-
լու , բայց կ'ուզէի առաջ(1) ձեզ գրել ։ Աւելի (plutôt[2])
քաղցրութեամբ (par . . .) պիտի յաջողիք քան բռնու-
թեամբ ։ Այնքան(3) բարի է որ քանի մը պակասութիւն-
ները կը ներեն իրեն ։ Կարելի չէ չընդունիլ (disconvenir)
թէ բոլոր տունկերը գործարանաւոր մարմիններ են ։ Ասկէ
աւելի երջանիկ կրնա՞մ ըլլալ ։ Գիտութիւնը յարգի (esti-
mable) է, բայց առաքինութիւնն ա՛լ աւելի յարգի(4) է ։

II. *S'assimiler les expressions suivantes.* Mes-
sieurs, je vous remercie de votre honorée. Je suis en
possession de la vôtre du 14 dernier. Monsieur, j'ai
l'honneur de m'adresser à vous. Je puis vous donner
les meilleures références. Je tiens un magasin de nou-
veautés. Vous pouvez vous rembourser en effets à 90

(1) Առաջ, բոլորտիքը, ներսը, դուրսը, տակը, վրան կը թարգմանուին auparavant, alentour, dedans, dehors, dessous, dessus, երբ մակբայ ըլլան, այսինքն խնդիր չունենան. — (2) Չշփոթել plutôt, մանաւանդ, plus tôt աւելի շուտ ի հետ. — (3) Այնքան կը թարգմանուի si եւ aussi ածականի ու մակբայի քով. ուրիշ բառի հետ՝ tant. — (4) Դերանունով բացատրեցէք այս բառը.

jours, — à 3 mois. On me demande des renseignements sur la maison nommée dans la feuille ci-jointe. Je n'ai jamais fait d'affaires avec elle. — Je ne puis répondre en connaissance de cause (*իբրեւ իրազէտ, խնդրոյն տեղեակ*). On ne lui reproche rien de déloyal. La clientèle de cette maison est très étendue. Ils ne méritent pas votre confiance. Ce sont des chevaliers d'industrie (*խաբեբայ*). Il n'ont aucun crédit sur notre place.

III. **Conversation commerciale.** Combien vaut cette broche en or ? Votre dernier prix ? Je n'aime pas à marchander. — Elle vaut 4 livres stg. (sterling). — C'est très cher. Pouvez-vous me la laisser à 3 liv. 10 schillings ? — Non, Monsieur, je ne surfais jamais. — Je désire également une chaîne de montre et une bague en argent. — Voici des bagues à 1 (une[1]) liv. stg. au choix (*հաւնածնիդ առէք*). Madame n'a pas besoin de médaillon ?

Quelle heure est-il à votre montre ? — Il est midi. — C'est l'heure du déjeuner. — Allons chez * * *. — Que commanderez-vous ? — Montrez-moi d'abord la carte. Je vais prendre du rosbif. — L'aimez-vous bien cuit, Monsieur ? — Non, je l'aime un peu saignant. — Ne voulez-vous pas de moutarde ? — Non, merci, je n'y tiens pas.

IV. **Rédaction.** Reproduire les lettres ci-dessus avec quelques changements.

---

(1) Livre *իգական է երբ նշանակէ լիպրա (կէս քիլօկրամ) կամ ոսկի (դրամ)*.

XXIX. ԻԹ.

RÉCAPITULATION GÉNÉRALE(1)

I.

Exercices sur la syntaxe du nom et de l'article. — Exercices lexicologiques.

I. *Faire suivre chaque nom du nom féminin correspondant:* Mon grand-père, son beau-père, son aïeul, un mari, un époux, un petit-fils, son gendre, mon neveu, ton parrain, Jean, Louis, Yvon, un monsieur, le patron, un empereur, le czar, un duc, un chanteur, un acteur, un fou, un veuf, un receveur, un directeur, ton compagnon, le héros, un chat, un cheval, un veau, un bouc, un porc (*արուատ. խոզ*), un dindon, un jars, un tigre, un loup, un cerf, un lièvre, un singe, un chameau.

II. *Faire suivre chaque nom de son diminutif:* Une planche, une histoire, une caisse, un banc, un cigare, une rue, une faux, un péché, une peau, un jardin, un sac, un bois, un ver, une poule, un oiseau, une bête, une mouche, un arbre, une carafe, une île.

III. *Remplacer les points par un nom formé à l'aide d'un préfixe:* Un animal à *deux pieds* est un . . .

---

(1) *Օգտակար է աշակերտներուն յօրինել տալ՝ վերաքաղի առթիւ՝* **համատեսական պատկերներ** (tableaux synoptiques) *քերականական կանոններու ամփոփումը ներկայացնող (ֆրանս. լեզուով)։*
Բաղի համար դրուած վարժութիւններու բառերը չենք նշանա-
կեր բառացուցակին մէջ՝ վարժեցնելու համար աշակերտը աւելի
ինքնօգնութեամբ պատրաստելու այս համարները՝ բառարանի, մա-
նաւանդ զուտ ֆրանսերէն բառարանի միջոցաւ։

J'étudie *avec* Jean; il est mon . . . *En tête* de mon livre, il y a une . . . J'ai remplacé le *nom* par un . . . Je n'ai pu passer, j'ai rencontré un . . . Le milieu de la nuit s'appelle . . . Pour écrire droit, j'ai besoin d'un . . . Il a plus que le nécessaire, il a du . . .

IV. *Avec chacun des mots suivants former un autre nom à l'aide d'un suffixe:* Bouche, bras, maison, chambre, toit, lait, fer, osier, chêne, nettoyer, borner, veuf, peuple, destiner, arrêter, évêque, livrer.

V. *Onomatopées*[1]. Le *chuchotement* des élèves. Les *brouhahas* de la foule. Le *ronron* du chat. Le jeu du *trictrac.* Les *zigzags* de l'éclair. Pour les petits enfants un père est un . . . ; une mère, une . . . ; un enfant, un *fanfan*; une nourrice, une *nounou*; un jouet, un . . . ; le sucre, du . . . ; un petit mal, un *bobo*; le lit, un *dodo*; un chien, un *toutou*; un chat, un *minon*; un cheval, un *dada.*

VI. *Trouver le contraire des noms en italique:* L'*endroit* et l'. . . d'une étoffe. Le *recto* et le . . . d'un feuillet. *L'entrée* et l'. . . d'un tunnel. Le *départ* et l'. . . d'un train. La *source* et l'. . . d'un fleuve. La *base* et le . . . d'un édifice. La *hausse* et la . . . des salaires. La *longueur* et la . . . des jours. La *proximité* et l'. . . de la ville. La *fertilité* et la . . . d'un champ. *L'actif* et le . . . d'un inventaire. La *marche* et la . . . des affaires. La *variété* ou l'. . . des occupations. Le *succès* et l'. . . d'un candidat. *L'innocence* ou la . . . d'un accusé. La *véracité* ou la . . . d'un

(1) Onomatopée կը կոչուին ձայնի նմանութեամբ կազմուած բառերը։

témoignage. Les *acclamations* ou les . . . de la foule. L'*abondance* ou la . . . des denrées.

VII. *Remplacer les points par un des paronymes*[1] *entre parenthèses:* Moi qui suis . . . d'habitude, je n'ai pas été . . . aujourd'hui (matinal, matineux). A, *de, pour* sont des . . . *Le temps est beau* est une . . . (proposition, préposition). La . . . des difficultés. Les diverses . . . du thermomètre (gradation, graduation). Le . . . des vêtements déchirés. Le . . . de deux amis brouillés (raccommodage, raccommodement). Le . . . d'un timbre. Un . . . concluant (raisonnement, résonnement). La . . . d'un mot. La . . . d'une cause (justesse, justice). La. . . de l'hiver. La . . . de l'accueil (froideur, froidure). Un . . . de travail. Une . . . de vaisseau (cabinet, cabine).

VIII. *Mettre les mots composés au pluriel:* Il y a des casse-cou qui *faire* d'admirables choses. On *affranchir* les lettres avec des timbre-poste. Il y a en Algérie des forêts de chêne — liège. Les gendarme ont arrêté un malfaiteur. Il *mettre* des post-scriptum[2] à toutes ses lettres. Les grand'maman *gâter* surtout les petite-fille. Nous *pouvoir* rentrer, puisque nous avons deux passe-partout. Il ne faut pas trop s'occuper des

(2) Յարանուն (paronyme) կը կոչուին այնպիսի բառեր որոնք ձեւով քիչ կամ շատ իրարու նման են, բայց տարբեր իմաստ ունին․ Օրին․ Consommer եւ consumer, graduation եւ gradation, եւայլն։ — (1) Օտար լեզուէ եկած բառերէն անոնք որ ստէպ կը գործածուին՝ յոգնակիի նշան կ'առնեն․ Բայց յոգնակիի մէջ անփոփոխ կը մնան գլխաւորաբար երկու պարագայի մէջ. 1° Բարդ բառ եղած ատեն. 2° Աղօթքի անուն եղած ատեն․ — Ոմանք ալ այն լեզուներու կանոններուն համաձայն յոգնակի կ'ըլլան՝ որոցմէ փոխ առնուած են։

qu'en-dira-t-on. Les garde — manger ont été accrochés dans la cave. Des gagne — pain sont des moyens par lesquels on gagne son pain. Des réveille — matin sont des horloges qui réveillent le matin. Des trouble-fête sont des personnes qui troublent la fête.

IX. *Orthographiez convenablement les adjectifs se rapportant au mot* **gens**: L'hiver et le voyage *enrhumer* les vieux bon gens comme nous. Il y a à la ville, comme ailleurs, de fort sot gens, des gens fade, oisif, désoccupé. Tout ce gens-là sont bien ingénieux. Les vrai gens de lettres et les vrais philosophes ont beaucoup plus mérité du genre humain que les Orphée[1], les Hercule, les Thésée.

X. *Ajouter un complément aux noms:* Les métamorphoses . . . L'extinction . . . L'amputation . . . Le bistouri . . . Les honoraires . . . L'importation . . . La culpabilité . . . Les appointements . . . Le parafe . . . L'insolvabilité . . . Le reflet . . . La solution . . . Le duplicata . . . Le détroit . . . Les sept couleurs . . . Le scintillement (արտասա. սէնթիլլըման) . . . Le chuchotement . . . Les bravos . . . Une pacotille . . . Une troupe . . . Une pincée . . . Une feuille . . . Un billet . . . Une ordonnance . . . Une machine . . . La canne . . .

XI. *Remplacer les points par l'article partitif indéfini convenable.* Il m'apporta une douzaine . . . huîtres

---

(1) Ըսինք արդէն (էջ 123) թէ ընտանիքի, գերդաստանի անունները սովորաբար յոգնակիի նշան կ'առնեն։ Յատուկ անունները յոգնակիի նշան կ'առնեն նաեւ երբ իբր հասարակ անուն գործածուած ըլլան։ Օր. Les Hugos sont rares Հիւկօի պէս գրագէտները հազուագիւտ են։

que j'avais *voir* ouvrir. Ce ne sont pas . . . calomnies, ce sont . . . médisances. Il y avait là . . . mauvais sujets. Vous m'avez causé bien . . . chagrin. Il est dans . . . excellentes conditions. Je ne gagne pas . . . argent, mais je suis nourri et logé. Je ne gagne pas . . . argent pour le dépenser au cabaret. C'est le matin que les fleurs paraissent . . . belles. Le veau se mange avec . . . oseille. J'ai donné . . . pain à . . . mendiants.

2

Exercices sur la syntaxe de l'adjectif. — Exercices lexicologiques.

I. *Trouver le contraire des adjectifs.* Un tonneau peut être plein ou . . . Une planche peut être épaisse ou . . . Un habit peut être large ou . . . Un menton peut être rond ou . . . Un lit peut être dur ou . . . Le sel peut être blanc ou . . . Le pain peut être frais ou . . . Une assiette peut être creuse ou . . . Un bâton peut être droit ou . . . Une baguette peut être raide ou . . . Une écorce peut être lisse ou . . . Une étoffe peut être fraîche ou . . . Une glace peut être brillante ou . . . Une chambre peut être claire ou . . . Une construction peut être solide ou . . . Une route peut être sûre ou . . . Les fruits peuvent être abondants ou . . . Des champs peuvent être fertiles ou . . . Le grondement lointain du tonnerre est sourd; le son de la trompette est . . . Le chant du rossignol est . . .; les cris des élèves en récréation sont . . . Une poire

peut être dure ou . . . Des œufs peuvent être frais ou . . . Une pomme peut être douce ou . . . Un enfant peut être sobre ou . . . , timide ou . . . , modeste ou . . . , franc ou . . . , sincère ou . . . , reconnaissant ou . . . , vertueux ou . . . Il est bon, il peut devenir (comparatif de supériorité de *bon*) ; il est mauvais, il peut devenir . . . (comp. de supér. de *mauvais*). Les élèves peuvent être présents ou . . . , attentifs ou . . . , soigneux ou . . . Un maître peut être indulgent ou . . . On dit: qu'une lettre est majuscule ou . . . , qu'un mot a un sens propre ou . . . , qu'une phrase est correcte ou . . . , qu'un devoir est obligatoire ou . . . , que le sang est artériel ou . . . , que du sucre est brut ou . . . , que des fruits sont précoces ou . . . , qu'une valeur est réelle ou . . . , qu'un revenu est net ou . . . , que de la chaux est vive ou . . . , que des plantes sont indigènes ou . . . .

II. *Choisir entre les adjectifs paronymes.* Un serpent . . . et une plante . . . (vénéneux, venimeux). Du sel . . . et des populations . . . (marin, maritime). Un temps . . . et les eaux . . . (pluvieux, pluvial). Un climat . . . et un remède . . . (salubre, salutaire). De l'eau . . . et un compte . . . (épuré, apuré). Une pointe . . . et une faux . . . (effilé, affilé). Une cour . . . et une raison . . . (spacieux, spécieux). Un avis . . . et une nomination . . . (officieux, officiel). Les pompes . . . et des frais . . . (funèbre, funéraire). Le verre est . . . ; un roseau est . . . (fragile, frêle). Une vie . . . et des paroles . . . (oisif, oiseux). Un écrivain . . . et un danger . . . (éminent, imminent). Un causeur . . . et des liqueurs . . . (spirituel, spiritueux).

III. *Former un adjectif de chacun des mots suivants et y ajouter un nom convenable*: Cerveau, s'évader, siècle, poumon, olive, suc, gorge, dos, homme, châtaigne, fin, neige, ligne.

IV. *Remplacer les points par un adjectif qui dérive du nom placé en tête.* **Ver.** Les enfants *prendre* des remèdes . . . . — Il y a des créances . . . , comme il y a des fruits . . . — Le vieux bois est souvent . . . — **Vie.** Les plantes . . . *vivre* plus de deux ans. — Les animaux . . . *mettre* au monde des petits vivants(¹). — L'air est un principe . . . — **Voix.** La musique instrumentale est l'opposé de la musique . . . . **Odeur.** Les fleurs . . . ont une bonne odeur, tandis que les fleurs . . . répandent au loin la bonne odeur qu'elles ont. Malgré leur beauté, les fleurs . . . ne sont pas recherchées. — **Huile.** L'olive est un fruit . . . qui donne une excellente huile. — **Cuisine.** La ménagère doit connaître les principales préparations . . .

V. *Remplacer les mots en italique par un adjectif:* Les hyènes sont des animaux *qui aiment la solitude* et *ne sortent que la nuit.* Dieu est un juge *qui ne se trompe pas.* Le blaireau est un animal *d'un extérieur peu gracieux;* il habite les pays *couverts de bois* et *de cailloux.* Les taupes aiment la vie *passée sous terre.* L'orang-outang habite dans de vastes forêts *remplies de marais* et *dont on ne peut approcher.* C'est au moyen de l'obole *de chaque jour, de chaque se-*

(¹) Vivant ընդ. ներկան հոս գործածուած ըլլալով իբրեւ ածական՝ (adjectif verbal) յոգնակիի նշան առած է. մինչդեռ ընդ. ներկան միշտ անփոփոխ է.

maine, de chaque mois, de chaque année que l'Église entretient ses ministres.

VI. *Faire accorder les adjectifs.* Les airs théâtral ont été vite popularisés. L'écho (*արձագ. էխօ*) répète les sons final. Les infirmités et les besoins sans cesse renaissant nous aigrissent. Le renard montre une adresse, une ruse étonnant pour surprendre sa proie. Une femme, votre mère ou votre sœur aîné, attendait, fou d'inquiétude, sur le perron. Le pêcheur marchait nu tête et pieds nu au bord de la mer. Une heure et demi après son arrivée, le bicycliste *continuer* sa route. Le malade a entendu sonner tout les heures et les demi. Feu ma tante était parente de feu votre cousine. Tout le monde pouvait assister à ce spectacle, les femmes excepté. Vous trouverez ci-joint la copie de ma lettre. Ci-joint les billets que vous m'avez *demander* et ci-inclus votre demande· Les contribuables *vouloir* toujours payer le moins d'impôts possible(¹). De tous les maux possible, le choléra et la peste sont les plus terribles. Des rubans jonquille ornaient sa robe. Ces plumes de coq ont des reflets vert doré. J'affectionne ces fleurs jaune pâle et marron foncé. Les fenêtres étaient grand ouvert. Ces fleurs sentent bon. Les hygiénistes constatent que l'homme *vivre* en moyenne presque vers 80 (écrire en toutes lettres) ans ; les histoires saint *dire* que l'homme *pouvoir* atteindre autrefois jusqu'à 969. En 1900, une Exposition universelle aura lieu à Paris. Cette personne tout étonnée parlait tout bas. Cet employé vend des étoffes tout laine(¹). La fille fut tout honteux de son lapsus. Voyez cet aquarium, les poissons en sont tout morts. Tout les volumes, même ceux de la deuxième édition, sont vendus. On a tiré quelque trois cent coups de canon. Quelque généreux que *être* ces personnes, elles sont peu aimées. Quelque *être* son expérience et son âge, cette personne se trompe fréquemment. Quelque découvertes que *faire* les savants, il reste beaucoup à découvrir. Ces prunes ont l'air exquis.

(¹) Possible ածականը անփոփոխ կը մնայ երբ իրմէ առաջ le plus, le moins, le mieux, le pire, le meilleur բառերէն մէկը գտնուի, որովհետեւ այն ատեն մակբայաբար գործածուած կ'ըլլայ։

VII. *Donner un complément à chacun des adjectifs suivants :* Agréable, assidu, cher, conforme, sujet, capable, content, digne, plein, sûr, fier, honteux.

3

Exercices sur la Syntaxe du Pronom. — Exercices lexicologiques

I. *Remplacer les points par le pronom convenable.* Etes-vous la personne qui a eu la fièvre typhoïde ? — Je . . . suis. Etes-vous hommes à demeurer fermes dans vos opinions ? — Nous . . . sommes. L'égoïste *croire* être très habile en ne travaillant que pour . . . ; mais il n'en est pas moins très souvent trompé(²) dans ses calculs intéressés. Quand on est heureux chez . . ·,

(¹) Լուլեայն en (tout en laine). — (²) Այսուհանդերձ յաճախ կը սխալի, կը խաբուի։

on n'a jamais envie d'aller se fixer ailleurs. Ne compter que sur . . . , c'est de l'infatuation. Lorsque les fermières soignent bien leurs vaches, que . . . les nourrissent bien, que . . . les fournissent abondamment de litière, . . . leur donnent plus de lait. Les richesses après . . . nous courons si avidement ne *faire* pas toujours notre bonheur. Quelque chose que nous *tenter*, nous ne . . . *mener* à bonne fin sans beaucoup de travail et de persévérance. L'Italie fabrique une grande quantité de pâtes alimentaires : nous . . . tirons la majeure partie de celles que nous consommons. Chaque fois que ce jeune homme pense à ses parents et qu'il parle de . . . , il est sur le point de fondre en larmes. Quand vous êtes assis à une table, il ne faut pas que vous . . . *appuyer* vos coudes. Nous avons un domestique honnête et fidèle, nous pouvons nous fier . . . Quand un vaisseau vogue heureusement, le mouvement . . . est doux. La science la plus nécessaire à la vie, . . . est de se contenter . . . même. Les vices renferment en . . . tout ce qui peut les rendre odieux. La Sibérie est la contrée . . . l'on tire les plus belles fourrures. La famille des Grimaldi, . . .(1) descend le prince de Monaco, est une des plus anciennes de l'Europe. Le tigre est peut-être le seul animal . . . on ne *pouvoir* fléchir le naturel. La chose à . . . l'avare pense le moins, . . . est secourir les pauvres. La Terre est située à trente-quatre millions de lieues du Soleil, autour . . . elle tourne. Tu as un canif qui

(1) Որմէ, ուրկէ կը թարգմանուի dont, երբ սերիչ նշանակող բայի հետ գործածուած է։

coupe bien, prête — . . . — . . . Si le rossignol est le chantre des bois, le serin est le musicien de la chambre ; . . . tient de la nature, . . . participe à nos arts. Père céleste, nous vous demandons humblement notre pain quotidien : donnez — . . . — . . . , s'il vous plaît. L'instruction est un trésor, le travail . . . est la clef.

Dans les phrases suivantes, appliquez les règles relatives : 1° **à la place du pronom relatif,** 2° **à l'emploi des pronoms personnels et relatifs.** Le fermier a semé de l'œillette dans son champ qui donnera de l'excellente huile. La cuisinière a acheté du beurre au marché qui était de bonne qualité. On voit des arbres dans différents pays qui n'ont pas moins d'un million d'années. Certaines personnes ont peur d'une araignée ou d'une chauve-souris, et aucun raisonnement ne peut la leur faire surmonter. Si vous avez honte de vos imperfections, vous pouvez la faire cesser en travaillant à vous corriger. Lorsque nous avons à défendre nos intérêts, nous parlons souvent avec éloquence, qui semble couler de source, quoiqu'elle ne nous *être* pas habituelle.

II. *Phrases à rendre sous forme de gallicismes.* Celui qui donne la chasse aux bêtes féroces a bien mérité de l'humanité(1). Celui qui nuit aux autres avec intention se nuit à soi-même. Celui qui sait se contenter de peu n'est pas pauvre. Celui qui ne vit que pour boire et manger se met au niveau de la brute.

III. *Périphrases ou expressions poétiques à ren-*

(1) *Modèle du devoir*: C'est bien mériter de l'humanité que de donner la chasse aux bêtes féroces.

dre par un nom: Les trésors de Cérès. Les trésors de Bacchus (*արտասան. պաքիւս*). Le printemps de la vie. Le flambeau du jour. Le flambeau de la nuit. Le royaume des morts. Le champ de repos. La dépouille mortelle. La déesse aux cent bouches. Les chantres des bois.

IV. *Proverbes à expliquer.* Donner un œuf pour avoir un bœuf (faire un présent de peu de prix dans l'espoir d'en obtenir un plus considérable en retour). Brûler la politesse à qqn (le quitter brusquement). Etre la cheville ouvrière d'une chose (l'agent principal). Faire un pas de clerc [*արտասան. քլէռ*] (se tromper par ignorance dans une affaire). Prendre une chose à cœur (s'y intéresser vivement). Avoir le cœur gros (être très affligé). Jeter le manche après la cognée (abandonner tout). Etre né coiffé (avoir de la chance).

4

Exercices sur la Syntaxe du verbe. — Exercices lexicologiques

I. *Faire accorder chaque verbe avec son sujet. — Orthographiez convenablement les verbes à l'infinitif.— Remplacer les points par la préposition convenable:* La bière ou l'hydromel composer autrefois la boisson des peuples germains et slaves. J'ai ouï dire à feu ma mère que votre frère et moi naître la même année. L'or ainsi que l'argent pouvoir rester dans la terre sans s'altérer. Ni l'or ni l'argent ne savoir remplacer complètement le fer. Une immense quantité d'insectes coléoptères posséder des ailes propres au vol sur leurs élytres; très peu en être privé. Ni l'un ni l'autre de ces deux auteurs n'obtenir à l'Académie le fauteuil devenu vacant. Ce n'être jamais nous qui insulter aux malheureux. C'être mon frère et moi qui diriger la maison en l'absence de notre père. Il y a dans la vertu une candeur, une ingénuité qui charmer et attirer. L'âme tranquille est celle que n'agiter ni le remords ni l'ambition. Un mot, un signe d'approbation de la part d'une personne aimée suffire pour nous rendre heureux. Plus d'un navigateur tenter . . . arriver jusqu'au pôle nord. Le peu de jours que Dieu nous donner . . . passer sur la terre devoir être employé . . . faire le bien. C'être des récoltes que dépendre la subsistance de l'homme. N'arrive-t-il pas souvent qu'on sourire à la flatterie, tout en la méprisant(1)? Je ne pense pas que je pouvoir aller vous voir demain. On ne peut disconvenir que la trompe de l'éléphant n'avoir plusieurs avantages sur la main de l'homme. L'Évangile nous apprend que celui qui ne pas être miséricordieux sera jugé sans miséricorde. Il serait à désirer que la politesse et la droiture du cœur se trouver toujours réunies. Je doute qu'un homme de bien consentir jamais à une bassesse, quand même on lui offrir les plus grands avantages. Le génie poétique de Torquate, la seule richesse qu'il recevoir de son père, se manifesta dès l'enfance.

II. *Appliquez les règles relatives au complément*

---

(1) Անարգելով հանդերձ.

commun à deux verbes, les règles relatives aux verbes ayant plusieurs compléments. — Exprimez par un pronom personnel le nom complément répété.

La mer promettre (ind. prés.) monts et merveilles[1] : se fier (impératif) à la mer; les vents et les voleurs venir (futur). L'ambitieux chérir et aspirer après les honneurs. La colère ravaler et nuire à celui qui est enclin à la colère. Notre—Seigneur Jésus—Christ (*պարտաս. մեզի ճոհ*) nous ordonner . . .[2] aimer et . . . pardonner à nos ennemis. Le soleil éclairer et luire pour tous les hommes. Les anciens se figurer la terre plate comme un disque et qu'elle était entourée par le fleuve Océan. Léonard de Vinci exceller dans la peinture et . . . pénétrer les secrets de la nature.

III. *Trouver le contraire de chaque verbe.* Ajouter, additionner, dépenser, engraisser, dormir, réussir, aimer, accorder, affirmer, fortifier, alléger un fardeau, avancer la pendule, nommer un fonctionnaire, construire un édifice, soigner son devoir, rassembler ses livres, prolonger un voyage, satisfaire ses parents, importer des marchandises, étendre son commerce.

IV. *Verbes paronymes*: *Calfater* un vaisseau et *calfeutrer* une porte. *Résilier* un bail et *résigner* une fonction. *Discuter* une question et *disputer* un prix. *Plier* sa serviette et *ployer* une branche d'arbre. Se *recréer* des ressources et se *récréer* en jouant. Cette cuisine me *dégoûte* et la pluie *dégoutte* du toit. Cette nouvelle m'a *atterré*; le vaisseau a *atterri*. Nous avons

(1) Մեծ մեծ բաներ խոստանալ. — (2) Կէտերուն տեղ յարմար նախադրութիւն մը դրէք.

consommé toutes nos provisions et Le feu a *consumé* plusieurs édifices.

V. *Proverbes à expliquer.* Avoir des mains crochues (du penchant au vol). Etre à cheval sur les règles (les bien connaître). C'est la cour du roi Pétaud (une réunion où l'ordre ne règne pas, où tout le monde parle à la fois). Bon vin n'a pas besoin d'enseigne (quand une personne a du mérite, elle n'a pas besoin de l'aide de la réclame). Tant va la cruche à l'eau qu'à la fin elle se brise (celui qui affronte trop souvent un danger finit par y succomber; celui qui retombe trop souvent dans la même faute finit par en subir la peine).

VI. *Famille du mot* **âme** (en latin, *anima*). Donner la vie ou le mouvement à une chose, c'est l'. . . Un être qui a perdu le mouvement, soit par l'effet de la mort, soit par toute autre cause, est . . . ; s'il n'est pas mort, on pourra le . . . Tout être . . . , c'est-à-dire doué de la faculté de se mouvoir par lui-même est un . . . , mot qui a pour diminutif . . . L'homme qui a des sentiments élevés, généreux, qui, en un mot, a l'âme grande (en latin, *magnus*) est . . . Ce qui se fait d'un commun accord est . . .

5

Exercices sur les Participes. — Exercices lexicologiques

I. *Faire accorder les adjectifs verbaux*[1]. — *Appliquer les règles d'accord du participe passé.*

Admirez les soins touchants que les oiseaux prodiguent à leurs petits : tandis que les pères volent au loin cherchant des vivres dans la campagne, les mères restent immobiles sur leurs nids, hâtant le plus qu'elles peuvent la naissance des petits Il faut des mots fortifiant aux personnes relevant d'une longue maladie. Toutes les heures de la nuit que je n'ai pas dormi m'ont semblé extraordinairement longues. Louis XIV, sur les soixante (արտաս. [illegible]) — dix-sept années qu'il a vécu, en avait régné soixante-douze. Les anciens Grecs s'étaient figuré que la terre était ronde et plate comme un disque, et qu'elle était environné de toutes parts par une mer qu'ils avaient appelé le fleuve Océan. Nous avons fait la chasse aux canards sauvages, et nous en avons tué plus de cent. Les chœurs (արտաս. *fkon*) que nous avons entendu chanter par l'Orphéon de Paris nous ont agréablement impressionné. Les deux aérostats que j'ai vu s'élever dans les airs étaient parvenu à une hauteur considérable quand ils ont disparu à mes yeux. Cette embarcation, plus de

(1) Բայածականը (Տես էջ 163) Ընդ. ներկայէն զանազանելու ամենէն ապահով միջոցը իմաստն է. Ընդ. ներկան գործողութիւն կը ցուցնէ, իսկ Բայածականը վիճակ.

mille personnes l'ont vu sombrer du rivage sans pouvoir la secourir. Mes sœurs se sont plaint de ce que la poésie anglaise qu'on leur a donné à traduire était trop difficile. Cet écolier a mieux récité sa leçon que nous ne l'aurions supposé. Il est douteux que nous ayons fait, pour nous corriger de nos défauts, toutes les tentatives que nous aurions dû. Il ne nous sera pas possible de faire de l'huile avec le peu d'olives que nos arbres ont produit. Le peu de farine que le meunier a vendu lui permettra de payer le loyer de son moulin.

II. *Remplacer les points par l'adjectif verbal ou le participe présent.* **Convainquant, convaincant**[1]. Il faut avoir des preuves . . . pour oser incriminer les actions d'une personne. **Fatiguant, fatigant.** Les exercices gymnastiques sont . . . , mais très propres à développer les forces physiques. On guérit la goutte en la . . . **Vaquant, vacant.** Dans les grandes administrations, les emplois ne restent pas longtemps . . . **Négligeant, négligent.** Ne soyons pas . . . et ne remettons jamais au lendemain ce que nous pouvons faire dès maintenant. **Suffoquant, suffocant.** La vapeur du soufre nous . . . , nous fûmes contraints de nous éloigner.

III. *Famille du mot* **art.** Les beaux-arts, tels que la musique et la peinture, sont exercés par les . . . , et les arts manuels sont exercés par les . . . Ce qui touche aux beaux-arts se qualifie par l'adjectif . . . Quand l'art se manifeste d'une façon subtile ou ingénieuse, cette manifestation prend le nom d' . . . (arti-

(1) Կան Ընդ. ներկաներ որ իբր բայածական գործածուած ատեն ուղղագրութիւննին կը փոխեն.

tifice). L'artifice poussé trop loin est pris en mauvaise part; dans ce cas il a formé l'adjectif . . . Ce qui est fait par art (l'opposé de *naturel*), s'exprime par l'adjectif . . .

IV. Qu'appelle-t-on dans le langage familier ou figuré: Un rossignol d'Arcadie? (un âne) — Tête de linotte? (légère, sans réflexion) - Mémoire de lièvre? (faible) — La gent trotte-menu? (les souris) – Des pattes de mouche? (écriture maigre et griffonnée) — Un capharnaüm? (lieu de désordre) — De l'eau bénite de cour? (de vaines promesses) — Le chemin des écoliers? (le plus long) – Personne mal embouchée? (personne qui ne se sert que de mots grossiers) — Bouc émissaire? (homme sur lequel on fait tomber les fautes d'autrui). Une glacière? (lieu très froid) — Une étuve? (lieu très chaud) — Pays de Cocagne? (d'abondance) — John Bull? (le peuple anglais) — Jonathan? (le peuple des États-Unis) — Épée de Damoclès? (tout danger qui reste longtemps imminent) — Larmes de crocodile? (hypocrite) — Une volée de bois vert? (des coups de bâton).

6

Exercices sur la Syntaxe de l'Adverbe. — Exercices lexicologiques

I. *Remplacer les points par l'un des mots:* **Avant, auparavant.** Nous étudierons la mécanique, mais . . . nous apprendrons les mathématiques. — **Autour, alentour.** Le jardinier a planté une vigne et creusé un fossé . . . — **Sous, dessous.** Samson ayant ébranlé deux

colonnes de l'édifice où les Philistins l'avaient amené, tous ceux qui se trouvaient . . . furent écrasés. — **Plutôt, plus tôt.** Les hommes se souviennent . . . du mal que du bien qu'on leur fait. — **Plus, davantage.** Il se trouve des gens qui osent aimer les richesses . . . que la vertu. — **Aussi, si, autant.** Rien n'empêche . . . d'être naturel que le désir de paraître. L'amitié est une chose . . . précieuse, qu'il ne faut pas la prodiguer.

II. *Remplacez les points par la négation* **ne** *ou ne mettez rien à la place.* Les pâtres des Alpes attachent des sonnettes au cou de leurs vaches, de peur qu'elles . . . s'égarent dans les montagnes. La composition de l'air n'est pas autre aujourd'hui qu'elle . . . était autrefois. Nous devons prendre garde à ce que l'envie . . . se glisse dans notre cœur. Les Barbares plongeaient leurs enfants nouveau-nés dans l'eau froide, sans craindre qu'il . . . résultât quelque effet fâcheux pour ces petits êtres. Les enfants de Jacob craignaient que Joseph, leur frère, . . . se vengeât. Galilée, malgré sa rétraction, ne doutait pas que la terre . . . Les passions nous tourmentent plus qu'elles . . . nous satisfont.

III. *Complétez la phrase par une proposition subordonnée.* L'homme a inventé des horloges, afin que . . . Fuyez jusqu'à l'ombre du mensonge, si . . . Je pèse mes paroles, pour que . . . Je soigne mon écriture, afin que . . . Le laboureur cultive son champ avec soin, afin que . . . Que de jeunes gens se sont perdus pour . . . Cette famille est dans la misère pour . . . Il vaut mieux que les enfants sachent peu de choses, pourvu que . . . Dites toujours la vérité, quand

même . . . Réglez vos dépenses de façon que . . . Les chauves-souris ne sont pas des oiseaux, quoique . . . Le chien retrouve son domicile sans que . . . Il est défendu aux voyageurs en chemin de fer de descendre du train avant que . . . Évitez les mauvaises compagnies de peur que . . . Le bon élève ne manque pas la classe, à moins que . . . Ne vous penchez pas trop en écrivant, à moins que . . .

IV. *Complétez la phrase en exprimant la contre-partie de ce qui est donné.* La prospérité attire les amis(¹), . . . Soyez dur et sévère envers vous-même, . . . L'élève attentif acquiert des connaissances; l'élève . . . Celui qui a reçu des services doit s'en souvenir; celui qui . . . Quand la mer monte, c'est le flux; quand . . . Les plaies du corps se ferment: celles de . . . Où la colère a semé, c'est le . . . L'homme de bien oublie souvent le mal, mais . . . Il ne suffit pas de connaître les préceptes de la morale, il faut . . . L'ordre peut enrichir les plus pauvres, tandis que . . .

V. **Idiotismes** (préposition). Le mois de janvier. Ce diable d'homme. Ce polisson d'enfant. Son bonhomme de père. Le diable soit de lui. C'est fait de vous. Cela fut défendu sous peine de mort, d'amende, etc. C'est sous (օրով) le grand Léon X que le théâtre grec renaquit. Il a donné cela sous prétexte (պատրուակով) de charité. Le bal a duré de neuf heures à minuit. Cela s'est fait de tout temps· Il est revenu sur le soir (իրիկուան դէմ). Je suis sur le point de partir.

(¹) *Modèle du devoir*: La prospérité attire les amis, l'adversité les éloigne.

(մեկնելու վրայ եմ). Nous sommes partis par une belle journée, par une chaleur de quarante degrés. Il a parlé durant deux heures (*ou* deux heures durant). Il l'a avalé en une bouchée (մէկ պատառով, մէկ անգամէն). Cet élève a mérité la note 7 sur 10. (բարձրագոյն նիշը 10 ըլլալով). Il a pris sur sa nourriture, sur sa dépense (անունդէն, ծախքէն կտրեց). Sur vingt élèves (քսանի մէջէն), dix-sept ont réussi. Ma fille va sur dix ans (տասը տարեկան ըլլալուն բան չմնաց). Il l'a eu pour trois francs երեք Ֆրանքի փոխարէն, երեք Ֆրանքի). Je tiens cela pour vrai (ստոյգ կը նկատեմ). J'ai pris pour (իբր) collaborateur un jeune collégien. Je l'ai pris pour (կարծեցի) un médecin. Je ne lui en ai pas parlé, et pour cause (իրաւամբ, տեղը կար). On dit qu'à Bantam il y a dix filles pour (դէմ, փոխարէն) un garçon. Il fait froid pour la saison (աս եղանակին ասչափ ցուրտ ընելու չէ). Pour le prix (աս գինով) on ne peut rien avoir de meilleur. Il a signé pour (տեղ, վասն) le président. Volume pour volume (ծաւալը ծաւալին, հաւասար ծաւալով) la terre pèse quatre fois plus que le soleil. La condition m'est trop avantageuse pour la refuser (պայմանը այնչափ նպաստաւոր է որ մերժել չըլլար). J'en ai été pour mon temps et mon argent (ժամանակ եւ դրամ կորսնցուցի, ինչ եղաւ նէ ժամանակիս ու դրամիս եղաւ). Il est bien peu d'esprits, pour si bornés qu'ils soient (որքան ալ սահմանափակ կարողութիւն ունենան, որքան ալ կարճամիտ ըլլան), à qui une éducation appropriée à leurs facultés ou à leur faiblesse ne puisse donner des connaissances suffisantes. Prenez le vase par l'anse (անկղէն). Ne le tirez pas par le bras. Par où faut-il commencer? J'ai fini

par céder (վերջը վերջը, ի վերջոյ տեղի տալ). Ils sont arrivés par bandes, par quatre (խումբ խումբ, չորս չորս). C'est à faire dresser les cheveux sur la tête (այնքան քստմնելի է որ՝ մարդուն մազերը կը տնկուին). Nous avons ri aux larmes (այնչափ խնդացինք որ աչքերնէս արցունք եկան). Il gèle à pierre fendre (սաստիկ, քարը ճեղքելու աստիճան). C'est un conte à dormir debout (առասպել). Pour le moment (առ այժմ), il ne me demande rien. Pour moi (իմ մասիս), je suis de votre avis. Il lui ressemble de visage. Il réussira à la condition d'être prudent.

ԲԱՌԱՑՈՒՑԱԿ(1)

ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I

Pendant que, մինչդեռ
Route, ճամբայ
Roseau, եղէգ
Redoubler, կրկնապատկել, սաստկացնել
Effort, ճիգ
Plier, ծռել, կքել
Pourtant, սակայն
L'homme n'a que peu d'années à vivre, մարդս քիչ տարի ունի ապրելու, շատ չապրիր
Abréger, համառօտել
Existence, կեանք
Excès, անառակութիւն
Coupable, յանցաւոր
Indifférent, անհոգ
Rendre un service, ծառայութիւն մը մատուցանել
Talent, տաղանդ
Bel esprit, գեղեցկագէտ միտք
Caractère, նկարագիր, առանձնաւորութիւն
Défaut, թերութիւն
Archimède, Արքիմեդես (Քրիստոսէ առաջ ապրող նշանաւոր յոյն գիտուն մը)
Point d'appui, յենակէտ
Soulever, վեր հանել

Gare, կայարան
Quai, քարափ (կայարանի կամ ծովու
Juger de . . . երեւակայել
Dérivé, ածանց
A jeun, անօթի փորանց
Troupeau, հօտ
Herbivore, խոտակեր
Poche, (գրպան) խորշ
Citer, յիշել, զրուցել
Signifier, նշանակել
Accepter, ընդունիլ
Situation, վիճակ, դիրք
Ressembler, նմանիլ
Queue, կոթ, պոչ
Kirsch, կեռասօղի
Éloigner, հեռացնել, s'— հեռանալ
Bouquet, փունջ
Odeur, հոտ
Sac, պարկ
Qualité, ձիրք, հանգամանք
Arbres en plein vent, կամ այսպէս կը կոչուին այն պտուղատու ծառերն՝ որ բացօթեայ տնկուած են, առանց որմի (espalier) կապուած ըլլալու

(1) Աշակերտին անծանօթ նկատուած բառերը միայն նշանակուած են այս ցուցակին մէջ։

Bois de service, փայտ՝ որ արհեստի մէջ օգտակարութիւն ունի
Écorce, կեղեւ
Rugueux, անհարթ
Acidule, քիչ մը թթու

Արածել, faire paître
Կեռասենի, cerisier (*m.*),
Փորձութիւն, tentation (*f.*),
Մագլցիլ, grimper
Ճարակել, brouter
Բանջարեղէն, légume
Եղծանել, gâter
Պատճառել, causer
Վռնտել, chasser
Նախատել, injurier
Պատիժ, punition

Résolution, քաջութիւն (courage)
Vertébré, ողնասիւնաւոր
Ovipare, ձուածին
Analogue, նման
Nageoire, թեւ (ձուկի)
Respirer, շնչել
Sang, արիւն

Խնամել, soigner
Ածել, pondre
Հաճար, seigle (*m.*)
Եգիպտացորեն, maïs (մըսըր)
Վարսակ, avoine
Թիւ, nombre (*m.*)
Նուազիլ, diminuer
Ջնարակ, vernis
Բաղադրութիւն, composition (*f.*)
Երեսի բարձ, oreiller

II

Son Éminence, Նորին Ամենապատուութիւն (կարդինալ)
Son Excellence, Նորին Վսեմութիւն
Sa Majesté, Նորին Վեհափառութիւն
Sauf omission, եթէ մոռցուած բան մը չկայ
Sauf erreur, եթէ սխալ չկայ
Percher, jucher, Թառիլ
Agrément, հաճոյք, զբօսանք
Élever, բուծանել
Abeille, մեղու
Volaille, հաւեղէններ
Loger, բնակեցնել
Magnanerie, շերամոց
Gallinacés, հաւեղէններ
Frisson, սարսուռ

III

Petits pois, մաշ, ոլոռն (պէզէլէ)
Se passer de . . . կարօտ չըլլալ, հրաժարիլ, ժուժկալել
Boue, ցեխ
Milieu, մէջտեղ
Minuit, կէս գիշեր
Mi-carême, միջինք
Préférer, նախամեծար համարել
Mangeotter, առանց ախորժակի ճաշել (ըմձաննբար)
Appétit, ախորժակ
Imaginer, երեւակայել

Գթասիրտ, charitable
Զբօսանք, récréation

Սակառ, panier
Դուրս հանել, tirer, sortir
Համեղ, exquis
Կերակուր, mets (*m.*)
Զովացուցիչ, rafraîchissant
Յանկարծ, tout-à-coup
Անկիւն, coin (*m.*)
Ճաշ, repas (*m.*)
Շռնչան, toupie
Գիշատիչ, carnassier
Հում, cru
Կարկանդակ, gâteau (*m.*)
Գինետուն, cabaret (*m.*)
Ողջամտութիւն, bon sens (*m.*)
Լուր, nouvelle (*f.*)

IV

Coup de tonnerre. որոտման թնդիւն
A torrents, հեղեղաբար
Être surpris, զարմանալ
Corporel, մարմնական
Cor, կոշտ (ոտքի). — փող
Façade, շէնքի ճակատ
Facial, երեսային
Nasal, ռնգային
Nasillard, ռնգախօս
Buccal, բերանային
Bouchée, պատառ (կերակուրի)
Écœurer, տաղտկացնել, պժգացնել
Cordial, սիրտը կազդուրող. — սրտագին
Accorder, համաձայնեցնել
Foi, հաւատք
S'agenouiller, ծունր դնել
Préface, յառաջաբան

Figuré, փոխաբերական
Tronc, կոճղ. — գանձանակ
Profil, կիսադէմք
Chassieux, ճպռոտ (աչք)
Lunettes, ակնոց
Myope, կարճատես
Sens, զգայարանք
Organe, գործարան
Respiration, շնչառեւտրութիւն
Circulation du sang, արեան շրջան
Digestion, մարսողութիւն
Soin, խնամք
Relatif, վերաբերեալ

Բաղկանալ, se composer
Իրան, tronc (*m.* գօվ)
Անդամ, membre
Գանկ, crâne (*m.*)
Երես, visage (*m.*), face (*f.*)
Ոսկրեղէն, osseux
Ուղեղ, cerveau
Ռնգունք, narines
Շրթուն, lèvre
Կազմել, former
Բացուածք, ouverture
Ճակատ, front (*m.*)
Ծնօտ, menton (*m.*)
Վիզ, cou (*m.*)
Կամար, voûte (*f.*)
Խորշ, cavité (*f.*)
Թոք, poumons
Վերին, supérieur
Ստորին, inférieur
Փոր, ventre, abdomen (*m.*)
Լեարդ, foie (*m.*)
Աղիք, intestins, boyaux
Երիկամունք, reins
Թեւ, բազուկ, bras (*m.*)

Ուս, épaule
Արմուկ, coude (*m.*)
Նախաբազուկ, avant-bras (*m.*)
Դաստակ, poignet (*m.*)
Բթամատ, pouce (*m.*)
Ցուցամատ, index
Միջնամատ, majeur (*m.*), médius
Մատնեմատ, annulaire [([illegible])
Ճկոյթ, auriculaire
Սրունք, jambe (*f.*)
Ազդր, cuisse (*f.*)
Ոտքի ուլ, cou-de-pied (*m.*)
Կրունկ, talon (*m.*)
Կողմնակի, latéral
Սուր (աչք), bon, perçant

V

Justifier, հաստատել (ճշմարտու- [թիւնը)
Emploi, գործածութիւն
Règle, կանոն
Formation, կազմութիւն
Expliquer, բացատրել
Exception, բացառութիւն
Durée, տեւողութիւն
Égal, հաւասար
Remettre, յետաձգել
Minuit, կէս գիշեր
Nuitamment, գիշերանց
En manière de . . . իբր
Se lever matin, առտուն կանուխ ելնել
Dormir la grasse matinée { անկողնէն ուշ ելնել
Matinal, վաղայարոյց (պատահմամբ)
Matineux, վաղայարոյց (սովորաբար)

Citadin, քաղաքաբնակ
Montagnard, լեռնցի
Insulaire, կղզեբնակ
User de . . . գործածել
Poser, զետեղել
Coussinet, բարձիկ
Prétendre, միտքը դրած ըլլալ
Sans encombre, առանց փորձանքի մը հանդիպելու
Agile, դիւրաշարժ
Cotillon, ներքին պարեգօտ
Plat, տափակ
Troussé, հագուած, շտկուած
Dans sa pensée, միտքէն
Détours, պատ ի պատ խօսքեր
Aborder, մօտենալ. — le sujet նիւթին մէջ մտնել
Nettement, համարձակապէս
Supporter, կրել
Frais, ծախք
Dommage, վնաս
Jupe, շրջազգեստ
Étroit, նեղ
Triple, եռապատիկ
Couvée, հաւկիթէ ելած ձագեր
Diligent, ժիր եւ ուշադիր
Son, թեփ (ցորենի)
De grosseur raisonnable, բաւական խոշոր
Argent bel et bon, անցնող աղէկ դրամներ
Vu, ի նկատի առնելով
Le prix dont il est, անոր (խոզին) գինը
Transporté. խանդավառ, յափշտա- [կուած
Marri, ցաւած եւ զղջացած
Fortune, հարստութիւն
Répandre, թափել

S'excuser, ինքզինքը արդարացնել
Mari, ամուսին
Récit, պատմութիւն
Farce, զաւեշտ
Lé, ժար
Administrer, տալ (դեղ)
Toux, հազ
Laie, մատակ կինճ
Ci-dessus, վերը գտնուած

Թխսել, couver
Ճուտ, poussin
Հաճոյք, plaisir (*m.*)
Մեծնալ, grandir
Թաւ, épais
Պարարտանալ, engraisser
Ո՜վ, ô . . . !
Պարել, danser
Մէջտեղ, au milieu de . . .
Միասին, ensemble
Աստղ, étoile (*իգ.*)

VI

Prouver, ապացուցանել, ցուցնել
Oser, համարձակիլ
Faveur, շնորհ
Correspondant համապատասխանող
Roumain, Ռումանացի
Serbe, Սերպիացի
Autrichien, Աւստրիացի
Hongrois, Հունգարացի
Monténégrin, Գարատաղցի

Archipélagien, Արշիպեղագոսցի
Persan, Պարսիկ
Caucasien, Կովկասցի
Arabe, Արաբացի
Smyrniote, Զմիւռնիացի
Macédonien, Մակեդոնացի
Cours d'eau, գետ
Golfe, ծովածոց
Port, նաւահանգիստ
Proprement dit, բուն
Industrie, ճարտարութիւն, արուեստ
Minier, հանքային
État, վիճակ
Prospère, բարգաւաճ
Minéral, բրէական նիւթ
Ardoise, հերձաքար
Ardoisière, հերձաքարի հանք
Carrière, քարահանք
Plâtrière, գաճահանք
*Houillère, գետնածխահանք
Marbrière, կճահանք
Exploiter, շահագործել
Carrière à ciel ouvert, հանք զոր կը շահագործեն՝ հանքը ծածկող հողը հետզհետէ վերցնելով
Pic (*m.*), քարհատ
Saphir (*m.*), սափիրայ ([illegible])
Rubis (*m.*) սուտակ ([illegible])
Topaze (*f.*), տպազիոն ([illegible])
Améthyste, մեղեսիկ ([illegible])
Émeraude, զմրուխտ ([illegible])
Grenat (*m.*), կարկեհան ([illegible])
Turquoise (*f.*), պերոզակ ([illegible])
Appareil, գործի

---

(1) Հնչուն hը (*h* aspirée) աստղանիշով (astérisque) նշանակուած է։

Éclairage, լուսաւորութիւն
Lampe (*f.*), կանթեղ
Bougie (*f.*), մոմ
Chandelle (*f.*), ճրագ
Chandelier (*m.*), աշտանակ
Quinquet (*m.*), արդի գործածուած կանթեղը
Lanterne (*f.*), լապտեր
Racine (*f.*), արմատ
Tige (*f.*), tronc (*m.*), բուն, կոճղ
Mousse (*f.*), մամուռ
Fougère (*f.*), պտեր
Position, դիրք
Commerce, վաճառականութիւն
Monument, շէնք
Curiosité, հետաքրքրաշարժ, չքնաղ բան, շէնք
Faubourg (ֆօպուռ), արուարձան

Ռումանիա, (la) Roumanie
Սերպիա, (la) Serbie
Աւստրիա-Հունգարիա (l') Autriche-Hongrie
Արեւմուտք, ouest (ուէսթ)
Գարատաղ, Monténégro (*m.*)
Ադրիական, Adriatique
Հարաւ, sud (սիւտ)
Յունաստան, Grèce (*f.*)
Արշիպեղագոս, Archipel
Չանաք քալէ, les Dardanelles
Մարմարա, la mer de Marmara
Վոսփոր, le Bosphore
Արեւելք, est (էսթ)
Պարսկաստան, Perse (*f.*)
Կովկասիա, Caucasie (*f.*)
Արաբիա, Arabie
Միջերկրական, la Méditerranée

Հանքային, minéral
Անատօլու, Anatolie
Գետնածուխ, *houille (*f.*)
Մարմարիոն, marbre (*m.*)
Աղուճակ, sel gemme
Քարձէթ, pétrole
Նաֆթ, naphte
Բորակ, salpêtre
Կապար, plomb
Պղինձ, cuivre
Իզմիր, Smyrne
Ծովափրփուր, écume de mer
Եւայլն, et cætera (էթ սէթէրա. համառօտ կերպով կը գրուի etc.)
Բարեբեր, fertile
Ի բաց առեալ, excepté
Պալքան լեռներ, les Balkans
Մակեդոնիա, Macédoine (*f.*)
Մայրի, pin (*m.*)
Կաղնի, chêne (*m.*)
Բեկոն, *hêtre (*m.*)
Նարինջենի, oranger (*m.*)
Նռնենի, grenadier (*m.*
Թզենի, figuier (*m.*)
Ձիթենի, olivier (*m.*)
Զկեռի, néflier (*m.*)
Եղրեւանի, lilas (*m.*)
Յասմիկ, jasmin (*m.*)
Տորոն, garance (*f.*)
Խաշխաշ, pavot (*m.*)
Բրինձ, riz (*m.*)
Կանեփ, chanvre (*m.*)
Ծխախոտ, tabac (թապա. *m.*)

VII

Parcourir, պտըտիլ
Professeur, ուսուցիչ
Distingué, նշանաւոր
Canal, ջրանցք
Servante, սպասուհի
Intéressant, հոգածութեան արժանի
Détruire, փլցնել
Admirer, սքանչանալ (հեզնութեամբ)
Ordonnance, դեղագիր
Pharmacien, դեղագործ
Art, արուեստ
Quantité, քանակութիւն
Médicinal, բժշկական
Valoir mieux նախապատիւ ըլլալ
Blessé, վիրաւորեալ
Chirurgien, վիրաբոյժ
Arracher, քաշել
Poser, դնել
Vétérinaire, անասնաբոյժ
Convalescence, ապաքինութիւն
Façon, ձեւ, կերպ
Se servir de . . . գործածել
Cordialement, սրտանց
Dévoué, անձնուէր
Affectueux, սիրալիր
Salutation, բարեւ
Tout à toi, քոյդ ի սրտէ
A bientôt, քիչ ատենէն նորէն կը տեսնուինք

Սկիւտար, Scutari
Բժիշկ, docteur
Ինձմէ զատ մէկը չկայ { il n'y a que moi, il n'y a personne excepté moi

Խնամել, soigner
Յուսահատած, désespéré
Դեղ, médicament
Երաժշտութիւն, musique
Պարագայ, circonstance (*f.*)
Պաշտեցեալ, adoré
Քաջալերել, encourager
Ուսուցանել, enseigner
Վարազահաւ, condor (*m.*)
Այտ, joue (*f.*)
Աղուամազ, duvet (*m.*)
Հաւանութիւն, approbation (*f.*)
Վեհոգի, généreux
Հաճոյակատար, complaisant
Ապերախտ, ingrat

VIII

Progrès, յառաջդիմութիւն
Regretter, ցաւիլ
Il importe que, հարկ է որ
Il convient que, պատշաճ է որ
Certain, վստահ
Étudier, սերտել
En attendant que, մինչեւ որ [որ
En կամ au cas que, այն պարագային
Bien que, ոչ միայն չը . . . , այլեւ
A moins que, եթէ չը
Hors que, ի բաց առեալ՝ եթէ
Pour peu que, եթէ քիչ մը
Quoique, encore que, bien que, [Թէեւ
Quoi que, ինչ որ ալ
Pourvu que, միայն թէ, բաւական է որ
Soit que . . . , soit que . . . թէ . . . թէ . . .

Avoir peine, դժուարութիւն կրել, հազիւ հազ . . .
Parvenir, բարձրանալ
Se faire gloire, փառք սեպել
Homme de bien, բարի մարդ
Moine, աբեղայ
Être dans l'erreur, սխալիլ
Rendre justice, իրաւունքը տեղը
Surpris, զարմացած [տանիլ
Charmé, շատ ուրախ
Douter, կասկածիլ
Secours, օգնութիւն
Minet, փիսիկ
Gronder, յանդիմանել
Outrager, նախատել
Distinguer, որոշել, զատել
Treille, արիշ (թամալը) [պելիք
Liqueurs spiritueuses, ոգելից ըմ-
Abuser de . . . չարաչար գործածել
Faire usage de . . . գործածել
Laideur, տգեղութիւն
Ivrognerie, գինովութիւն
A la diable, վարկպարազի
Inscrire, արձանագրել
Absent, բացակայ
Dire, ասացուած
Quant à . . . մասին
Disgrâce, երեսընկեցութիւն
Beau-père, պարոն տատ. — աներ.
Petit-fils, թոռն [— հօրու
Gendre, փեսայ
Bru, հարս
Beau-fils, խորթ զաւակ. — փեսայ
Embonpoint, գիրութիւն
Également, նոյնպէս
Joufflu, մեծայտ, թշեղ
Supprimer, ջնջել
Faire ressortir, ի վեր հանել

Ալքոլաւոր ըմպելիք, boisson alcoo-
Օղի, eau-de-vie [lique
Թունաւորել, empoisonner

IX

Cammander, ordonner, հրամայել
Décider, որոշում տալ
Supposer, ենթադրել
La plupart, մեծագոյն մասը
Finir par . . . վերջ ի վերջոյ . . .
Faire fortune, հարստանալ
Servez-vous, հրամեցէք (ճաշի ատեն)
Tranche, շերտ
Pâté, միսով լեցուած կարկանդակ
Morue, ձողաձուկ
A contre-cœur, չուզելով
Les environs, շրջակայքը
Chaire, ամպիոն
Paroissien, ժուխ
Suivant, հետեւեալ
Sein, ծոց
Conserver, պահել
Chère, կերուխում
Apposer, դնել (ստորագրութիւն)
Seing, ստորագրութիւն
Présumer de . . . մեծամտել
Propre, յատուկ
Évangile, Աւետարան
Prompt, յօժար
Reins, մէջք
Ceindre, պնդել, կապել (մէջքը)

Պաշար, provision
Խմբագիր, rédacteur
Զուիցերիա, Suisse (f.

X

Égoïsme, անձնասիրութիւն
Cataplasme, ծեփելիք դեղ
Chasse-mouche, ճանճվան
Épice, համեմանք
Malice, չարամտութիւն
Rage, կատաղութիւն
Envelopper, պատել
Gosier, կոկորդ
Mie de pain, հացի փոր
Enthousiasme, ցնծութիւն
Magnétisme, մագնիսականութիւն
Propriété, յատկութիւն
Aimant, մագնիս
Attirer, իրեն քաշել
Rapporter, վերագրել
Sordide, զազիր
Immodéré, անչափ
Chétif, ողորմելի
Auxiliaire, օժանդակ
Commissionnaire, յանձնակատար. — բեռնակիր
Légataire, հրիտակատար
Porte-monnaie, դրամապանակ
Fermoir, ճարմանդ
Portefeuille, թղթապանակ
Cure-dent, քչփորիկ
Instrument, գործի
Curer, մաքրել
Malséant, անվայել
En public, հրապարակաւ
Coiffure, գլխանոց
Entourer, պատել
Comparaître (դատարան) ելնել
Tribunal, դատարան

Bijoutier, գոհարավաճառ
Marauder, պտուղ գողնալ (յուրի տղայք)
Fidélité (f.), հաւատարմութիւն
Prendre en faute, յանցանքը գործած ատեն բռնել մէկը
Traiter, վարուիլ
Infliger, տալ (պատիժ)
Subir, կրել (պատիժ, քննութիւն)
Faire le gros dos, կռնակը տնկել (կատու)
Faire patte de velours, թաւիշ թաթիկ ընել (կատու)
Se tenir, նստիլ
Bossu, կուզ
Palper, շօշափել
Manche, կոթ. — թեզանիք
Poêle, ջերմոց. — տապակ
Vase, աման. — տիղմ
Porcelaine, ճենապակի
Étang, ձկնոց, լճակ
Livre, գիրք. — լիպրա (1/2 քիլօկրամ)
Pendule, ճօճանակ. — ճօճանակաւոր ժամացոյց
Régler, շտկել (ժամը եւլն.)
Apprécier, հասկնալ, գնահատել
Tendre, կարկառել, երկնցնել
S'apprêter, պատրաստուիլ
Priver, զրկել
Manchot, ձեռնատ, փեցի
Cruche, սափոր
Canevas, ծրագիր
Développer, ընդլայնել
Seigneur, իշխան
Achat, գնում
Venir de . . . դեռ նոր . . .
Sable, աւազ

Fin, բարակ
Plonger, խոթել
Procédé, հնարք

Դատաստան, jugement (*m.*)
Արատ, tache (*f.*)
Վրան, tente (*f.*)
Փոշի, poudre
Արդ, or
Սոսկացած, effrayé (de . . .)

XI

Labeur, աշխատութիւն
Avidité, անյագութիւն, ընչաքաղցութիւն
Traité, դաշնագրութիւն. — ճառ
Terminaison, վերջաւորութիւն
Opération, գործողութիւն
Arithmétique, թուաբանութիւն
Addition (թօբլամա), յաւելում
Soustraction, բարձում
Multiplication, բազմապատկութիւն
Division, բաժանում
Cargaison, նաւու բեռ
Jouir de . . . վայելել
Vivacité, ուժգնութիւն
Compassion, կարեկցութիւն
Exciter, գրգռել
Châtaigneraie, մաշկամրգուտ
Émoucher, ճանճերը քշել
Haie, ցանկ (չիթ)
Paix, խաղաղութիւն
Croup, ջաքլորախեղդ (քուշ փալազը)
Rongeur, կրծող
Fourmi, մրջիւն

Majestueux, վեհաշուք
Peau (*f.*), մորթ
Épouser, se marier, ամուսնանալ
Branler, շարժիլ
Se redresser, տնկուիլ
Quartier, թաղ
Veiller, հսկել, արթուն մնալ
Pièce, սենեակ
Dortoir, ննջարան (դպրոցի)
Potion dormitive, քնաբեր դեղըմպելի
Détester, գարշիլ
Battre la semelle, ներբաններն իրարու զարնել՝ տաքնալու համար
Engelure, ձմեռնակ
Incommode, տաղտկալի, անախորժ
Claquer des dents, ակռաները իրարու զարնուիլ
Rouler, գլորիլ
Somme, գումար. — քուն
Mémoire, յիշողութիւն. — ծախուց հաշիւ
Vérifier, ստուգել, ճշգրտել
Tour, ճախարակ (նէօպէթ).—աշտարակ
Office, պաշտօն. — մառան
Divin, աստուածային
Aménagé, աղէկ համբարուած
Aubaine, անակնկալ շահ
Dévaliser, կողոպտել
Conclusion, հետեւութիւն
Louis, լուդուիկ (քսան ֆրանքնոց ոսկեդրամ)
Empocher, գրպանել
Air, երեւոյթ
Ne souffle plus, ալ ձայն չհաներ, բան մը չըսեր
Taillis, անտառ (հատանելի)
Immobile, անշարժ

Թոքախտաւոր, poitrinaire
Իրաւունք, droit

XII

S'envoler, փախչիլ
S'attaquer à qqn. մէկուն հետ զարնուիլ
Se refuser à, չուզել, յանձն չառնել
Soupçonneux, կասկածոտ
Expérience, փորձառութիւն
Gens d'épée զինուորականք
Gens de robe, դատաւորք
Gens de lettres, գրագէտք
Accord, համաձայնութիւն
S'accomoder, յարմարիլ
Infirme, հիւանդոտ
Gagner sa vie, ապրուստը շահիլ
Induire en erreur, սխալեցնել
Ascension, ելք
Situation, դիրք
Verjus, ագոխ
Envahir, պաշարել, բռնանալ
Souverain, վեհապետ
Czar, ցար (Ռուսիոյ կայսր)
Schah (շա), շահ (Թագաւոր Պարսից)
Mikado, իշխան (Ճարոնիոյ)
Bain, բաղնիք
Se chausser, տրեխաւորիլ
Sabot, փայտեղէն սանդալ (նալըն)
Suite, շարք
Traîner, քաշել
Bagage, կահ կարասիք
Déposer, իջեցնել, պարպել
Compartiment fumeur, խորշ՝ ուր ներելի է ծխել

Montant, զառիվեր. — բուն (շարժական սանդուղի երկու կողմի փայտերը)
Échelle, շարժական սանդուղ
Plier, ծռել
Pliant, ծալածոյ աթոռ
En toute hâte, արտօրանօք
Courant, հոսանք
En arrière, ետ ետ
Revenant, հոգեգէշ
But, նպատակ
Manquer, փախցնել
Frapper, ուշադրութիւն գրաւել
Parcours, ճամբայ

Պրուսա, Brousse
Յիշատակարան, monument (*m.*)
Մզկիթ, mosquée (*f.*)
Դամբան, tombeau (*m.*)
Վաճառականական, commercial
Կեդրոն, centre (*m.*)
Մշակութիւն, culture (*f.*)
Բանդակ, confiture (*f.*)
Արտածել, exporter
Հանքային ջուր, eau minérale
Բաղնիք, établissement (*m.*) balnéaire
Կազմակերպել, organiser
Յարմարիլ, convenir
Մանաւանդ, surtout
Յօդացաւ, affection rhumatismale
Կցել, relier
Փիւնիկեցի, Phénicien
Ժուժկալել, s'abstenir
Պահել (ծածկել), cacher

XIII

S'imaginer, երեւակայել
Nuire, վնասել
Se complaire, հաճոյք զգալ. — պանծալ
Se déplaire, դժկամակիլ, չսիրել
S'arroger, յինքն կորզել
Droit, իրաւունք
Exorbitant, տարապայման
Plaisant, զուարճալի, հաճոյական
Curieux, հետաքրքրաշարժ
Glissant, սահուն, լպիրծ
Être surpris, բռնուիլ (անձրեւէ, եւայլն)
Maigre, նիհար, անճարպ
Maigrir, նիհարնալ, նիհարցնել
Rengraisser, նորէն գիրնալ
Rôti, խորոված միս
Graisse, ճարպ
Courir le risque de . . . վտանգին մէջ ըլլալ
A l'égard de . . . նկատմամբ, հանդէպ
Arche, տապան
Noé, Նոյ
Faîte, կատար, գագաթ
Parvenu, չտես
Reçu, ընկալագիր
Retenir, վար դնել
Retenue, արգելան (դպրոցական պատիժ)
Peser, կշռել
Découvrir, բանալ. — գտնել
Prise, պտղունց
Tabatière, ընչադեղոց
Vendre à la criée, աճուրդով ծախել
Lièvre, նապաստակ

Rôle, դեր
S'y prendre, վարուիլ
Se renverser, կռնակի վրայ պառկիլ
Fauteuil, թիկնաթոռ
Faire mine, կերպարանել, ձեւացնել
Pourboire, ձեռնաձիր
Dialogué, խօսակցութեան ձեւով
Plainte, ողբ
Au voleur, գո՛ղ կայ, գողը բռնեցէք
Meurtrier, մարդասպան
Coquin, ստահակ, խաբեբայ
Ignorer, անգիտանալ
Priver, զրկել
N'en pouvoir plus, չկարենալ տոկալ
Se mourir, մեռնելու վրայ ըլլալ
Enterrer, թաղել
Ressusciter, ողջնցնել
Se mettre à . . . սկսիլ
Potence, կախաղան
Bourreau, դահիճ
Brocard, խոցոտիչ խօսքեր
A votre sujet, ձեր մասին
Ravi, շատ ուրախ
Conte, առասպել
Lésine, կծծութիւն
Imprimer, տպագրել
Almanach, օրացոյց
Particulier, յատուկ, մասնաւոր
Quatre-temps, չորս եղանակներու ծոմ (կաթոլիկներու մէջ)
Vigile, նախատօնակ
Profiter, օգուտ քաղել
Jeûne, ծոմ
Votre monde, ձեր մարդիկը, սպասաւորները
Valet, սպասաւոր
Assigner, դատի հրաւիրել

Gigot, բարձ ([illegible])
Cocher, կառավար
Obscurité, մթութիւն
Fable, առակ
Risée, ծաղր, ծանակ

Անձաւ, grotte (*f.*)
Կուշտ, flanc (*m.*)
Հօտ, troupeau (*m.*)
Տխեղծ, chétif
Նուիրել, offrir
Նուիրել (խնամք), consacrer
Անմատչելի, inaccessible
Խնայող, économe
Խնայողութիւն, économie
Ուղղել, adresser
Ապահովել, assurer
Եկամուտ, rente (*f.*)
Նաւավար, batelier
Մօտալուտ, imminent
Գառազեղ, loge (*f.*)
Գերազանցել, surpasser
Լուրջ, sérieux
Հակամիտութիւն, penchant
Գձուձ, bas, vil, abject
Տանիլ, porter
Տանիլ (առաջնորդել), conduire

XIV

Plus . . . plus, որչափ . . . այնքան աւելի . . .
Bétail, պաճար
Oeil-de-bœuf, բոլորշի պատուհան
Ail, սխտոր
Empeser, շոհել
Empois, շոհ
Amidon, նշաստակ
Savetier, կարուակ
Guéridon, ջահակալ
Commode, հեշտդարան
Crédence, սեղան՝ որուն վրայ կը դնեն գաւաթները, անօթները, եւլն.
Rire à gorge déployée, կոկորդալի խնդալ

Արդուկ, fer à repasser
Արդկում, repassage
Արդկել, repasser
Ճերմակեղէն, linge
Կարկտել, raccomoder
Դիզել, disposer en tas
Յաջորդ օրը, le lendemain
Ծալք, pli (*m.*)
Քուրջ, chiffon (*m.*)
Փորձել, essayer
Սէր, affection
Քաջալերել, encourager
Գիտելիք, connaissances (*f.*)
Անճարպ, maigre

XV

Distance, հեռաւորութիւն
Bonhomme, պարզամիտ
Gentilhomme, ազնուական
Arc-en-ciel, ծիրանի գօտի
Timbre-poste, թղթադրոշմ
Exiger, պահանջել
Météore, օդերեւոյթ
Débit, վաճառում
Morte-saison, անշահաբեր ժամանակ

Mammifère, կաթնասուն
Nocturne, գիշերաթռիչ
Aile, թեւ
Membraneux, թաղանթային
Ressembler, նմանիլ
Cognée, կացին
Subsister, ապրիլ
Gagne-pain, օրապահիկը շահեցնող
  գործի [դուրս
En sus de . . . աւելի քան . . . ,
Prix convenu, սակարկուած գին
Propos, սնոտի խօսքեր
Public, հասարակութիւն, ժողովուրդ
Qu'en-dira-t-on, ժողովուրդի խօսք.
  կարծիք
Tire-bouchon, խցահան գործի
Déboucher, բանալ, խիցը հանել
Avis, ազդարարութիւն
Nomination, անուանումն, կար-
  գումն (պաշտօն)
Notifier, ծանուցանել (պաշտօնա-
Parcourir, աչքէ անցնել [պէս)
Article de tête, գլխաւոր յօդուած
Collaborateur, աշխատակից
Facteur, նամակաբաշխ
Lettre chargée, արժանագրուած
  նամակ
Avoir toute la peine du monde à . . . } մեծ դժ-ուարու-
  թիւններով (ընել բան մը)
Déchiffrer, քակել, հանել, կարդալ
  (գէշ գիրը)
Griffonnage, գէշ, անընթեռնլի գիր
Accuser réception, ստացած ըլլալը
  իմացնել
Missive, նամակ
Levée, թղթաժողով (նամակատու-
  փին մէջէն նամակները ժողվել)
Colporter, ébruiter,
Corner, trompeter une nou-
Crier sur les toits [velle } լուր մը տա-
  րածել, հրապարակել
Le bruit court que . . . զրոյց կը
  պտըտի թէ . . . [պէս
Suspendre, դադրեցնել (առժամա-
On dit, զրոյց, տարաձայնութիւն
Comme dit l'autre, ինչպէս կ'ըսէ
  առածը
Il faut attendre le boiteux } պէտք է սպա-սել որ լուրը
Échouer, չաջողիլ [ստուգուի
Couronner, պսակել
Il est né coiffé, il est le fils de la poule blanche } բաղդա-ւոր ծնած է
Féliciter, շնորհաւորել

Անպաշտօնական, officieux
Յաղթանակ, triomphe (*m.*)
Հաստատել, confirmer
Ապացոյց, preuve (*f.*)
Զարթուցիչ ժամացոյց, réveille-ma-
Յայգածաղիկ, belle-de-nuit [tin
Դեղթափ, contrepoison
Ամոքել, atténuer
Ազդեցութիւն, effet
Բարբանջք, sornette
Հրաշակերտ, chef-d'œuvre (ձ. *m.*)
Ամարանոց, maison de campagne,
Մուրհակ, acte [villa
Պաշտօնեայ, employé
Կամուրջ, pont (*m.*)
Շփացնել, gâter

XVI

Promouvoir, պաշտօնը, աստիճանը
  բարձրացնել
Se barbouiller, երեսը աղտոտել
Quittance, ընկալագիր
Applaudir, ծափահարել
Valoir la peine, յոգնութիւնը արժել
Pal, ցից
Oiseau-mouche, թռչնաճանճ
Ciel-de-lit, անկողնի ձեղուն
Abat-jour, լուսամփոփ
Oeil-de-serpent, օձակն
Héroïne, դիւցազնուհի
Taureau, ցուլ
Impératrice, կայսրուհի
Couturière, tailleuse, դերձակուհի
Introduire, մտցնել, *n.* introduction
Résultat, արդիւնք
Exhaler, բուրել, *n.* exhalaison
Omettre, զանց առնել, *n.* omission
Digérer, մարսել, *n.* digestion
Blancheur, ճերմկութիւն
Tiédeur, գաղջութիւն
Actualité, այժմէութիւն
Authenticité, վաւերականութիւն
Porosité, ծակոտկէնութիւն
Pommeraie, խնձորուտ
Menotte, ձեռիկ
Turbulence, անհանդարտութիւն
Teinte, գոյն
Doré, ոսկեփայլ
Vendange, այգեկութք
Grappe, ողկոյզ
Presser, ճնշել
Moût, քաղցու (ձէթ)
Faire la moue, շրթունքը ծռկտել
Tremper, թրջել

XVII

Bienfaisance, բարեգործութիւն
Farine, ալիւր
Marron, մեծ շագանակ (Պ… [illegible])
Verbalement, բերանացի
Constituer, կազմել
Diction, կարդացուած, ասացուած
Indicible, անասելի, անճառ
Mentionner, յիշել
Susdit, վերոյիշեալ
D'avance, առաջուց
Affirmer, հաստատել
Au fur et à mesure, հետզհետէ
Véridique, ճշմարտախօս
Aquatique, ջրային
Fontaine, աղբիւր
Robinet (*m.*), ծորակ
S'élancer, խոյանալ
Jaillir, ցայտել
Brasero, կրակարան
Étincelle, կայծ
Un bec (de gaz), պատրուգակալ
Détremper, թրջել, կակուղցնել ջու-
Baromètre, ծանրաչափ [րի մէջ
Bêcher, բահել
Ondée, թօն
Giboulée, յանկարծական եւ վաղ-
  զանցուկ անձրեւ
Précepte, պատուէր

խօսակցութիւն, dialogue

Մարել, éteindre
Հրդեհ, incendie
Փոխանակ, au lieu de . . .
Թթուածին, oxygène
Ջրածին, hydrogène
Այրելի, combustible
Արդ (ուրեմն), or
Տարբաղադրել, décomposer
Կաթիլ, goutte
Դարբնոց, forge (*f.*)
Հրդեհի ջրհան, pompe (*f.*) à incendie
Արձակել, lancer
Թափանցել, pénétrer
Դիմել, s'adresser
Պատճառ, cause (*f.*)
Անարդարութիւն, injustice (*f.*)
Յանցաւոր, coupable
Ամբաստանել, accuser
Շնորհել, accorder
Սկահակ, tasse (*f.*)
Հողմաղացք, moulin (*m.*) à vent
Սոխ, oignon (օՋԷօՋ)
Խոտ, foin
Ապրանք, marchandise
Հազար, laitue romaine
Աղցան, salade (*f.*)

XVIII

Spectateur, հանդիսատես
Avarier, վնասել
Expédier, ղրկել
Catalogue, ցուցակ
S'adjoindre (ընկեր) առնել
Associé, ընկեր
Exercer, ի գործ դնել
Profession, արհեստ
Échantillon, տոգին, նմոյշ
Référence, տեղեկութիւն (վարքին վրայ)
Il est gêné, նեղն է
Banquier, սեղանաւոր
Raisonnable, modéré, չափաւոր (գին)
Avantageux, շահաւոր
Proposition, առաջարկ
Accepter, ընդունիլ

Զեղչ, escompte (*m.*)
Յանձնարարութիւն, commande (*f.*)
Հետեւաբար, par conséquent, et partant
Պուրակ, bocage, bosquet

XIX

Obstacle, խոչընդոտ
Castor, կուղբ
Ambassadeur, դեսպան
Diffamer, անուանարկել
Buisson, մացառ
Vanter, գովել
Déprécier, տժգնել, վար զարնել
Se régénérer, նորէն բուսնիլ
Remords, խղճի խայթ
Ambition, փառասիրութիւն
Préfet, գաւառապետ (Ֆրանսայի մէջ)
Département, գաւառ (Ֆրանսայի մէջ)
Approbation, հաւանութիւն
Candeur միամտութիւն
Innocence, անմեղութիւն
Dupe, խաբուած
Glace, մեծ հայելի
Cataracte, ջրվէժ

Isthme, պարանոց
Pyramide, բուրգ
Oasis (վահէ), ովասիս
Lagune, սակաւանիստ ծովակ
Glacier, սառնակոյտ (լեռներու վրայ)
Fidèle, հաւատացեալ
Exercice, հրահանգ (կրօնից)
Religion, կրօնք
Ministre, պաշտօնեայ
Populeux, բազմամարդ
Faubourien, արուարձական
En gros, մեծաքանակ
En détail, փոքրաքանակ
Déteindre, գոյնը նետել
Origine, ծագում
Végétal, բուսական
Gaude, ալաժահրի (բոյս. ՄԷՀՐԷ)
Indigo, լեղակ (ՉԻՎԻՏ)
Orcanette, խարի (բոյս, ՀԱՎԱ ՃԷՎԱ ԳԷՕՔԷ)
Orseille, ռոկեղ (բոյս)
Sommaire, համառօտ
Texte, բնագիր

Ադրիանուպոլիս, Andrinople, Andrianople
Սելանիկ, Salonique
Բացառիկ, exceptionnel
Կարեւորութիւն, importance (*f.*)
Վաճառականական, commercial
Զինուորական, militaire
Ներկոց, teinturerie
Մթերանոց, dépôt (*m.*)
Ծոց, golfe (*m.*)
Խորը, au fond de . . .
Ազգ, nation (*f.*)
Հիւպատոս, consul
Կանեփ, chanvre (*m.*)
Հունտ, graine (*f.*)
Վուշ, lin (*m.*)
Մանարան, filature

XX

Spécial, մասնաւոր
Rempailler, (աթոռը) յարդով հիւսել
Rembourrer, մազով լեցնել (թիկնաթոռ, եւլն.)
Moucher, ճրագին քիթը առնել
Repasser, affûter, սրել
Rincer, ցօղուել
Mastiquer, փակցնել
Crépir, ծեփել
Ressemeler (գուլպային, կօշիկին ներբանը նորոգել)
Rapiécer, ravauder, կարկտել
Collerette, տեսակ մը օձիք (կանանց)
Carder, գզել
Ourler, խծպել
Enfiler, թել անցնել
Éplucher, ստըկել
Égrener, հատիկ հատիկ ընել
Groseille, հաղարջ
Écarquiller, բանալ (աչք, սրունք)
Empaqueter, ծրարել
•Hardes, ձորձմոյկ
Attiser, հրահրել
Forer, փորել (հոր)
Acception, առում, իմաստ
Conforme, համաձայն
Exact, ճիշդ
S'adapter, պատշաճիլ
A son tour, ինքն ալ

Prouver, ապացուցանել
Susceptible, ընդունակ, ենԹակայ
Lever le plan, յատակագիծը հանել
Debout, ոտքի վրայ կեցած
Se tenir en chien de fusil, կծկտիլ
*Hausser, բարձրացնել
*Hanche, զիստ [ճելով
Les bras ballants, բազուկները ճօ-
Les bras croisés, Թեւերը խաչաձեւ
Inculte, անմշակ [ծալլած
En friche, խոպան
Célibataire, garçon, ամուրի
Vendre, céder au prix coûtant, արժէգինով ծախել
Ambulant, շրջուն
Comptant, կանխիկ
A crédit, ապառիկ
Étrenner, առաջին անգամ գնել (էթրէնէ)
Cour, արքունիք
Tracas, ժխոր
Asile, օԹեւան
Bien achalandé, շատ յաճախորդ ու-
Tourmenter, տանջել [նեցող
Lorgner, աչք տնկել
Enclos, ցանկապատ
Renoncer, հրաժարիլ
Rétrécir, նեղցնել
Masquer, ծածկել
Avenue, ճանապարհ
Bâtiment, շէնք
Intendant, վերակացու
Du tout, բնաւ
Entendre, ուզել, պահանջել
Prendre garde, զգուշանալ, միտ
Refus, մերժում [դնել
Effronté, անպատկառ

Scandale, գայԹակղուԹիւն
Mander, կանչել, բերել տալ
S'obstiner, persister, յամառիլ
Têtu, entêté, յամառ
Ducat, տեսակ մը ոսկեդրամ, 5, 6, 10 եւ 12 ֆրանք արժողուԹեամբ
Malaisément, դժուարաւ
Résister, դէմ դնել
Humeur, բարկուԹիւն
Par l'humeur emporté, զայրացած
Parbleu! բմբէ
Engager, յորդորել
Monarque, Թագաւոր
Caprice, քմահաճոյք
Courtisan, պալատական
Réplique, պատասխան

ԱրդարամտուԹիւն, intégrité
Խալիֆա, kalife (m.)
Գահիրէ, Le Caire
Տեղակալ, lieutenant
Բարկանալ, s'irriter
Կալուած, propriété (f.)
Արժէք, valeur (f.)
Գետին, terrain (m.)
ԺառանգուԹիւն, héritage
Երդուընցնել, faire jurer
Պատգամաւոր, messager
Կարծիք, avis
Պատահմամբ, par hasard
Թաթխել, tremper
Գօտի, ceinture
Ոսկրոտի, ossements
Ճերմկնալ, blanchir
Շեղ, oblique
Գիծ, ligne
Գծել, tracer
Իմ կողմանէ, de ma part

Կառավարիչ, gouverneur
Իմաստ, sens
Գոչել, s'écrier
ՃշմարտուԹիւն, vérité (f.)
ԽարդախուԹիւն, fraude (f.)
ԵրախտագիտուԹիւն, reconnaissan-
Տգէտ, ignorant [ce (f.)
Վհուկ, sorcier
ՏպագրուԹիւն, typographie (f.)
Կուտենպերկ, Gutenberg
Գիւտ, invention

XXI

Blouse, սուկան (գործաւորի զգեստ)
Veste, ներքնակ
Coquet, պչրասէր
Ras, մօտ զերծուած
Pareil, նման
Bellot, սիրուն
Profès, ուխտեալ
Révélateur, երեւան հանող
Bref, կարճ
Hébreu, եբրայական
Air, եղանակ (երգի)
Populariser, ժողովրդականացնել
Naval, ծովային
Écho, արձագանգ
Final, վերջին
Son, շեշտ, ձայն
Colonial, գաղԹականական
Amical, բարեկամական
Ombreux, հովանուտ
Méridional, հարաւային
Contrée, նահանգ
Muscle (m.), դնդեր

Frontal, ճակատային
Dorsal, Թիկնային
Cérébral, ուղեղային
Édenté, ատամնազուրկ
Pluvial, անձրեւային
Pluvieux, անձրեւոտ
Cutané, մորԹային
Prescription, հրաման, պատուէր
Légal, օրինական
Spirituel, մտացի
Cérémonie (f.), արարողուԹիւն
Nuptial, հարսանեկան
Quotidien, հանապազօրեայ
Félin, կատուական
Race, ցեղ
Ivresse, գինովուԹիւն
Tintement, հնչիւն
Taverne, cabaret, գինետուն
Tablier, գոգնոց
Décoration, շքանշան
Traits, դիմագիծ
S'enluminer, կարմրնալ
Flotter, ծփալ
Avide, անյագ [խմել
Porter un toast, մէկուն կենացը
Brutal, անասնական, տմարդի
Insouciance, անհոգուԹիւն
Plus de prévisions, ոչ եւս գուշա-կուԹիւններ, յառաջատեսուԹիւններ
Pétiller, եռալ
Mousse, փրփուր
Franchir, կտրել անցնիլ
Tâche, գործ, սակ
Extase, հիացում
Entrecouper, ընդհատել
Rêve, երազ
Retentir, Թնդալ

Grenier, վերնայարկ
Désolé, անապատացեալ, Թախծեալ
Foyer, տուն
Canin, շնական
Péché, մեղք
En flagrant délit, յանցանքը գործուած պահուն
Tirer les vers du nez à qqn, մէկուն բերնէն խօսք առնել
Gerçure, ճեղքուած
Hygiénique, առողջապահիկ
Vieux style, հին տումար
Quel quantième du mois avons-nous? { ամսուն քանի՞ն է
Faire la sourde oreille, սուտ՝ խուլ ըլլալ
Funeste, աղիտաբեր
Poison, Թոյն
Dégoût, պժգանք
Le jour de paye, վարձքի վճարման օր
Treille, արիշ
Vider, պարպել
De guingois, ծուռ
Regagner, դառնալ
Geste, շարժում (մարմնոյ)
Vlan, բա՛ղ
Choir, իյնալ
Lors, այն ատեն

Ցանցառ, clairsemé
Խաթարեալ, délabré
Ապաստանարան, refuge
Որջ, repaire (*m.*)
Փտիլ, pourrir
Ցնցոտաւոր, déguenillé
Ապականել, corrompre
Վարանիլ, hésiter à . . .
Կորանք, humiliation

Թօթուել, secouer
Արծաթադրամ, pièce d'argent
Ձեւացնել, affecter de . . .
Վիրաւորել, blesser
Տրամաբանել, raisonner
Քաղել (տեղեկութիւն), puiser, recueillir
Նշան (ծափահարութեան, եւլն), signal (*m.*)
Թողուլ (պաշտօն, եւլն), quitter

XXII

Lieue, փարսախ
Barrière, փակոց
Unité, միութիւն
Unipersonnel, միադէմ
Duel, մենամարտ
Quintupler (քէ-էնթիւ-փլէ), հնգապատկել
Semestre, վեց ամիս
Huitaine, ութ օր
Grosse, տասներկու երկվեցեակ
Centenaire, հարիւրամեայ
Au cœur de l'hiver, ձմեռուան մէջտեղը
Chœur, դաս (եկեղեցւոյ մէջ)
Imprimer, տպագրել
Presse, մամուլ
Niveau, մակարդակ
Mécanicien, մեքենագործ
Trait, պատմութիւն
Frottement, շփում
Savonnette, կափարիչաւոր ժամացոյց
Remontoir, առանց բանալիի լարուող ժամացոյց
Réveil, զարթուցիչ ժամացոյց
S'aviser, մտաբերել

Ainsi de suite, այսպէս շարունակաբար
Se réconcilier, հաշտուիլ

Մեքենայ, machine (*f.*)
Պղինձ, cuivre (*m.*)
Պողպատ, acier (*m.*)
Կարծր, dur
Ծախք, dépense (*f.*)
Գլխատել, décapiter
Թափառիլ, errer
Աքսորել, exiler

XXIII

Boussole, կողմնացոյց
Frayeur, սարսափ
Surmonter, յաղթել
Crotter, ցեխոտել
Sollicitude, հոգածութիւն
Maternel, մայրական
Suppléer, փոխանորդել
Être tout yeux tout oreilles { աչք ու ականջ կտրած ըլլալ, մեծ ուշադրութեամբ մտիկ ընել, նայիլ
Protection, պաշտպանութիւն, կողմնակցութիւն
Compter, ապաւինել
Faire de son mieux, ձեռքէն եկածը ընել
Client, յաճախորդ
Sous peu, քիչ ատենէն
Être flatté, շատ ուրախ ըլլալ
Nos prix défient toute concurrence { մէկը չկրնար մրցիլ մեր գիներուն հետ
Défavorable, աննպաստ

Dépouiller le courrier, նամակները կարդալ
Faire le courrier, նամակ գրել
Par l'entremise de . . . միջոցաւ
Représentant, ներկայացուցիչ
Cela nous est égal, փոյթ չէ, ամէնը մէկ բան է
Coussin, բարձ
Fouetter, կոծել, ծեծել, զարնել
Bourdonner, դռնչիլ

Շղաշատեռ, tulle
Հակ, balle
Տեսակ, qualité
Հաստատել, confirmer
Ցարաբերութիւն, relation
Խոյս տալ, éviter (*v. t.*)
Առաջարկել, proposer de . . .
Իրաւարարութիւն, arbitrage
Ենթարկել, soumettre

XXIV

Lugubre, սգոյ, տխրական
Cortège, հանդէս
Carrière, ասպարէզ
Vivacité, ուժգնութիւն
Langueur, նուաղութիւն
Physionomie, դէմք
De la sorte, այսպէս
Statuaire, արձանագործութիւն
Perfection, կատարելութիւն
Atteindre, հասնիլ
Époque, դարագլուխ
Éruption, հրաշնչութիւն
Volcan, հրաբուխ
Accoutumer, վարժեցնել

Ferme, ագարակ
Se résigner, յանձն առնել
Dominant, տիրող, գլխաւոր
Différer, տարբերիլ
*Hérissé, ցցուած
Sol, հող
Médiocre, դուզնաքեայ
Clairvoyant (sur . . .), քաջատես
Prodigue (de . . .), շռայլ
Vous ne sauriez être trop reconnaissants } որչափ ալ շատ երախտապարտ ըլլաք նորէն քիչ է
Éducation, դաստիարակութիւն
Assidu auprès de qqn. ցանկորդեալ, միշտ մէկուն քով գտնուող
Assidu à qqch. մշտաջան
Précoce, կանխահաս
Stagnant (ստագնան), կայուն
Calcaire, կրային
Tinctorial, ներկագործական
Proverbial, առակի կարգ անցած
Lueur, լոյս, նշոյլ
Aube, արշալոյս
Orient, արեւելք
Animation, ոգեւորութիւն
Toilette, արդուզարդ
Coup d'œil, ակնարկ
Barboter, կտուցով ջուրը յուզել
Coque, խեճեպ
Cendre, մոխիր

XXV

Propre, յատկանիշ
Siège, աթոռ
Carré, ածու
Greffer, պատուաստել
Arrosoir, ցնցուղ
Date, Թուական
Rédiger, խմբագրել
Surmener, չարաչար յոգնեցնել
Imprudence, անխոհեմութիւն
Être en nage, քրտինք կտրած ըլլալ
A ce sujet, այս մասին

Առողջաբանութիւն, hygiène
Զովանալ, se rafraîchir
Ենթարկել, exposer
Ծխել, fumer
Ծուխ, fumée (*f.*)
Ատամնաւորութիւն, dentition
Եղծանել, compromettre
Յառաջ բերել (գրգռել), provoquer
Սրտի խառնուք, nausée
Աղետալի, désastreux
Թունաւորել, empoisonner
Անդամալուծել, paralyser
Բառնալ, enlever
Թքնել, cracher
Թուք; salive (*f.*)
Պարունակել, contenir
Անհրաժեշտ, indispensable
Զարգացում, développement
Անարժան, indigne (de . . .)
Ժողվել, amasser
Խստասիրտ, dur
Քաշուիլ, rétrécir
Խօսք հասկցնել, faire entendre rai- [son
Փակցնել, coller

XXVI

Rocher, ժայռ [ֆոնթէյն)
Veilleuse, լուսակալ (էօռբէ, լէմբ
Consommer, սպառել
Appréciable, զգալի
Legs, կտակ
Créance, պահանջք
Faire part, ծանուցանել
Décès, մահ
Reposer, հիմնուած ըլլալ
Solvabilité, վճարելու կարողութիւն
Établissement, հաստատութիւն, տուն
Émettre, հրապարակ հանել
Mark, Պրուսիական դրամ, արժէք 1 ֆր. 10 սանդ. [շիլլին
Couronne, անգղ. դրամ, արժէք 5
Pfennig, գերման. դրամ, արժէք $1 \frac{1}{4}$ սանդիմ
Florin, աւստրիական դրամ
Kreutzer, գերմ. դրամ. $1/60$ ֆլօրէն (ֆիօրին)
Livre sterling, անգղ. ոսկեդրամ
Schelling, անգղ. դրամ. $1/20$ սդերլին, $1/5$ քուռօն, $1/2$ ֆլօրէն, 12 բէնս. 1 ֆր. 25 սանդիմ
Penny, անգղ. դրամ. արժէք գրեթէ 10 սանդիմ
Farthing (ֆարթինկ), անգղ. դրամ. $1/960$ սդէրլին. $1/4$ բէննի, 2 սանդիմէն քիչ մը աւելի
Rouble, ռուսական դրամ. 3 ֆր. 92 սանդ. 3 ֆր. 81 սանդիմ եւ 1 ֆր. 13 սանդիմ արժողութեամբ
Kopeck, ռուսական դրամ $1/100$ ոսկի ռուպլի. գրեթէ 4 սանդիմ

Dollar, ամերիկեան դրամ 5 ֆր. 31 սանդ. եւ 5 ֆր. 19 սանդիմ արժողութեամբ

Տրտմիլ, S'attrister, se désoler
Հաղորդել, communiquer
Պարտապահանջ, créancier
Բանտարկել, emprisonner
Սպառնալ, menacer (de . . .)
Երկնաւոր, céleste
Հառաչ, sanglot, soupir
Ողբ, plainte
Հոգին փչել, expirer
Հաստարկղ, coffre-fort (*m.*)
Արժանաւոր, digne
Մեռելակառք, corbillard (*m.*)
Յուղարկաւորութիւն, funérailles, obsèques
Շուք, pompe (*f.*)
Երեւակայելի, imaginable
Հոյակապ, somptueux
Դամբարան, tombeau (*m.*)
Կառուցանել, élever
Տապանագիր, épitaphe (*f.*)
Ապագայ սերունդ, génération future
Ցուցակ, liste (*f.*)
Գլխաւոր բան, essentiel
Կտակ, testament (*m.*)
Կտակել, léguer
Սրիկայ, gamin
Կորսուէ, va-t'en!
Անզգամ, coquin
Յստակութիւն, clarté (*f.*)
Լկրշութիւն, insolence
Ճարպ, graisse (*f.*)
Հեղինակ, auteur
Շնչել, respirer

Գուռ, abreuvoir
Լուսանցք, marge
Ծանօթագրութիւն, annotation

XXVII

Précis, ճիշդ
Couramment, դիւրաւ, ջուրի պէս (կարդալ)
Distinctement, որոշ կերպով
Résumer, ամփոփել
Succinctement, համառօտ կերպով
Instamment, Թախանձագին
Carrément, բացէ՛ի բաց
Avouer, խոստովանիլ
Ingénument, միամտօրէն
Hermétiquement, ամրափակ
De travers, ծուռ ծուռ
A l'improviste, յանկարծուստ
A reculons, յետսերեւակի
De longue main, երկար ատենէ [ի վեր
En bloc, միահաղոյն
A la légère, Թեթեւամտութեամբ
A l'amiable, բարեկամաբար
A vau-l'eau, գետ ի վար
Trinquer, բաժակները ընդհարել
A la ronde, կարգաւ, մէկզմէկու ետեւէ
En vrac, խառն ի խուռն
La mer est grosse, moutonneuse, houleuse } ծովը յուզ-[կայ եալ է
Ouate, աղէկ տեսակ բամպակ, վաղ-
Article, ապրանք

Տրապիզոն, Trébizonde

Բերիա, Alep
Բանուկ, fréquenté
Անքոյթ, sûr
Տրապիզ, trapèze (m.)
Եփրատ, Euphrate
Գխտոր, noix de galle
Ջրմուղ, aqueduc (m.)

XXVIII

Appréhender, վախնալ
Redouter, շատ վախնալ
Se défier, կասկածիլ
Contester, ուրանալ
Désespérer, յուսահատիլ
Disconvenir, հակառակիլ, ուրանալ
Rembourser, վճարել
Effet, տոմսակ
En connaissance de cause, իբրեւ իրազէկ որ
Déloyal, ապօրէն
Clientèle, յաճախորդք
Chevalier d'industrie, խարդախ
Marchander, սակարկել
Surfaire, աւելի գին պահանջել
Carte, խորտկացուցակ
Rosbif, եզի միսի խորոված
Saignant, արիւնը վրան
Moutarde, մանանեխ
Tenir à qqch. բանի մը յարած ըլլալ

Ուլունք, perles fausses
Պատուական, honorée (f.)
Գործարանաւոր, organique

ՆԻՒԹԵՐՈՒՆ ՑԱՆԿԸ

(Թուանշանները էջերը կը ներկայացնեն)

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՅ

Սահմ. ներկայի գործածութիւն 12
Սահմ. անկատարի գործածութիւն 15
Անց. որոշեալի և անորոշի գործածութիւն 19
Անց. յառաջագոյնի և Սահմ. գերակատարի գործած. 24
Ապառնիի գործածութիւն 28
Թէականի գործածութիւն 33
Հրամայականի գործածութիւն 38
Ստորադասականի գործածութիւն . . . . . 43, 49—50
Ընդ. անցեալ . . . . . 53, 58, 65, 70, 76, 81—82
Շեշտուած խօսքեր 91
Բային համաձայնութիւնը տէր բայինն հետ 96, 101
Բային խնդիրները 106
Նախադասութիւն 7
Կիտադրութիւն 10

ՅՕԴ

Անորոշ յօդ 16, 20
Որոշիչ յօդ 24, 29, 34, 39, 45

ԳՈՅԱԿԱՆ

Արական սեռ 53
Իգական սեռ 58
Gensի սեռը 66
Quelque choseի, autre choseի, grand'choseի սեռը 71
Գոյականներու յոգնակին 77
Բարդ բառերու յոգնակին 82
Գոյականի խնդիր 92

ԱԾԱԿԱՆ

Որակ. ածականներու համաձայն.— Բարդ ածակ.— Մակբայար-
գործածուած ածականներ 114
Demi ի, feu ի, nu ի, թուական ածականներու համաձայն. 121—122
Même, quelque, tout ի համաձայնութիւն . . . . . . 126 - 127

ԴԵՐԱՆՈՒՆ

Անձնական դերանուն (համաձայնութիւն) 135
Ցուցական դերանուն (համաձայնութիւն) 139
Յարաբերական դերանուն (համաձայնութիւն) 140

ՄԱԿԲԱՅ (համաձայնութիւն) 145, 151

ՀՐԱՀԱՆԳ

. . . . 12
Պզտիկ այծարածը 17
Հաւերն օգտակար անասուններ են 21
Տղաք, գքասիրտ եղէք 25
Մարմնոյն մասերը 29
Ցնորական մտածմունք 35
Եւրոպական և Ասիական Թուրքիա 40
Նամակներ 45
Ալքոլամոլութիւն 54
Այծին դատաստանը 59
Նամակ 67
Պուրսա 72
Այծարածը 78
Արդկում 83
Նամակ 92
Ջուր 154
Վաճառականական նամակներ 98, 99, 128, 129, 153,
. . . . 102, 103
Ադրիանուպոլիս. — Սելանիկ 108
Էօմէր խալիփաին արդարամտութիւնը 115
Զգաստացեալ մեղաւոր մը 123
Սիրտ 123
Ադիւարդները 136
Առողջաբանութեան երեք դաս 141
Ժառանգութիւն մը 148
Տրապիզոն. — Բերիա . . . .

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ 13, 17, 22, 26, 30, 36, 41, 46, 52 (homonymes), 55, 57, 60 - 63, 67—68, 73—74, 79 - 80, 85—86, 87—90, 90—91 (homonymes), 93—95, 99, 103, 109, 117, 124, 129, 131, 132, 133, 134 (homonymes), 137, 143, 149, 155

ԼԵԶՈՒԻ 14, 18, 23, 27, 32, 37, 42, 47, 56, 63, 69, 74, 80, 86, 95, 100, 104—105, 110—111, 118, 125, 130, 138, 144, 150, 156

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

. . . . 15
Le poirier et le cerisier 19
L'oiseau et le poisson 23
Reproduction du texte 27
Soins relatifs à la tête, aux dents, aux oreilles, aux mains 32
Sujet d'imagination 38
Constantinople 43
Lettre à un médecin 57
La cruche 63
Les deux voyageurs 70
Uu voyage par terre 74
Double leçon 81
Lettre à une amie 87
Lettre à un ami 101, 131, 156
Lettres commerciales 105
Description 111
Le meunier Sans-Souci 119
L'alcool 126
Les membres du corps humain 139
Lettre à un camarade 145
Réponses à des questions (Instruction civique) . . . .
Principaux ports marchands de la Turquie d'Europe et de . . . 150
la Turquie d'Asie . . . .

ՑԱՏԿԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 18, 23, 31, 42, 47, 125, 134, 137, 144

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՔ (դասարանին մէջ)

La laitière et le pot au lait 32
Les deux voyageurs 64
Plaintes d'un avare qui a perdu son trésor 75
Un avare 76
Le meunier Sans-Souci 112
L'ivresse 119
Jean l'ivrogne 120

ՔԱՂ

Մասնական 50, 87, 131
Ընդհանուր . . . . 157—178

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Էջ	Տող	
10	19	օրինակին մէջ, փոխանակ նախ ստորադաս նախադասութիւնը դրուելու, գլխաւոր նախադասութիւնը դրուած է։
25	14	jusque ին e ն կը կրճատուի ձայնաւորի մը առջեւ։
32	30	ո՛չ à grand pas, այլ à grands pas
33	4	ո՛չ on, այլ en
51	21	ո՛չ exercises, այլ exercices
144	10	ո՛չ chacun, այլ chacune

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՏԱՐՐ. ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱ

ԴԻՒՐԻՆ ԵՂԱՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԶՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԵԱՆ

Ընտրելագոյն և հեշտ եղանակով կ'ուսուցանէ. *ընթերցանու*
և *մայրական մեթոտով* (Կուէնի մեթոտ) կը վարժեցնէ խօսակցութե

Գին **2** Ղր

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Տարի

Քերականութիւն (Մասունք բանի). — Հրահանգ. — Բառա
տական վարժութիւններ. — Լեզուի և Կուէնեան վարժութիւններ.
Ե. Տպագրութիւնը կը կրէ կարեւոր նորութիւններ և բարե
խութիւններ.

Գին **5** Ղր

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՖՐԱՆՍ.Է Ի ՀԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԶՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԵԱ

Ընթերցանութիւն. — Քերականութիւն. — Զրուցատրութիւն
Բառագիտութիւն (համընթաց և լրացուցիչ *Հիմնական եղանակ Ֆրա
շարադրութեան Ա. Տարիին*).

Գին **4** Ղր

ՆՈՅՆ

Բ. Տարի

(Տես դասագրքիս 207րդ էջի ագդը)

Բոլոր այս գործերը վաւերացուած են Ուսումնական Խորհուրդ

معارف عموميه نظارت جليله سنك ١٧ رجب ٣١٦ و ١٩ تشرين ثانى
٣١٤ تاريخلى و ٦٧٦ نومرولى رخصتنامه سيله طبع اولنمشدر

90-30

1122-1126

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0059195

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0059194

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0059193

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0059192

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0059191